

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH (ORTAÇAĞ TARİHİ) ANABİLİM DALI

XIV. YY BALKANLAR VE
ANADOLU'DA KATALANLAR

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep Selcan Kartal

ANKARA- 2017

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH (ORTAÇAĞ TARİHİ) ANABİLİM DALI

XIV. YY BALKANLAR VE
ANADOLU'DA KATALANLAR

Yüksek Lisans Tezi
Zeynep Selcan Kartal

Tez Danışmanı
Doç. Dr.Hatice Oruç

ANKARA- 2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..... 1

KAYNAK ve ARAŞTIRMALAR..... 4

GİRİŞ

Katalan Büyük Birliği Konstantinopolis'e Gelmeden Önce Bizans İmparatorluğu'nun Durumu 14

I. BÖLÜM

Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmeden Önce Roger de Flor ve Katalan Büyük Birliği..... 28

1. Roger de Flor..... 28

2. Roger de Flor'un Templier Şövalye Tarikatı'na Girmesi ve korsan olması..... 29

3. Roger de Flor'un Sicilya Kralı III.Frederick'in Hizmetine Girmesi 30

4. III.Frederick ve II.Charles Anjou Arasında Barış Antlaşması Yapılması 32

5. Roger de Flor'un Bizans İmparatoru ile Temasa Geçmesi 33

6.Katalan Büyük Birliği'ndeki Askerlerin Mahiyeti..... 35

7. Katalan Büyük Birliği'nin Konstantinopolis'e Gelmesi ve Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmesi 36

II. BÖLÜM

Katalan Büyük Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmesinden Sonraki Faaliyetleri..... 38

1. Roger de Flor'un II.Andronikos'un Yeğeni Maria ile Evlenmesi, Konstantinopolis'te Katalanlar ile Cenevizlilerin Çatışması..... 38

2. Katalan Büyük Birliği'nin Karesi Türklerini Yenilgiye Uğratması..... 39

3.Katalan Büyük Birliği'nin Alanlar ile Anlaşmazlığa Düşmesi..... 42

4. Katalan Birliği'nin Alaşehir (Philadelphia)'i Ele Geçirmesi 43

5.Katalan Büyük Birliği'nin Tire'de Türkleri Yenilgiye Uğratması.....	45
6. En Berenguer de Rocafort'un Katalan Birliği'ne Katılmak İçin İstanbul'a Gelmesi.....	46
7. Katalan Birliği'nin Selçuk (Ayasuluk) ve Kadıkalesi (Anyas) Civarındaki Faaliyetler.....	47
8. Katalan Birliği'nin Manisa'yı Kuşatması	48
9. Sicilya Kralı III. Frederick'in Temsilcisi Olarak En Berenguer de Entenza'yı Katalan Birliği'ne Yollaması	49
10. Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos'un Katalan Birliği'nin Ücretini Vermekte Zorlanması ve Katalan Birliği'nin Ayaklanması.....	50
11. Roger de Flor'un IX. Mikhail Palaiologos'un Edirne'deki Sarayı'nda Öldürölmesi.....	52

III. BÖLÜM

Katalan Büyük Birliği'nin Balkanlarda'ki Faaliyetleri.....	53
1. Roger de Flor'un Öldürölmesinin Ardından Katalan Birliği'nin Ayaklanması	53
2. Katalan Birliği'nin Apros'da IX. Mikhail Palaiologos'u Yenilgiye Uğratması.....	55
3. Katalan Birliği'nin Kermeyan (Apros) Zaferinden Sonra Trakya'yı Yağmalaması.....	56
4. Katalan Birliği'ne Türklerin Katılması.....	58
5. Katalan Birliği'nin Balkanlar'da İlerlemesi	61
6. Katalan Birliği'nin Mora'ya Gitmesi ve Gautier de Brienne İle İşbirliği Yapması	63
7. Katalan Birliği'nin Gautier de Brienne ile Çatışması (Cephissus Savaşı).....	64

IV. BÖLÜM

Katalan Büyük Birliği'nin Atina Dükaliğına Hakim Olması	67
1. Katalan Büyük Birliği'nin Atina Dükaliğı'nı Ele Geçirmesi.....	67
2. Katalan Birliği'nden Türklerin Ayrılması	68

3. Katalan Birliği'nin Sicilya Kralı III. Frederick'in Oğlu Manfred'i Liderleri Olarak Kabul etmesi	68
4. Atina Dukalığı'nın İdari Yapısı	69
5. En Berenguer Estanyol Dönemi (1312-1316).....	71
6. Don Alfonso Fadrique dönemi (1317-1330).....	72
7. Don Alfonso Fadrique'nin Türk Beylikleri İle İşbirliği Yapması	73
8. II. Gautier Brienne'nin Katalan Birliği'ne Karşı Mücadele Etmesi	78
9. Roger de Lluria Dönemi.....	78
10. Navarra (Navarrese) İstilas ve Atina Dükalığı'nda Katalan Birliğinin Hâkimiyetinin Sona Ermesi	80
SONUÇ	83
ÖZET	87
SUMMARY	90
BİBLİYOGRAFYA	93

ÖNSÖZ

Dördüncü Haçlı Seferinin ardından İstanbul (Konstantinopolis)'da Latin İmparatorluğu'nun kurulmasından sonra Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler tarafından paylaşılan Bizans İmparatorluğu, VIII. Mihail Palaiologos'un (1259-1282) iktidara gelmesiyle toparlanma sürecine girse de malî ve askerî açıdan gücünden çok şey kaybetmişti. Moğolların büyük baskısı sonucunda Orta Asya'dan Anadolu'ya özellikle batı bölgelerine göç eden Türk boyları Selçuklu sultanları tarafından Bizans sınır boylarına yerleştirildi. 1243'te Köseadağ Savaşı'nda Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğollar tarafından yenilgiye uğratılmasından sonra oluşan otorite boşluğu sonucunda Türk boylarının ilerleyişi durdurulamaz hale gelmişti. Malî sıkıntılar yüzünden ordusunu küçültme yoluna giden Bizans İmparatorluğu Türk boylarının ilerleyişi karşısında paralı asker kullanma yoluna gitti. Bizans İmparatorluğu Alanları paralı asker olarak kiralasa da Alanlar Türk boylarının ilerleyişini durdurmada başarılı olamadılar. Alanların Türkleri durdurmada başarısız olmasıyla Bizans İmparatorluğu'nun iyice güç duruma düştüğünü Venedik ve Cenevizliler yoluyla öğrenen Roger de Flor Bizans İmparatorluğu'yla irtibata geçmeye karar vermiştir. Çünkü Roger de Flor komutasındaki Katalan Birliği 31 Ağustos 1302'de imzalanan Caltabellotta Barışından sonra işsiz kalmış ve kendine yeni faaliyet alanları aramaya başlamıştı. Bir müddet sonra Roger de Flor komutasındaki Katalan Birliği Türkleri durdurmak için Bizans İmparatorluğunun hizmetine girdi. Ancak bir müddet sonra hedef değiştiren Katalanlar, Anadolu, Trakya ve Makedonya'yı yağmaladıktan sonra Atina'da devlet kurmuşlar ve yetmiş yılı aşkın bir zaman Atina Dukalığı'nı idare etmişlerdir. Sicilya Kralından destek alarak Atina Dukalığı'na hâkim oldukları zaman zarfı içinde Fransızların bölgede yayılmasına engel olup İtalyanların hâkim olmasını sağlamışlardır. Katalanlar Atina Dukalığı'na hâkim oldukları bu dönemde Türk beylikleri ile yakın işbirliği içinde olup Venedik'i oldukça zor duruma düşürmüşlerdir. Ayrıca

Papanın Türklere karşı Haçlı seferi düzenleme girişimlerine destek olmamışlar ve en sonunda Papa tarafından aforoz edilmişlerdir. Katalan Birliği'nin Atina Dukalığı'ndaki hâkimiyetine kendileri gibi paralı asker olan Navarrese Birliği son vermiştir.

Tezimizde, Bizans İmparatorluğunun Türkleri durdurmak için ittifak ettiği Katalan Birliğinin hedef değiştirip, bizzat imparatorluğuna karşı hareket etmesi ve topraklarını yağmalayarak büyük bir yıkıma sebep olması, bu şekilde imparatorluğun yıkılış sürecini hızlandırması ve nihayet Atina'da bir devlet kurarak yetmiş yılı aşkın bir süre hâkimiyet sürmesi üzerinde durulmaktadır. Tezin hazırlanmasında dönemin Katalan ve Bizans kroniklerinden ve ayrıca ilgili tetkik eserlerden istifade edilmiştir.

Tez, giriş ve kaynaklar dışında 4 bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde Roger de Flor'un Bizans İmparatoru'nun hizmetine girmesinden önceki süreç ve Katalan Birliği'nin mahiyeti değerlendirilmiştir.

II. Bölümde ise Katalan Birliği'nin İstanbul'a gelerek Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos'un hizmetine girmesi ile başlayan süreçte Katalan Birliği'nin Cenevizliler ile yaşadığı gerginlik, Gelibolu'ya geçişleri, Türklerin üzerine yürüyüşleri ve bu bağlamda Karesi Türklerini yenilgiye uğratmaları, Germiyan Beyi Alişaroglu I. Yakup ile mücadeleleri ve Manisa kuşatması üzerinde durulmuştur. Ayrıca Katalan Birliği'nin kendilerinden daha yüksek ücret aldığını öğrenen Alanların Katalan Birliği'ne karşı büyük bir nefret beslemeye başlaması ve Roger de Flor'un Katalan Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'na gelmesinden hoşnut olmayan müşterek imparator IX. Mikhail Palaiologos'un Edirne'deki sarayında Alanlar tarafından öldürülmesi işlenmiştir.

III. Bölümde ise Roger de Flor'un öldürülmesinin Katalan Birliği için nasıl bir dönüm noktası olduğu üzerinde durulmuştur. Zira Roger de Flor'un öldürüldüğü haberinin Gelibolu'ya ulaşmasından sonra kendilerini denetleyecek hiç bir otoriter güç kalmayan

Katalan Birliği iyice kontrolden çıkmış ve Gelibolu'da katliamlara başlamıştır. Katalan Birliği'ne son darbeyi indirmek için harekete geçen IX. Mikhail Palaiologos Apros'da yenilgiye uğramıştır. Bu zaferden sonra harekete geçen Katalan Birliği Trakya'yı taş taş üzerinde bırakmayacak şekilde yağmalamaya başlamıştır. Trakya adeta çöl haline gelmiş, çok kötü bir kıtlık baş göstermiş ve Bizans halkı İstanbul'a akın etmiştir. Bu bölümde bu ayrıntıların yanı sıra Katalan Birliği'nin Gelibolu'dan ayrılarak Rodop Dağları'nı aşmaları ve Makedonya'ya girerek Selanik önlerine gelmeleri, Mont- Athos (Aynaroz Dağı)'da bulunan sayısız manastırı yağmalamaları ve bu yağmalamanın Tesalya ovalarına kadar uzanması üzerinde durulmuştur. Ayrıca Katalan Birliği'nin Mora'ya giderek Gautier de Brienne ile iş birliği yapması ancak bir müddet sonra, Katalan Birliği'ni kendisi için tehlike olarak görüp cephe alması zerine Gautier de Brienne ile 15 Mart 1311'de yapılan Cephissus Savaşı anlatılmıştır.

IV. Bölümde ise Katalan Birliği'nin Cephissus Savaşı'nda elde ettiği zaferin ardından Atina Dukalığı'na hâkim olmaları üzerinde durulmuştur. Katalan Birliği'nin Atina Dukalığı'nda benimsedikleri idarî yapı ve Atina Dukalığı'nın en güçlü olduğu Don Alfonso Fadrique'nin dönemi, onun Türk beylikleriyle yaptığı yakın işbirliği, Venedik'in bu durumdan dolayı içine düştüğü zor durum anlatılmıştır. Ayrıca Müslümanlara karşı Haçlı Seferi düzenlenmesi fikrine bir türlü destek olmayan Katalan Birliği yelerinin Papa tarafından aforoz edilmesine dikkat çekilmiştir. Son olarak da Fransa'nın desteğini alan II. Gautier Brienne'nin Katalan Birliği'ne karşı harekete geçmesi ve Navarrese Birliği'nin Katalan Birliği'nin Atina Dukalığı'ndaki hâkimiyetine son vermesi ele alınmıştır.

Bu tezi hazırlamamda büyük yardım ve teşviklerini gördüğüm değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Hatice ORUÇ'a sonsuz teşekkür ederim.

Zeynep Selcan KARTAL- ANKARA 2017

KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMALAR

A. Kaynaklar

1. Katalan Kronikleri:

Katalan Birliği ile ilgili yaptığımız bu çalışma da Katalan kronikleri olarak Ramon Muntaner'in ve Francisco de Moncada'nın kroniklerini kullandık. Ne yazık ki günümüze kadar sadece bu iki Katalan kroniği ulaŐmıŐtır.

A. Ramon Muntaner: *L'expedicio de's catalans a Orient* (The Catalan Expedition to the East, The Chronicle of Muntaner)

Bir Katalan asilzadesi olan Ramon Muntaner 1265'de Kuzey Katalonya'da Perala'da doğdu.¹ Roger de Flor'un ktibi ve başlıca malı memuru olup Katalan Birliği'nin mührünü taşımıştır. Katalan Birliği'nin günlüklerini kaleme alan Ramon Muntaner birçok askerı seferde yönetici olarak görev yapmış ve bu seferlerde yiyecek ve askerı gereçlerin dağıtımından, nakliyatından ve ganimetin bölünmesinden sorumlu olmuştur. Ramon Muntaner, Roger de Flor'un ldrlmesi ve En Berenguer de Entenza'nın 1305'de Cenovalılar tarafından ele geçirilmesiyle Berenguer de Rocafort'dan sonra Katalan Birliği'nin en önemli komutanı olmuştur.²

¹ Robert D. Hughies, J. N. Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, Barcelona: Barcino-Tamesis, 2006, s. 9.

² Gregory I. Halfond, *The Medieval Way of War*, Burlington: Ashgate, 2015, s. 168-169.

Ramon Muntaner tarafından yazılan *L'expedicio de's catalans a Orient*³ başlıklı eser, Katalan Birliği ile ilgili en önemli yerli kaynaklardan biridir. Nazım ve nesir şeklinde kaleme alınmış olan eserin İngilizceye iki çevirisi bulunmaktadır.⁴ Eser, Robert D. Hughes ve J. N. Hillgarth tarafından Barcelona'da 2006 yılında *The Catalan Expedition to the East* başlığı⁵ ile ve Lady Goodenough lakaplı Anna Kinsky tarafından da Cambridge'de 2000 yılında *The Chronicle of Muntaner* başlığıyla İngilizceye çevrilmiştir.⁶ Ayrıca Şebnem Atakan tarafından Ramon Muntaner'in kroniği Türkçeye çevrilmiş ve *Ramon Muntaner Kroniği'nde Türk İmgesi* başlığı altında yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Tezimizi hazırlarken Ramon Muntaner'in kroniğinin Robert D. Hughes ve J. N. Hillgarth'ın ve Lady Goodenough lakaplı Anna Kinsky'nin çevirisinin yanı sıra Şebnem Atakan'ın çevirisinden faydalandık. Ramon Muntaner, eserinde Katalan Birliği'nin Sicilya'da Aragon Kralı III. Frederick ile II. Charles Anjou arasında yapılan savaşa son veren⁷ ve 31 Ağustos 1302 'de imzalanan Caltabellota

³ Clive Foss, *Ephesus after Antiquity: A Late Antique, Byzantine and Turkish City*, Cambridge: Cambridge University Press, 1979, s.202.

⁴ Keith Hopwood, "Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası", çev. Serdar Çavuşdere, *Tarih Okulu*, Sayı II, 2009, s.127-128.

⁵ Hughies, Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, s.13.

⁶ Hopwood, "Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası", s.127-128; William Tydeman, *Theatre in Europe: A Documentary History The Medieval European Stage 500-1500*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s.557.

⁷ Hopwood, "Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası", s.127-128.

antlaşmasından önceki faaliyetlerini, Katalan Birliği'nin Bizans topraklarına doğru ilerleyişini ve Yunanistan'daki seferlerini kayda geçirmiştir.⁸

B. Francisco de Moncada: *Expedicion de los catalanes y aragoneses contra los turcos y griegos* (The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada)

Katalan Birliği'nin faaliyetleri hakkında bilgi edindiğimiz diğer en önemli kaynak Francisco Moncada (1586-1653) tarafından 1620 yılında yazılan *Expedicion de los catalanes y aragoneses contra los turcos y griegos*⁹ başlıklı eserdir. Frances Hernandez tarafından 1975 yılında El Paso'da *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada* başlığıyla İngilizceye çevrilmiştir.¹⁰

İspanyol diplomat ve asker olan Francisco de Moncada Almanya'da büyükelçi olarak görev yapmış, Milan'da valilik yapmasının yanı sıra İspanyol donanmasında da general olarak görev almıştır. Francisco de Moncada İspanyol edebiyatının önemli başyapıtlarından ve Batı dünyasındaki önemli edebi kroniklerden biri olan bu eserini 1620'da Barcelona'da yayınlamıştır.¹¹ Bu eser Georgios Pachymeres, Nikephoros Gregoras, VI. Ioannes Kantakuzenos ve Ramon Muntaner'in eserlerinin araştırılmasına dayanmaktadır. Francisco de Moncada, eserinde Katalan Birliği'nin Anadolu'daki faaliyetleri, Bizans İmparatorluğu ile

⁸ John Julius Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, New York: Alfred A. Knopf, 1996, s. 264-265; Hopwood, "Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası", s.128.

⁹ Clifford J. Rogers, Kelly Devries, John France, *Journal of Medieval Military History*, Vol. XI, Woodbridge: Boydell Press, 2014, s.107-108.

¹⁰ Rogers, Devries, France, *Journal of Medieval Military History*, s.108; Frances Hernandez, *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada*, El Paso: Texas Western Press, 1975.

¹¹ Frances Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company,1305-1312.", *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi 2*, 1974, s.25.

savaşması ve Atina Dükaliği'ni ele geçirmesi hakkında bilgi vermektedir.¹² Moncada eserini yazarken Katalan Birliği'ndeki atalarının kahramanlıklarını övmek niyetinde olmakla birlikte onların barbarca yaptıkları yağmalarını da eleştirmektedir.¹³

2. Bizans Kronikleri:

Tezde Georges Pachymeres'in *Relations Historiques* isimli kroniği, Nikephoros Gregoras'ın *Romaike Historia*(1204-1341) kroniğinin yanı sıra Bizans İmparatoru VI. İoannes Kantakuzenos'un *Historiarum* başlıklı kroniği Bizans kaynakları olarak kullanılmıştır.

A. Georges Pachymeres: *Relations Historiques*

Georges Pachymeres, Palaiologoslar devresinin en önemli tarihçi ve bilginlerinden biridir. İstanbul'un köklü ailelerinden birine mensup olan Georges Pachymeres'in ailesi 1204'de İstanbul'un Latinler tarafından ele geçirilmesinden sonra İznik (Nicaea)'e göç etti ve İznik'e sürgün olarak giden Bizans hükümetinin yanında yer aldı. Pachymeres 1242'de İznik'te doğdu, ilköğrenimini İznik'te tamamladı. 1261'de Latin işgalinin sona ermesi üzerine ertesi yıl İstanbul'a gitti. Burada Niketas Choniates'in eserinin devamı olarak 1203-1261 yılları arasındaki olayları anlatan *Chronike Syngrafe*'nin yazarı ve döneminin en ünlü âlimi Georgios Akropolites'in öğrencisi oldu. Klasik kültür konusunda aldığı eğitim ve bu konudaki yeteneğiyle kısa zamanda dini ve siyasi makamlara ulaştı. Önce Ayasofya Kilisesi'nde papaz yardımcılığı yaptı. Ardından papazlar yargıç meclisinde görev aldı. 1265'te Bizans'ta siyasi-dini makam olan noterliğe yükseldi, 1277'de havarî tarih öğretmeni oldu. Son olarak Ayasofya Kilisesi dini heyetinin ileri gelenlerinin hiyerarşisi içinde en önemli makam olan ve Ayasofya'ya sığınan köle, borçlu ya da cinayet zanlılarını dinleyerek günahlarından arınmaları için ceza veren "protekdikos"luğa yükseldi. Böylece, sarayda XI. yüzyıldan

¹²Rogers, Devries, France, *Journal of Medieval Military History*, s.107-108.

¹³ Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.25.

itibaren imparatorun din adamlarına ve halktan insanlara, VIII. Mikhail döneminden itibaren de sadece din adamlarına verilen en alt kademedeki yargıç rütbesi olan "dikaiophylax" unvanını aldı. Bu görevler Pachymeres'in hem kilise hayatını hem de imparatorluk ailesiyle devletin ileri gelenlerini yakından tanıma imkânı verdi. Kilesenin ileri gelenleri olan Jean Bekkos, İskenderiyeli II. Athanasios ve Theodosios Prinkipos'la dostluk kuran Pachymeres, Latin ve Ortodoks kiliselerinin birleştirilmesi konusundaki yoğun tartışmalar sırasında birlik fikrine muhalefet etti.¹⁴ 1310'da İstanbul'da öldü. Pachymeres'in kroniği VIII. Mikhail Palaiologos ve II. Andronikos Palaiologos dönemlerini kapsayan ve bu dönemi en iyi anlatan kaynaktır.¹⁵

Pachymeres *Relations Historiques* adlı kroniğinde 1255 ile 1308 yılları arasında geçen olaylar, özellikle de Selçuklu Sultanları II. Gıyaseddin Keyhüsrev, II. İzzeddin Keykavus, ile oğulları Mansur ve Mesud, ve kardeşi Rükneddin Kılıçarslan'ın yanı sıra Karesi, Germiyan, Menteşe, Osmanlı Beyliklerine kadar XIII. Yüzyıl Anadolu Türk tarihi ile ilgili pek çok bilgi vermektedir. Ayrıca Pachymeres Bizans sınır boylarını korumakla görevli bulunan ve ok kullanma konusunda oldukça mahir olan sınır muhafızlarının (akritai) VIII. Mikhail Palaiologos tarafından batıya kaydırılmasıyla Moğol baskısından kaçarak Anadolu'ya göç eden Türk boylarının Bizans sınır boylarına akınlarını çoğalttığını anlatmakta, bu akınların yarattığı korku ve panik ile Bizans halkının İstanbul'a akın ettiğini belirtmektedir.¹⁶ 1302'de

¹⁴ Levent Kayapınar, "Georges Pachymeres" *DİA*, c.34, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2014, s.139.

¹⁵ Ronald F. Hock, Edward N. O'neil, *The Chreia and Ancient Rhetoric Classroom Exercises*, Leiden: Brill, 2002, s.334-335.

¹⁶ Georges Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, çev. İlcan Bihter Barlas, İstanbul: İlgi Kültür Yayıncılık, 2009, s.7.

gerçekleşen Koyunhisar (Bafeus) Savaşı'nda¹⁷ Osmanlı Devleti'nin kurucusu olarak Osman Bey'den bahseden ilk tarihçi Pachymeres'dir. Pachymeres'in *Relations Historiques* adlı eseri İlcan Bihter Barlas tarafından *Bizanslı Gözüyle Türkler* adı altında Türkçeye çevrilmiştir.¹⁸

B. Nikephoros Gregoras: *Romaïke Historia* (1204-1341)

Nikephoros Gregoras, 14. yüzyılın en belirgin simalarından birisi ve Bizans'ın bilgi âleminin her alanında kalem oynatmış en önemli bilginlerinden birisidir.¹⁹ Nikephoros Gregoras 1293'da Karadeniz Ereğlisi (Herakleia Pentike)' de doğdu. İlk eğitimini amcası başpiskopos Ioannes Herakleai'den Karadeniz Ereğlisi'nde aldı. Sonra 1314'de İstanbul'a gitti. Patrik XIII. John Glykys ve Theodore Metochites'den mantık, felsefe, astronomi eğitimi görmek için İstanbul'a gitti.²⁰ Bilim ve edebiyata çok düşkün olan II. Andronikos'un en yakın

¹⁷ Halil İncalcık, *Kuruluş Osmanlı Tarihini Yeniden Yazmak*, İstanbul: Hayykitap, 2010, s.52-53; Halil İncalcık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-I Klasik Dönem(1302-1606):Siyasal, Kurumsal Ve Ekonomik Gelişim*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009, s.16-17; Halil İncalcık, "Osman I", *DİA*, c.33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2014, s.448-449; Melek Delilbaşı, *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu Ve Balkanlar'daki İzleri*, İstanbul: İthaki Yayınları, 2013, s.28.

¹⁸ Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.7.

¹⁹ Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011, s.431.

²⁰ Dimitri Korobeinikov, *Byzantium and the Turks in the Thirteenth Century*, Oxford: Oxford University Press, 2014, s.19; Edmund Fryde, *The Early Palaeologan Renaissance (1261-1360)*, Boston: Leiden, 2000, s.38; Henrik Lagerlund, *Encyclopedia of Philosophy Between 500 and 1500*, London: Springer, 2011, s.887-889.

danışmanlarından biri oldu.²¹ Nikephoros Gregoras Kalabria'dan Bizans'a göçmüş olan keşiş Barlaam ile yaptığı umuma açık münazarada onu mağlub etti.²²

Romaike Historia (1204-1341) Nikephoros Gregoras'ın başyapıtı niteliğindedir. Bu eser, 1204 ile 1359 yılları arasında geçen olayları ele almakta ve 37 kitaptan oluşmaktadır. Eser ortaçağ tarih yazarlığınca ihmal edilen teşkilat, idare ve iktisadî tarih sorunları hakkında açıklayıcı birçok bilgi içermesinin yanı sıra Batı Anadolu'da kurulan beylikler ve Moğol baskısından kaçıp Bizans İmparatorluğu'nun sınır boylarına yerleştirilen Türkler hakkında bilgi içermektedir. Nikephoros Gregoras eserinde Moğol baskısı sonucunda Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden ve Bizans sınır hattına yerleşen ve akınlar yapan Türk boyları hakkında bilgi vermektedir.²³ Ayrıca Gregoras, Katalan Birliği'nin Bizans şehirlerini yağmalayarak, Bizans halkına yaptıkları eziyetler konusunda da bizi aydınlatmaktadır.²⁴

C. VI. Ioannes Kantakuzenos: *Historiarum*

VI. Ioannes Kantakuzenos, II. Andronikos ve III. Andronikos arasında 1321 ile 1328 yılları arasında aralıklı olarak devameden içsavaş sırasında *Megas Domestikos* (ordu komutanı) olarak III. Andronikos'un yanında yer aldı ve devlet yönetiminde söz sahibi oldu. 1341 yılında III. Andronikos ölünce, dokuz yaşındaki oğlu V. Johannes tahta çıktı, ancak Kantakuzenos devlet yönetiminde söz hakkı olduğunu iddia ederek buna itiraz etti. İmparatoriçe Anna de Savoyen ile Patrik Kalekas, Kantakuzenos'a muhalefet ederek onun bu

²¹ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.442.

²² Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.472.

²³ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.431.

²⁴ Mehmet Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri: 1304", *Uluslar Arası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu Bildiriler 18-20 Ekim 2004*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Basımevi, 2005, s.83.

kararına itiraz ettiler ve 1341 ile 1347 yılları arasında iç savaş çıktı. Kantakuzenos bu iç savaş sırasında Rumeli’de Aydınöğlu Umur Bey’in desteğini sağlamasının yanı sıra 1346 yılında kızını Orhan Bey’e vererek onunla ittifak yaptı. 1347’de Orhan Bey’in yardımıyla İstanbul’a girdi ve V. Johannes ile ortak imparator ilan edildi. Kantakuzenos 1352’de Sırp ve Bulgarlara karşı Bizans ordusuna destek olduğu için Orhan Bey’in oğlu Süleyman Bey’e Çimpe (Tzympe) kalesini verdi. Ancak 1354’te Gelibolu’nun Osmanlılar tarafından fethinden sonra, Türkler Avrupa topraklarında kesin olarak yerleşmeye başlayınca İstanbul’da Bizans halkı bu durumdan Kantakuzenos’u sorumlu tutarak ayaklanınca Kantakuzenos tahtı bırakmak zorunda kaldı.²⁵ Tahttan feragate zorlanan Kantakuzenos keşişgiysisi giydi. Keşiş Ioasaph adı altında otuz yıla yakın yaşadı. Bu süre zarfında ünlütarih kitabını kaleme aldı. 15 Haziran 1383’de Pelopones’te öldü.²⁶ VI. Ioannes Kantakuzenos’un *Historiarum* adlı eseri 1282 yılında VIII. Mikhail Palaiologos’un ölümünden sonra II. Andronikos Palaiologos’un iktidara gelmesinden itibaren başlayıp, III. Andronikos Palaiologos ile arasındaki taht mücadelesi ile 1356 yılında tahttan indirilmesine kadar olan dönemi kapsar. Eserini mevkiinden feragat etmiş bir devlet adamının hatırat eseri olarak kendi icraatını savunma gayesiyle yazmış ve eserinde günlük kayıtlara ve çoğu kere vesikalara kullanmıştır. Bu yüzden tarihi kaynak olarak oldukça önemlidir.²⁷ Kantakuzenos’un eseri Moğol, Osmanlı ve

²⁵Delilbaşı,“Osmanlı-Bizans İlişkileri”, *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans’tan Osmanlı’ya Geçişin Anadolu Ve Balkanlar’daki İzler*, İstanbul: İthaki Yayınları, 2013, s.27-29.

²⁶ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.488-489; Ludwig Schopen, *Ioannes Cantacuzenus*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s.129.

²⁷ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.432.

Balkan tarihi için ana kaynaklardan biridir.²⁸ Bu eser Ludwig Schopen tarafından 2012 yılında Cambridge'de *Ioannes Cantacuzenus* başlığı altında İngilizceye çevrilmiştir.²⁹

B. ARAŞTIRMALAR

Katalan Birliği Bizans İmparatorluğu'nun hizmetine girmeden önce Bizans İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu durumu anlamak için IV. Haçlı Seferi'ne kadar gitmek gerekir. Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler normalde Kudüs'ü ele geçirmeyi hedeflerken rotalarını İstanbul'a çevirmişlerdir. İstanbul'u ele geçirdikten sonra ise barbarca yağmalamışlar ve İstanbul'da bir Latin İmparatorluğu kurmuşlardır. Haçlı şövalyeleri ve Venediklilerin Bizans İmparatorluğu'nu kendi aralarında paylaşmaları karşısında Bizans İmparatorluğu'nun aile erkânı Latinler tarafından işgal edilmemiş yerlere kaçarak Bizans halkının desteğiyle devletler kurmuşlardır. İznik Bizans Devleti'nin başında bulunan VIII. Mikhail Palaiologos tekrar İstanbul'u ele geçirmiş ve Bizans İmparatorluğu'nun başına geçmiştir. Ancak VIII. Mikhail Palaiologos tam anlamıyla bir yıkıntı devr almıştır. Bu konuda Georg Ostrogorsky'un *Bizans Devleti Tarihi* ile Şerif Başstav'ın *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)*. *Osmanlı Türk-Bizans Münasebetleri* adlı eserleri ile Yusuf Ayönü'nün “Dördüncü Haçlı Seferi'nin Batı Anadolu'nun Türkleşme Sürecine Etkisi” adlı makalesi oldukça faydalı bilgiler içermektedirler. Ayrıca Donald M. Nicol'un *Bizans'ın Son Yüzyılları* ve Melek Delilbaşı'nın *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu ve Balkanlar'daki İzleri* isimli eseri de bu konuda önemli katkı sağlamaktadır. IV. Haçlı Seferi'nden sonra iyice güç kaybeden Bizans İmparatorluğu'nu Moğolların Orta Asya'da yaptıkları istilalar sonucunda

²⁸Delilbaşı,“Osmanlı-Bizans İlişkileri”, *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu Ve Balkanlar'daki İzleri*, s.47.

²⁹ Schopen, *Ioannes Cantacuzenus*, s.129.

Anadolu'ya göç eden gazi Türk boylarının yaptıkları akınlar oldukça güç duruma düşürmüştür. VIII. Mikhail Palaiologos'un ardından iktidara gelen II. Andronikos Palaiologos Türk boylarının bu akınlarını önlemek amacıyla Alanları ücretli asker olarak kiralamıştır. Bu konuda Zerrin Günel Öden'in "Bizans İmparatorluğu'nun Türklere Karşı Alan ve Katalanlar ile İttifakı" adlı makalesi ayrıntılı bilgiler vererek bu konudaki büyük bir boşluğu doldurmuştur.

Katalan Birliği'nin lideri Roger de Flor'un hayatı, elçilerini İstanbul'a gönderip Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos ile temasa geçerek onun hizmetine girmek istediğini bildirmesi ve öne sürdüğü şartlar konusunda büyük ölçüde yabancı literatürden faydalandık. Bu konuda Alfonso Lowe'in *The Catalan Vengeance* ve Kelly Devries'in *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History* adlı eserleri büyük katkı sağladı. Ayrıca Clifford J. Rogers'ın *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology* ve H. J. Chaytor'ın *A History of Aragon and Catalanoia* adlı eserine de başvuruldu. Diğer yandan Katalan Birliği'ni oluşturan Katalan ve Almogavar askerlerinin özellikleri ve kullandıkları savaş teknikleri hakkında John France'in *The Mercenary Identity in the Middle Ages* adlı eseri ile Michael Eade'in *Catalonia A Cultural History* adlı eseri başvurduğumuz başlıca eserler oldu.

Katalan Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'na gelişi sonrası Türklere karşı harekete geçip Anadolu ve Trakya'da ilerlemesi konusunda ne yazık ki oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu konuda Türkiye'de yazılan başlıca eser Yusuf Ayönü'nün *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)* adlı eseridir. Roger de Flor'un, IX. Mikhail Palaiologos'un sarayında öldürülmesinin ardından Katalan Birliği'nin iyice kontrolden çıkarak Trakya'da katliamlara başlaması, yağmalama ve akınları, Rodop dağlarını aşip Selanik'e ve Tesalya ovalarına kadar ilerlemesi konularında Alfonso Lowe'in *The Catalan Vengeance* adlı

eseri ile Donald M. Nicol'ın *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453* adlı eseri oldukça faydalı olmuştur. Katalan Birliği'nin Mora'yı geçip Gautier de Brienne ile yaptığı Cephissus Savaşı'nı kazanmasından sonra Atina Dükalığı'na hâkim olması konusunda başlıca başvurduğumuz eserler yine yabancı eserler olmuştur. Özellikle Kenneth M. Setton'un eserleri vazgeçilmezdir ve büyük bir boşluğu doldurmuştur. Nitekim Kenneth M. Setton'ın *Catalan Domination of Athens 1311-1388* ve *The Papacy and The Levant (1204-1571)* başlıklı eserleri sıklıkla başvurduğumuz eserler olmuştur. Katalan Birliği'nin Atina Dükalığı'nda hâkim olduğu müddet içerisinde Don Alfonso Fadrique Türk Beylikleriyle sıkı işbirliği içerisinde olmuş hatta bu yüzden Papalık ile büyük sorunlar yaşamıştır. Bu konuda bilgi alma konusunda ne yazık ki fazla seçeneğimiz olmadı. Elizabeth A. Zachariadou'nın “The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area” adlı makalesi oldukça büyük katkı sağladı. Şu ana kadar söz ettiğimiz çalışmaların bibliyografik künyeleri tezin sonunda Bibliyografya bölümünde ayrıntılı bir şekilde verildiğinden burada tekrar edilmemiştir.

GİRİŞ:

Katalan Birliği İstanbul'a Gelmeden Önce Bizans İmparatorluğu'nun Durumu

Katalan Birliği'nin İstanbul'a gelişinden önce Bizans İmparatorluğu'nun durumu konusu, IV. Haçlı Seferi sonrası Bizans İmparatorluğu'nun parçalanması, VIII. Mikhail Palaiologos'un iktidara gelmesi ve imparatorluğun yeniden hayat bulması, Moğol istilasđ ile Türk boylarının Anadolu'nun batđ bölgelerine göçü ve akınlara başlaması, bu akınlardan yoğunlaşması ve baskının artması sonucunda II. Andronikos Palaiologos'un Türklere karşı Alanlar ile işbirliğine girişmesi açılarından ele alınacaktır.

Papa III. Innocentius'un çağırısı ile 1202'de başlayan IV. Haçlı Seferinin başlangıçtaki amacı, Mısır üzerinden kutsal topraklara giderek kısa süre önce Müslümanlar tarafından fethedilen Kudüs'ü geri almaktı. Ancak Roma kilisesinin kutsal gördüğü bu amaçtan çok ticarî çıkarlarını göz önünde tutan Venedik Doçu Enrico Dandolo'nun kurnazca manevrası sonucu Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler rotalarını İstanbul'a çevirdiler ve Bizans İmparatorluğu'nu paylaşmak için aralarında bir anlaşma imzaladılar.³⁰ 13 Nisan 1204'de İstanbul, Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler tarafından zapt edildi.³¹ Bu zapt sırasında Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler İstanbul'u üç gün boyunca yağmaladı. Bu yağmalama sırasında dünyanın en değerli hazineleri Haçlılar tarafından barbarcasına tahrip edildi ve çok büyük miktarda ganimet sağlandı.³² Hatta Haçlıların tarihçisi Villehardouin İstanbul'un işgal edilmesi sırasında elde edilen ganimetin çokluğunu ifade etmek için şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Dünya*

³⁰ Yusuf Ayönü, “Dördüncü Haçlı Seferi'nin Batı Anadolu'nun Türkleşme Sürecine Etkisi”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIV/ 1 (Temmuz 2009), s.6.

³¹ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.385-386; Cecile Morrisson, *Haçlılar*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1969, s.63.

³² Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.386.

yaratılalı beri bu kadar çok ganimet daha hiç bir şehirde kazanılmamıştı.”³³ Diğer yandan, Haçlı şövalyeleri bu yağmalamayı yaparken Bizans halkına büyük bir vahşet yaşatmışlardır. Nitekim Bizans tarihçisi Niketas Khoniatesyaşanan bu vahşeti ifade ederken şöyle demektedir: “Bütün başlar acı içindeydi. Dar sokaklarda acı acı haykırmalar ve ağlamalar vardı, geniş caddelerde ağıtlar duyuluyordu, kiliselerden inlemeler, erkeklerin haykırıışları, kadınların çığlıkları yükseliyordu. Üstelik insanlar yakalanıp esir ediliyor, sevdiklerinin kollarından koparılıp alınıyor ve yerlerde sürükleniyordu. İleri gelenlerin ve yaşlı başlı saygıdeğer kişilerin bütün parlaklıkları sönmüştü, acı acı inliyorlardı. Zenginler bütün servetlerini kaybetmişlerdi. İşte, meydanlarda, sokak aralarında, kiliselerde ve gizli yerlerde durum böyleydi. Kaçacak, sığınacak hiçbir yer yoktu. . . İsa'nın düşmanları olan Müslümanlar, Hıristiyan Latinlere kılıç çekmeden, yangın çıkarmadan, aç bırakmadan, dayak atmadan, işkence yapmadan onlara karşı merhametli olmuşlardı. Fakat bu Hıristiyan Latinler, biz din kardeşlerine karşı, biraz önce belirttiğim gibi, farklı davrandılar. Biz ki, İsa'yı seviyoruz, onlarla aynı dindeniz ve onlara karşı da suç işlemedik.”³⁴

Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler İstanbul'u yağmalamayı tamamladıktan sonra bir Latin İmparatorluğunu kurmak için ilk adımları attılar. 16 Mayıs'ta Baudouin, Ayasofya kilisesinde Latin İmparatoru sıfatıyla taçlandırıldı. Venedikli Thomas Morosini ise Ayasofya'nın efendisi ve İstanbul'un ilk Latin patriği oldu. Ardından Haçlı şövalyeleri ve Venedikliler Bizans İmparatorluğu'nu kendi aralarında paylaştılar. Baudouin, Latin Devletinin imparatoru sıfatıyla bütün devlet arazisinin dörtte birini aldı, geriye kalan dörtte üçün yarısı Venediklilere geçti, diğer yarısı ise imparatorluk iktarı olarak şövalyeler arasında paylaşıldı.

³³ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.386.

³⁴ Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206) İstanbul'un Haçlılar Tarafından Zaptı Ve Yağmalanması*, İstanbul: Dünya Kitapları, 2004, s.149-152.

Baudouin İstanbul'un her iki sahilini ve Çanakkale'yi hâkimiyeti altına aldı. Ayrıca Midilli(Lesbos), Sakız (Khios) gibi birçok Ege adası Baudouin'ın mülkü sayıldı. Boniface de Montferrat ise Selanik'i eline geçirdi ve Makedonya'nın Selanik'e civar kısımları ile Tesalya'yı kapsayan bir krallık kurdu. En büyük kazancı ise Venedikliler elde ettiler. Venedikliler Mora Yarımadası (Peloponnes)'nda Koron ve Modon ve Adriyatik kıyısında Draç(Dyrrhakhion) ve Ragusa'yı ele geçirdiler. İonia adaları, Girit, Eğriboz(Euboea) Andros ve Naksos ile Çanakkale boğazında ve Marmara denizi kıyısındaki en önemli liman şehirleri Gelibolu (Kallipolis), Tekirdağ(Rhaidestos) ve Ereğli(Herakleia) ile imparatorluk Trakyasının iç tarafındaki Edirne de Venediklilerin hâkimiyeti altına girdi. Bundan ayrı olarak devlet toprakları gibi İstanbul da taksim edildi. Venedik burada da bütünün sekizde üçüne sahip oldu, geride kalan sekizde beş ise imparatora kaldı. Venedikliler kendi ana şehirlerinden İstanbul'a kadar bütün deniz yoluna hâkim oldu. Bu gelişmeler karşısında, Bizans erkânının hiç de küçük sayıda olmayan bir kısmı Latinler tarafından işgal edilen bölgeleri terk ederek henüz zapt edilmemiş olan yerlere kaçtı ve mahalli halkın desteği ile yeni devletler kurdular. Anadolu'da, III. Aleksios Angelos'un damatlarından birisi olan Theodoros Laskaris'in idaresinde İznik devleti kuruldu, II. Isaakios ve Mikhail Angelos ise Epir'de hâkimiyet kurdu. Diğer yandan, henüz çocuk yaşlarda Gürcü kral hanedanının sarayına götürülüp, kraliçe Thamar'ın yanında büyüyen I.Andronikos'un torunları Aleksios ve David 1204 Nisanında Trabzon'u ele geçirdiler ve sahil boyunca ilerleyerek Sinop'u işgal edip Paphlagonia ve Karadeniz Ereğlisini de hâkimiyet altına aldılar.³⁵ 1259 yılında Laskaris hanedanının iktidarına son vererek İznik Bizans Devleti'nin başına geçen VIII. Mikhail Palaiologos, İstanbul'u tekrar ele geçirme imkânını elde etti.³⁶ Bu imkânı VIII. Mikhail'e, Bulgar sınırını

³⁵ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.386-393.

³⁶ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.413.

kontrol için küçük bir savaş birliği ile Trakya'ya gönderilen Aleksios Strategopulos sağladı. Aleksios Strategopulos, İstanbul yanından geçerken başkenti hemen hemen savunmasız gördü. Venedik donanması, Frank garnizonunun büyük kısmıyla beraber, güney Karadeniz'de bir ada üzerinde bulunan Daphnusion kalesini kuşatmak üzere şehirden ayrılmıştı. Ani bir kararla, Strategopulos korunmasız şehre baskın yaparak 25 Temmuz 1261'de İstanbul'u ele geçirdi³⁷ ve böylece VIII. Mikhail Palaiologos 15 Ağustos 1261'de İstanbul'un (Konstantinopolis) ikinci kurucusu unvanını alarak Bizans Devleti'nin başına geçti.³⁸ Ancak elli yedi yıllık Latin hâkimiyeti süresince İstanbul, servetinden ve şöhretinden çok şey kaybetmişti. Nitekim 1204 yılında, gaddarca yağma edilen pek çok hazine Batıya taşınmış, eski imparatorluk sarayı Vlakeria sefalet yuvasına dönmüştü.³⁹ VIII. Mikhail Palaiologos iktidara gelince Bizans İmparatorluğu'nun merkezini İznik'den İstanbul'a taşıdı ve kendisinin tahta çıkmasına yardımcı olan İznik'teki aristokrat ailelerin çıkarlarından yana tutum izlemeyi siyaset açısından uygun saydı. Bitinya(Marmara denizinin doğusunda karalar içine 50 km. kadar sokulan körfezin nihayetinde yer alır)⁴⁰ bölgesi ve Menderes vadisindeki büyük toprak sahiplerine, büyük manastırlara vergi bağışıklığı tanıdı. Vergi yükünün büyük kısmı köylülere ve küçük mülk sahiplerinin üzerine yıkıldı. Ancak köylüler, küçük mülk sahipleri bu vergileri ödeyemediler ve Bizans ekonomisi bundan büyük yara aldı. Vergi geliri azalan Bizans

³⁷ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.415.

³⁸ Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999, s.43; Şerif Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461) Osmanlı Türk-Bizans Münasebetleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1989, s.1.

³⁹ Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)*, s.1.

⁴⁰ İdris Bostan, "İzmit", *DİA*, c.23. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2014, s.536.

İmparatorluğu ordusundaki asker sayısını azaltma yoluna gitti.⁴¹ VIII. Mikhail Palaiologos'un iktidarı zamanında iyice güçsüzleşen Bizans ordusunu zayıflatan diğer bir etken de *pronoia* sisteminin işlevini iyice yitirmesiydi. Pronoia, imparatorlar tarafından terk edilmiş toprakların canlandırılması için aristokrasi mensuplarına verilmesi ve elde edilen gelirle devlet için asker yetiştirilmesi anlamına geliyordu. Pronoia sahiplerinin varislerine sahip oldukları pronoiaları devretme hakkı yoktu.⁴² Ancak VIII. Mikhail Palaiologos kendisini destekleyen aristokratların pronoialarını varislerine miras yoluyla bırakma izni verdi. Böylece pronoia ile birlikte pronoia'yı işleyen *paroikoi* yani köylüler de aristokratların mülkü haline geldi. Bir müddet sonra pronoia sahipleri devlet için asker yetiştirmemeye başladı. Böylece Bizans ordusu için asker yetiştirilemez hale geldi.⁴³

Askerî açıdan iyice güçsüzleşen Bizans İmparatorluğu Moğollar'ın Orta Asya'da yaptıkları yıkıcı ve acımasız istilaları sonucunda Anadolu'ya göç eden Türk boyları ile karşı karşıya kaldı. Selçuklu sultanları Orta Asya'dan Anadolu'ya, özellikle batı bölgelerine doğru göç etmeye başlayan Türk boylarını Bizans sınır boylarına yerleştirmişlerdi. 1243'te Moğol generali Baycu'nun Anadolu'ya doğru ilerleyip kalabalık bir Moğol ordusuyla Anadolu'yu istila etmesi ve Anadolu Selçuklu Devleti'ni yenmesi sonucunda büyük bir otorite boşluğu meydana geldi. Daha önceden Selçuklu sultanları tarafından Bizans sınır boylarına yerleştirilen ve kâfirlere karşı kutsal bir savaş yaptıklarına inanan gazi Türk boyları bu

⁴¹ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.89-90; Robert Browning, *The Byzantine Empire*, Washington: Catholic University of America Press,1992, s.232-234.

⁴² Delilbaşı,“Osmanlı-Bizans İlişkileri”, *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu Ve Balkanlar'daki İzleri*, s.25.

⁴³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.117; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.444; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir(1261-1461)*, s.11-12;Dionysios Stathakopoulos, *Short History of the Byzantine Empire*, London: I. B.Tauris, 2014, s.158-159.

boşluktan faydalanıp⁴⁴ Bizans İmparatorluğu'nda Sakarya (Sangarios) ırmağının doğusundaki bölgelere akınlar yapmaya başlamıştır.⁴⁵ Bizanslı tarihçi Nikephoros Gregoras, sınır boylarına akınlar yapan Türk boyları için şunları söylemektedir: “*Moğolların istilası Türklerin felaketine değil, bilakis onların en büyük talihine vasıta olmuştur. Moğolların önünden kaçan Türkler Bizans'ın şehir ve arazilerine baskınlar yapıyorlardı.*”⁴⁶ Normalde Türk boylarının akınlar yaptığı Bizans sınır boylarını ok kullanma konusunda oldukça yetenekli olan sınır muhafızları (akritai) koruyordu. Bu sınır muhafızları vergilerden muaf tutulmuşlardı. Ancak VIII. Mikhail Palaiologos toprak kullanımı ve vergi sisteminde yaptığı değişiklikler ile sınır muhafızlarının imtiyazlarını ellerinden aldığı gibi ücretlerini ödemek konusunda da gevşeklik gösterdi⁴⁷ Ayrıca VIII. Mikhail Palaiologos bu sınır muhafızlarını Bulgarlarla, Tesalya ve Epeiros'taki Yunanlılarla savaşmak üzere batıya sevk etti ve sınırı koruma görevi için Girit'ten getirilen ücretli askerleri görevlendirdi. Girit'ten getirilen bu ücretli askerlerin bir müddet sonra maaşları ödenmemeye başlamış, onlar da görev yerlerini terk etmişler ve bu sınır bölgeleri de

⁴⁴ İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-I Klasik Dönem(1302-1606): Siyasal, Kurumsal Ve Ekonomik Gelişim*, s.4-11; Judith Herrin, *Byzantium the Surprising Life of a Medieval Empire*, Princeton: Princeton University Press, 2007, s.283; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.453; Paul Wittek, *Menteşe Beyliği 13-15. Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, çev. O. Ş. Gökyay. Ankara: Türk Tarihi Kurumu, 1944, s.14.

⁴⁵ Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.89.

⁴⁶ Nikephoros Gregoras, *Romaike Historia (1204-1341)*, Vol. I. , çev. H. White, London, 1954, s.137.

⁴⁷ Ayönü. “Dördüncü Haçlı Seferi'nin Batı Anadolu'nun Türkleşme Sürecine Etkisi”, s.11-14; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.9.

iyice savunmasız hale gelmiştir.⁴⁸ Georges Pachymeres, VIII. Mikhail Palaiologos'un sınır muhafızlarının sahip olduğu imtiyazları ellerinden alması ve ücretlerini ödemekte özen göstermemesiyle birlikte Bizans sınır boylarının iyice savunmasız kalması ve Türk boylarının akınlarının sıklaştırmaları konusunda şunları söylemektedir: “*Adamlarımız kendilerine verilen ücretlerin yettiği ölçüde Türklere kafa tutmayı başarsalar da, bununla beraber kendilerini kötülüklerden sakınıyor, üstünlüğü ele geçirmek için bela aramıyor, her gün geri çekilerek sınırlarını düşmanlara bırakmak zorunda kalıyorlardı.*”⁴⁹ 1264'de Türkler, Aydın (Tralles) dolaylarına saldırınca VIII. Mikhail Palaiologos kardeşi İoannes Palaiologosu Menderes bölgesinin savunması için gönderdi. İoannes Palaiologos bölgedeki kaleleri sağlamlaştırıp, askerî bölgeyi yeniden düzenlese de bu geçici bir başarı sağladı.1274'de İoannes Palaiologos ölünce Türkler ilerlemeye devam etti ve Menderes vadisi talan edilerek ıssızlaştı. Manastırlara ait mülkleri ekip biçen köylülerin çoğu Türklere sığındı. Menderes Irmağının güneyinde kalan Karia bölgesi tümüyle yitirildi. Aydın tam bir yıkıntıya dönüştürüldü ve Türkler Küçük Menderes (Kaystros) vadisine kadar sokuldular.⁵⁰ VIII. Mikhail Palaiologos 1278'de, oğlu II. Andronikos Palaiologos'u Anadolu'nun güneybatısındaki felakete uğramış illerin kurtarılması ve yeniden imparatorluğa katılmasını sağlamak için kurulmuş olan ordunun komutanlığına atadı. II. Andronikos Palaiologos Türkleri Menderes vadisinden atmaya çabaladı.⁵¹ Aydın'ın yıkıntıları üzerine yeni bir şehir kurmak istedi ve Megas Domestikos Mikhail Tarkhaniotes'e

⁴⁸ Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.90-133; Stephen W. Reinert, *Late Byzantine and Early Ottoman Studies*, New Jersey: Ashgate, 2014, s.313.

⁴⁹ Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.29-30.

⁵⁰ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.91-94; Michael Angold, *A Byzantine Government in Exile: Government and Society Under the Laskarids of Nicaea 1204-1261*, London: Oxford University Press,1975, s.100.

⁵¹ Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.26.

Aydın'ın etrafındaki surları yeniden inşa ettirdi ve 36.000 kişiyi kentin içine yerleştirdi.⁵² Ancak Menteşeli Türkler yeniden inşa edilen Aydın'ı kuşattılar. Aydın halkı yiğitçe direniş gösterdi ve sonunda teslim olmak zorunda kalıncaya dek birçoğu açlıktan, susuzluktan öldü. Yaklaşık yirmi bini köle olarak alınıp götürüldü. Anadolu'nun güneybatı bölgesinde Bizans egemenliğı sona ermişti. Türkler fethettikleri arazilerde ve kentlerde yerleşmek üzere çıkageliyorlardı ve gaziler beylikler şeklinde örgütlenmeye başlamışlardı.⁵³ Böylece 1282'de Aydın, Menteşe Beyliğı'ne katılmış oldu.⁵⁴ VIII. Mikhail Palaiologos'un en büyük korkusu Türklerin Sakarya ırmağını geçerek Bitinya'yı zapt etmesiydi. VIII. Mikhail Palaiologos 11 Aralık 1282'de ölünce yerine oğlu ortak imparator II. Andronikos Palaiologos geçti.⁵⁵

II. Andronikos Palaiologos iktidara geldiğı zaman, Bizans İmparatorluğu birçok sorunla baş etmek zorundaydı. Altınordu devletindeki karışıklıklar ve Nogay'ın ortadan kalkmasından sonra Tatar hâkimiyetinden kurtulan Bulgaristan çarı Teodor Svetoslav ülkesinin sınırlarını Balkan dağlarının güneyine doğru genişletmiş ve Karadeniz sahilinde birçok kale ve limanı, Mesembria ve Ankhialos üslerini işgal etmişti.⁵⁶ Diğer yandan Sırp Kralı II. Uroş Milutin, 1282'de Üsküp ve Ohrid, Prilep ve İştip civarındaki Bizans arazisini ele geçirmişti.⁵⁷ Franklar,

⁵² Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.92.

⁵³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.92-93; Angold, *A Byzantine Government in Exile: Government and Society Under the Laskarids of Nicaea 1204-1261*,London: Oxford University Press,1975, s.100; Himmet Akın, *Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1947, s.95.

⁵⁴ Wittek, *Menteşe Beyliğı*, s.40.

⁵⁵ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.91-94; Angold, *A Byzantine Government in Exile*, s.100.

⁵⁶ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.456.

⁵⁷ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-145*,s.128; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)*,s.15; John Julius Norwich, *A Short History of Byzantium*, New York: Vintage, 1998, s.332-333.

Mora yarımadasının büyük kısmına, Booetia ve civarındaki adalarla birlikte Attika'ya hâkim durumdaydılar. Angeloslar ise Tesalya ve Epiros, Aitolia ve Akarnania'ya hükmedip Bizans hâkimiyetine karşı koyuyorlardı.⁵⁸ Ayrıca II. Andronikos Palaiologos iktidara geldiği zaman Venedik ve Cenevizliler oldukça etkin durumdaydılar. VIII. Mikhail Palaiologos döneminde 13 Mart 1261'de imzalanan Nymphaion anlaşması ile Bizans İmparatorluğu'nun her bölgesinde ticaret imtiyazı kazanan Cenevizliler, gerek Marmara denizinde gerekse Karadeniz'de güçlü bir konuma kavuşmuştu. İstanbul ve diğer Bizans şehirlerinin yiyecek ithali Cenevizlilerin tekelindeydi.⁵⁹ Cenevizliler yaptıkları ticaretten büyük gelirler elde etmekteydi. Nitekim Cenevizlilerin İstanbul'daki yıllık gümrük geliri 200.000 hyperpyra (Bizans altın sikkesi) iken Bizans'ın yıllık gümrük geliri ise 30.000 hyperpyra idi.⁶⁰ Bizans İmparatorluğu'nun ekonomisi oldukça kötü durumdaydı. Bu malî krizin önemli bir alameti, Bizans altın sikkesinin(hyperpyra) halitasına az değerli maden karıştırılarak değer kaybetmesi idi. Bir zamanlar dünya ticaretine rakipsiz hâkim olan Bizans altın sikkesinin yerini, İtalyan şehir cumhuriyetlerinin yeni altını olan *la buona moneta d'oro* almıştı.⁶¹ II. Andronikos Palaiologos, Bizans ekonomisinin içinde bulunduğu kötü durumdan dolayı çok masraflı olan Bizans donanmasını dağıttı. Böylece Rum gemiciler ve gemi yapımcıları işsiz kaldı. Türk beylikleri de bu işsiz güçsüz yerli Rum gemicileri hizmetlerine alarak istihdam sağladılar.⁶² Bizans donanması dağıtıldıktan sonra Bizans İmparatorluğu Ceneviz donanmasını kullanmaya

⁵⁸ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.415;A.A.Vasiliev, *History of the Byzantine Empire*, Wisconsin: U of Wisconsin,1952, s.603.

⁵⁹ Jonathan Shepard, *The Cambridge History of the Byzantine Empire C. 500-1492*, Cambridge: Cambridge University Press,2008,s.811; Donald M. Nicol, *End of Byzantium*, London: Holmes & Meier,1979, s.28.

⁶⁰ Speros Vryonis, *Byzantium and Europe*, New York: Harcourt &World,1970, s.168-169; Michael F. Hendy, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection*, Vol.4. Washington: Dumbarton Oaks,1999, s.120.

⁶¹ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.446; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)*,s.12-13; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.116.

⁶² Halil İnalcık, *Osmanlılar Fütühat, İmparatorluk, Avrupa ile İlişkiler*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010, s.12.

başladı.⁶³ Ancak Bizans İmparatorluğu'nun Ceneviz ile yakın olması Venedik'in hoşuna gitmedi. Nitekim 22 Temmuz 1296'da, 75 Venedik gemisi Haliç'e girdi ve hiç bir uyarıda bulunmadan İstanbul'da Galata'da bulunan Cenevizlilere saldırdı. Buna karşılık II. Andronikos Palaiologos kentte yaşayan bütün Venediklileri gözaltına aldı. Venedik ise Galata'daki, Cenevizlilere ait depoları, limanları ve kıyı boyundaki Rum evlerini yakarak karşılık verdi. Bizans İmparatorluğu donanması olmadığı için Venedik'e karşı koyamadı ve tazminat ödemek zorunda kaldı.⁶⁴ Bu şartlar içerisinde, Batı Anadolu'da meydana gelen yoğun Türk yerleşimi karşısında endişeli ve çaresiz kalan II. Andronikos Palaiologos kendisine başvuran 16.000 kişilik Alanlar grubunu büyük bir sevinçle karşıladı. Alanlar Bizans Devleti arazisi içinde bir iskân yeri karşılığında Türklere karşı savaşmayı teklif ediyorlardı. II. Andronikos Palaiologos 1302'nin ilkbaharında müşterek imparator ilan ettiği oğlu IX. Mikhail Palaiologos'u Alan kuvvetleriyle birlikte Batı Anadolu'yu kontrolü altına almak üzere görevlendirdi. Manisa'daki Gediz (Hermos) nehri civarında karargâh kuran IX. Mikhail için bu ilk savaş tecrübesi olacaktı. Bu durum, Türkler'in hücumu geçmede cesaretlenmelerine ve Mikhail ordusuyla Manisa civarında iken, Manisa civarında kırılık alanlara şiddetli akınlarda bulunmalarına yol açtı. Ancak Bizans subaylarının yönetimi altına girmek istemeyen ve bu çeşit bir sefere alışık olmayan Alanlar, bir süre sonra bu görevden alınmalarını talep ettiler. IX. Mikhail Palaiologos, onlardan üç ay daha kalmalarını istedi. Üç ay sonra, sözleşme biter bitmez Alanlar savaşı bırakmaya başladılar ve Gelibolu'ya gelerek silahlarını Bizans ordusuna teslim ettiler. Alanların kendisini terk etmesinden sonra hemen hemen binlerce Türk savaşçısı tarafından ablukaya alınan ve Manisa'da sıkışmış olan IX. Mikhail Palaiologos için tek çare kaçmaktı. Bu sebeple bir gece gizlice karargâhını terk etti ve Bergama'ya doğru kaçmaya başladı. Fakat bu kaçış sırasında Türk akınları devam ettiğinden Bizans ordusu 100 asker civarında kayıp verdi. Bergama'ya vardıklarında ise onları gören halk paniğe kapıldı. Zira onları buraya iten gücün hemen arkalarındaki Türkler olduğunu biliyorlardı. Bunun üzerine halkın bir kısmı Edremit, diğerleri de Çanakkale'deki Lâpseki(Lampsakos)'ye kaçtı. Hatta bunların çoğu yoksulluk ve umutsuzluk içinde ulaştıkları

⁶³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.132.

⁶⁴ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.119-120.

yerde herşeylerini bırakarak Gelibolu sahiline geçmeyi dener.⁶⁵ Diğer yandan, Anadolu Selçuklularının dağılması üzerine bağımsızlıklarını ilan eden Türk Beyliklerinden Germiyan Beyi Alişaroğlu I.Yakup Bey Alaşehir'i (Philadelphia) kuşatmıştır. İsfendiyaroğulları ise Çankırı(Kengiri)'ya hâkim olmuştur.⁶⁶ Ayrıca, Osmanlılar Selçuklu Devleti tarafından Anadolu'nun kuzeybatı uçlarında Bizanslılara karşı teşkilatlı bir uç vücuda getirmek üzere yerleştirilmişlerdir. Osman Bey'in başlarına geçtiği Türk boy ve oymakları, kuzeyden güneye doğru zincirleme bir müdafaa hattı halindeki ucun Karaca-Hisar- Bilecik mevkillerine karşı olan kısmında yerleştirilmişler. Bunlar bir müddet Beypazarı tarafındaki Karaca-Dağ mıntıkasında kalmışlar, sonra Sivri-Hisar ucuna memur emir Caca-oğlu'nun maiyetinde bulunmuşlar, gaza ve cihad işlerinde büyük başarılarını müteakip ve Selçuklu Devleti'nin hududunun Bilecik'e kadar genişlediği sırada, Söğüt ve Tomanıç bölgesinde yurt tutmuşlardı. 1291'de Karaca-Hisar ve Yar-Hisar tekfurlarının ele başlığı ile Osman Bey aleyhinde bir ittifaka kalkışması üzerine Osman Bey Karaca-Hisar üzerine yürüyüp muhasara altına aldı ve zapta muvaffak oldu, birçok ganimet ve esir aldı. Osman Bey 1301'de Yeni-Şehir ve Yund-Hisar'ı Bizanslılardan aldı. Yeni-Şehir'i, İznik üzerine yapılacak harekâtın tertip ve tanzimine elverişli sayarak, hükümet merkezi yaptı. Bilecik kalesini ailesine ikamet mahalli olarak seçti. Ayrıca Osman Gazi kuvvetlerinin akınları, bir müddet sonra, Köprü-Hisar'a yöneltildi, etrafi talan edildi ve kale içindekiler mahsur bırakıldı.⁶⁷ Osmanlıların bu ilerleyişi karşısında II. Andronikos Palaiologos Muzalon komutasındaki Bizans ordusunu Osmanlılarla karşılaşmak

⁶⁵ Zerrin Günel Öden, "Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan Ve Katalanlar İle İttifakı", *İ. Ü. E. F. T. D*, Sayı 35, İstanbul 1994, s.124-125; Timothy E. Gregory, *A History of Byzantium*, West Sussex: Wiley Blackwell, 2010, s.354-355; Browning, *The Byzantine Empire*, s.234; Schopen, *Ioannes Cantacuzenus*, s.252.

⁶⁶ Ahmet Refik, *Bizans Karşısında Türkler (1299-1453)*, İstanbul: Kitabevi, 2005, s.16.

⁶⁷ M.Tayyib Gökbilgin, "Osman I.", *İslam Ansiklopedisi*, c.9, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1964, s.433-437; İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-I Klasik Dönem(1302-1606): Siyasal, Kurumsal Ve Ekonomik Gelişim*, s.16; Browning, *The Byzantine Empire*, s.234; Benjamin Arbel, Bernard Hamilton, David Jacoby, *Latins and Greeks in the Mediterranean After 1204*, London: Frank Cass & Co. Ltd, 1989, s.214.

için İzmit'e gönderdi.⁶⁸ 1302'de İzmit yakınındaki Koyun-Hisar(Bafeus)'da Osman Bey'in komutasındaki Türkler Bizans ordusuyla karşılaştı.⁶⁹ Osman Bey'in komutasında 5000 kadar savaşçı varken Leon Muzalon komutasındaki Bizans ordusu ise 2000 kişilik bir orduyu komuta ediyordu.⁷⁰ Koyun-Hisar'da yapılan savaş çok şiddetli oldu, iki tarafta karşılıklı olarak çok zayıf verdi. Bizans ordusu geri çekilmeye mecbur kaldı ve Osmanlı ordusu galip geldi.⁷¹

Bizans halkı Osmanlıların bu ilerleyişi karşısında büyük bir panik yaşamaya başlamıştır. Bizans kroniği Pachymeres Türklerin ilerleyişi ve halkın yaşadığı paniği şu şekilde anlatmaktadır: “*Her geçen gün Türklerin yarattığı dehşet daha da artıyordu ve kurtuluş umudu kalmamıştı. ... Türklerin boğazı geçip gemilerini terk ederek tehlikeye neden olmaları an meselesiydi. Boğazın Asya ırmağındaki her yere özgürce dağılıyor, istedikleri yerde ordugâh kuruyorlardı... Böylece Bizans'ın karşı kıyısında kimse Türklerin önüne çıkmaya cesaret edemiyordu. Bazen çok pervasızca hareket edip, cesur hücumlar yapıyorlardı. Bunun sebebi ise yanlarında getirdikleri erzaklarının gittikçe tükenmesiydi. ... Düşmanların kıyıda kalelere saldırmadığı ya da esirler ele geçirip öldürmedikleri bir gün dahi yoktu. Biz ise bu anlarda merhametli Tanrı'ya sığınuyorduk. Boğaz aramızdaki tek sınırdı.*”⁷² Türklerin yaptıkları akınlar sırasında Bizans halkının tarlalardaki ürünleri yakıldı, çiftlikleri harap edildi. Bizans halkı uzun konvoylar oluşturarak İstanbul'a doğru yola

⁶⁸ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.136;Colin Imber, *The Ottoman Empire 1300-1481*,İstanbul: Isis,1990, s.18.

⁶⁹ Halil İncılık,“İznik İçin Osman Gazi Ve Bizans Mücadelesi”, *Tarih Boyunca İznik*, İstanbul, 2004, s. 61;Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.136; Imber, *The Ottoman Empire 1300-1481*, s.18.

⁷⁰ İncılık, “Osman I”, s.449.

⁷¹ Gökbilgin, "Osman I", s.433-437.

⁷² Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.80.

kaçmaya başladı.⁷³ Ramon Muntaner ise Katalan Birliği İstanbul'a geldiği zaman Türklerin önünden kaçarak İstanbul'a göç eden Bizans halkının durumunu şu şekilde tasvir eder: “*Katalan Birliği İstanbul'a geldiği zaman Türklerin baskısı yüzünden Anadolu'dan kaçıp gelen insanlar Yunanlılar tarafından hiçbir destek görmüyor, çok kötü şartlarda yaşıyorlardı.*”⁷⁴ Türkler Anadolu'nun neredeyse tamamında hâkimiyeti ele geçirmişti. Türklerin bu yayılması karşısında Bizans İmparatorluğu'nun elinde sadece Bursa, Sardes, Alaşehir (Philadelphia), Manisa (Magnesi) gibi bir kaç müstahkem kale ve Karadeniz Ereğlisi, Foça ve İzmir gibi liman şehirleri kalmıştı.⁷⁵ Bizans İmparatorluğu'nun uğradığı felaket 1071 yılından sonra Anadolu'nun kaybedilmesiyle mukayese edilebilir şekildeydi.⁷⁶

Buraya kadar Katalan Birliği'nin İstanbul'a gelmeden önce Bizans İmparatorluğu'nun genel manada siyasî durumu ve içinde bulunduğu şartları kısaca anlattıktan sonra, I. Bölüm'de Bizans İmparatorluğu'nun hizmetine girmeden önce Roger de Flor ve Katalan Birliği'nin durumu, Katalan Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'nun hizmetine girmesinden

⁷³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.136; Robert Browning, *The Byzantine Empire*, s.234.

⁷⁴ Ramon Muntaner, *Chronicle (The Chronicle of Muntaner)*,çev. Lady Goodenough, Cambridge: In Parenteses Publications Catalan Series, 2000, s.410; Hopwood,“Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası”,s.130;YusufAyönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2009, s.37-38.

⁷⁵ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi* ,s.454; Reinert, *Late Byzantine and Early Ottoman Studies*,s.313; Herrin, *Byzantium the Surprising Life of a Medieval Empire*, s.283.

⁷⁶ Warren Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, Stanford: Stanford University Press,1997, s.754.

sonraki faaliyetleri ve Katalan Birliği'nin Atina Dükaliği'ni ele geçirmesi anlatılmaya çalışılacaktır.

I.BÖLÜM

ROGER DE FLOR VE KATALAN BİRLİĞİ

1. Roger de Flor

Roger de Flor, Alman asıllı bir baba ve İtalyan asıllı bir annenin oğlu idi. Roger de Flor'un babası Richard von der Blume, Sicilya Kralı II. Frederick'in şahincisi olarak hizmet etmekteydi. Richard von der'in soyadı Blume çiçek anlamına geliyordu. Bu soyadı İspanyolca'ya Flor olarak çevrilmiştir. Richard von der Blume yiğit ve cesur birisiydi; bu yüzden de kısa sürede imparatorun güvenini kazanmıştı. Roger de Flor'un annesi ise Aragon Krallığından soylu bir aileye mensup olan Beatrice idi.⁷⁷ Richard von der Blume ve Beatrice'in evliliğinden önce James de Flor sonra 1266'da İtalya'nın Brindisi şehrinde Roger de Flor doğdu.⁷⁸ Richard von der Blume nasıl II. Frederick'e uzun yıllar hizmet etti ise onun ölümünden sonra oğulları Conrad ve Manfred'e de sadakatle hizmet etti. Richard von der Blume'ın 1268'de Sicilya Kralı IV. Conrad ile I.Charles Anjou arasındaki Tagliacozzo Savaşı'nda ölmesinin ardından Roger de Flor, annesi ve ağabeyi ile birlikte oldukça sıkıntılı günler geçirdi. Zira kazandığı zaferin ardından IV. Conrad'ı öldüren I.Charles Anjou hasmını destekleyenlerin tüm mallarına el koymuştu. Roger de Flor'un annesi Beatrice kocasının ölümünden sonra iki oğlu ile birlikte İtalya'nın güneyinde Adriyatik kıyısında olan Brindisi'ye yerleşti. Brindisi oldukça önemli bir şehirdi çünkü Hıristiyan hacıları ve onlara ait malları Akka'ya taşıyan Templier ve Hospitalier Şövalye Tarikatlarına ait gemilerin kışı geçirdiği,

⁷⁷ Hughes, Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, s.21; Norwich, *A Short History of Byzantium*, s.334.

⁷⁸ Michael Eaude, *Catalonia A Cultural History*, Oxford: Signal Limited, 2007, s.25.

gerekli olan erzakı temin ettiği ve denize açılmadan önce bakımlarının yapıldığı bir liman durumundaydı. Roger de Flor'un çocukluğu bu önemli liman şehrinde geçti.⁷⁹

2. Roger de Flor'un Templier Şövalye Tarikatı'na Girmesi ve Korsan Olması

Roger de Flor Akdeniz'de on üçüncü yüzyılın en başarılı korsanlarından biri haline geldi ve Jolly Roger (Neşeli Roger) adıyla ünlü oldu. Denizcilik yaşamına bir Templier gemisi olan Marseilles'de başladı. Çok çalışması ve yeteneği sayesinde kısa sürede yirmi yaşında Templier Şövalye Tarikatı'na katıldı.⁸⁰ Roger de Flor Templier Şövalye Tarikatı'nda kısa sürede yükseldi ve neredeyse yirmi yıl Akdeniz'de Barbary korsanlarıyla savaştı.⁸¹ Böylece Templier Şövalye Tarikatı'nda kendine önemli yer edinen Roger de Flor 1291'de önemli bir liman şehri olan Akka'yı Memluklar kuşattığı zaman Templier kadırgasıyla Akka'da bulunmaktaydı.⁸² Memluklar Akka'yı ele geçirince Roger de Flor Akka'da bulunan pek çok soylu ve zengin kadını Montepelegrino kalesine nakletti ancak bu nakil sırasında soylu zenginlerden aldığı paralarla haksız şekilde büyük bir kazanç sağladı.⁸³ Templier Şövalye Tarikatı'nın lideri Jacques de Molay, Roger de Flor'un Akka kuşatması sırasında

⁷⁹ Hughes, Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, s.21,22; Ayönü, *Katalanların Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s. 21-22.

⁸⁰ Karen Ralls, *Knights Templar Encyclopedia*, Tice Road: Career, 2007, s.107.

⁸¹ Norwich, *A Short History of Byzantium*, s.334; Eade, *Catalonia A Cultural History*, s.26-27; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.154.

⁸² Jim Bradbury, *The Medieval Siege*, Woodbridge: Boydell, 1992, s.203-204.

⁸³ John J Robinson, *Dungeon Fire and Sword the Knights Templar in the Crusades*, New York: M. Evans, 1991, s.11; Alan V. Muray, *The Crusades to the Holy Land: The Essential Reference Guide*, Santa Barbara: ABC&CLIO, 2015, s.1; Eade, *Catalonia A Cultural History*, s.26-27.

yüklü bir servet kazandığını öğrenince Roger de Flor'a büyük bir öfke duyarak Templier Şövalye Tarikatı'ndan kovdu ve görüldüğü yerde tutuklanmasını emretti.⁸⁴ Templier Şövalye Tarikatı'ndan ayrılan Roger de Flor firarî olarak anılmaya başladı ve Messina'ya gitti.⁸⁵

3. Roger de Flor'un Sicilya Kralı III. Frederick'in Hizmetine Girmesi

Roger de Flor Messina'da Cenova'nın oldukça zengin ailelerinden biri olan Doria ailesine mensup Sir Tedisio Doria ile buluştu.⁸⁶ Sir Tedisio Doria ile buluşması önemli idi çünkü Oliveta isimli gemiyi satın almak için ondan borç aldı. Roger de Flor Oliveta adlı gemiyi satın aldıktan sonra Katalanya, Aragon, Navarre ve Mayorka adası gibi bölgelerden savaşçı askerler topladı ve Katalan Birliği'ni oluşturdu.⁸⁷ Katalan Birliği'nde En Ferran Ximeno de Arenos, En Corbaran de Alet, En Pedro de Aros ve En Pedro de Logran gibi pek çok soylu ve şövalye de bulunmaktaydı.⁸⁸ Roger de Flor Messina'da Sicilya Kralı III. Frederick'in huzuruna çıkarak emrindeki askerleriyle birlikte onun hizmetine girmek istediğini bildirdi ve III. Frederick bu teklifi kabul etti.⁸⁹ Sicilya Kralı III. Frederick'in Roger

⁸⁴ Ralls, *Knights Templar Encyclopedia*, s.107; Steven Runciman, *A History of the Crusades*, Vol. I. Cambridge: Cambridge University Press,1951, s.419.

⁸⁵ Robinson, *Dungeon Fire and Sword the Knights Templar in the Crusades*, s.11.

⁸⁶ William L. Langer, Peter Stearns, *An Encyclopedia of World History*, Boston: Houghton Mifflin, 1940, s.425.

⁸⁷ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.24; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304", s.76-77; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.158.

⁸⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.31; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.162.

⁸⁹ Alfonso Lowe, *The Catalan Vengeance*, London: Routledge and Kegan Paul,1972, s.17; Kelly Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, Woodbridge: Boydell, 1996,s.58;Mark C. Bartusis, *M. C. The*

de Flor'un desteğine ihtiyacı vardı. Çünkü III. Frederick ile Napoli Kralı II. Charles Anjou arasında bir mücadele mevcuttu. Bu mücadele 1291 yılına kadar uzanıyordu. 1291 yılında Sicilya Kralı James Fransa'nın Anjou hanedanı ile yaptığı mücadeleyi kaybedince Sardunya, Napoli, Korsika ve Sicilya'yı Fransızların hâkimiyetine bırakmak zorunda kalmıştı. Ancak Fransızlardan nefret eden Sicilya halkı bu antlaşmayı tanımayıp, III. Frederick'i Sicilya Kralı ilan etmişti. 1296 yılında Palermo'da tac giyen Frederick, Sicilya'nın hâkimiyeti için II. Charles Anjou ile savaşmak zorunda kaldı.⁹⁰ Böylece 1299'da III. Frederick'in hizmetine giren Roger de Flor, Messina'dan hazırlattığı dört gemi ile birlikte Apulia taraflarına doğru yola çıktı. Bu yolculuk esnasında Napoli Kralı II. Charles Anjou'ya ait erzak yüklü bir gemiyi ele geçirdi.⁹¹ Bu gemiyi Sicilya Adası'nın güneydoğusunda bulunan Syracuse (Sarausa)'ya gönderen Roger de Flor, çok geçmeden II. Charles Anjou tarafından Calabria Dükü Robert'e gönderilen on erzak gemisini daha ele geçirdi. Ele geçirdiği erzakın bir kısmını yiyecek sıkıntısı çeken Syracuse ve civarındaki şehirlerde düşük fiyata satan Roger de Flor, elde ettiği para ile Syracuse ve civar şehirlerdeki askerlerinin altı aylık ücretlerini ödedi. Roger de Flor savaş sırasında II. Charles Anjou'ya ait gemileri ele geçirmekle hem III. Frederick'in safında yer alan şehirlerin erzak ihtiyacını karşılamış hem de Katalan Birliği'ndeki askerlerinin ücretlerini ödemiştir. Savaşın seyrini değiştiren Roger de Flor bu başarıları sayesinde üç yıldan daha kısa bir süre içerisinde III. Frederick tarafından amirallik makamına getirildi. Ayrıca III. Frederick, Roger de Flor'u konseyinin üyesi yaptığı gibi Tripi ve Alicata kalelerini

Late Byzantine Army, Arms and Society, 1204-1453, Philadelphia: University of Pennsylvania, 1992,s.78; Savvas Kyriakidis, *Warfare in Late Byzantium 1204- 1453*,Leiden: Brill, 2011, s. 121.

⁹⁰ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.24.

⁹¹ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.25-26; David H. Rosenthal, *Tirant Lo Blanc*, New York: Schocken,1984, s.18.

vermiş ve Malta'nın gelirlerini de ona bırakmıştı. Bundan sonra denizlerdeki faaliyetlerine devam eden Roger de Flor, emrindeki beş gemi ile Kuzey Afrika'ya kadar sahil kentlerini yağmalayarak gemilerini tıka basa erzak, altın, gümüş ve diğer değerli şeylerle doldurdu. Topladığı ganimetlerle birlikte Sicilya'ya dönen Roger de Flor, kendi birliğindeki askerlere ödeme yaptı ve III. Frederick'e de yüklü miktarda erzak ve para gönderdi. Bu arada Calabria Dükü Robert, Mesina'yı karadan ve denizden kuşatmıştı. Kuşatma uzun süre devam edince halk açlık tehlikesiyle yüz yüze kaldı. Bunun üzerine III. Frederick, Don Blasco ve Kont Galceran komutasında yedi yüz süvari ve iki bin piyadeden oluşan bir orduyu Mesina'nın yardımına gönderdi. Roger de Flor yiyecek maddeleri ile doldurduğu on gemi ile birlikte düşman gemilerinin arasından sıyrılmayı başararak Mesina'ya ulaştı. Onun bu başarısı sonucu Dük Robert kuşatmayı tamamen kaldırarak çekilmek zorunda kaldı.⁹²

4. III. Frederick ve II. Charles Anjou Arasında Barış Antlaşması Yapılması

II. Charles Anjou, Mesina kuşatmasının başarısız olması üzerine telaşa kapıldı ve Fransa Kralı III. Philip'in oğlu Charles'dan yardım istedi. Charles bu çağrıya cevap verdi ve ordusu ile birlikte Napoli'ye geldi. Napoli'den gemilerle Sicilya'ya geçen Charles, Termini'de karaya çıktı. Burada II. Charles Anjou'nun kuvvetlerinin de kendisine katılmasının ardından Sciacca Kalesi'ni kuşatma altına aldı. Ancak uzun süren kuşatma bir sonuç vermedi hatta Fransa Kralı III. Philip'in oğlu Charles ve II. Charles Anjou'nun askerlerinin büyük kısmı hastalık yüzünden hayatını kaybetti.⁹³ Bu gelişmelerin ardından III. Frederick ve II. Charles Anjou arasında barış görüşmeleri başladı ve 31 Ağustos 1302'da Caltabellotta Barış

⁹² Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.25-26; Rosenthal, *Tirant Lo Blanc*, New York: Schocken,1984, s.18.

⁹³ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.26.

Anlaşması imzalandı.⁹⁴ Caltabellotta Barış Antlaşması'nın imzalanması Roger de Flor'un hoşuna gitmedi çünkü bu antlaşmanın imzalanması ile III. Frederick'in Katalan Birliği'nin hizmetine ihtiyacı kalmamıştı. Ayrıca III. Frederick Caltabellotta Barış Antlaşması'nın imzalanmasının ardından Papa ile ilişkilerini düzeltti. Bu durum özellikle tehlikeliydi çünkü daha önce Roger de Flor'un tutuklanmasını emreden Templier Şövalye Tarikatı'nın lideri Jacques de Molay Papa ile temasa geçerek Roger de Flor'un teslim edilmesini isteyebilirdi. Bu şartlar altında Roger de Flor başka faaliyet alanları aramaya başladı ve Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos'un Türklerin ilerleyişi karşısında güç duruma düştüğünü Cenevizliler ve Venedikliler vasıtasıyla haber alınca iki şövalyesini II. Andronikos Palaiologos'a göndererek onun ile temasa geçmeye karar verdi.⁹⁵

5. Katalan Birliği'nin Bizans imparatoru II. Andronikos Palaiologos ile Temasa Geçmesi

1302 yılının yazında Roger de Flor'un gönderdiği iki şövalye İstanbul'a ulaştı ve Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos ile görüştü. Katalan Birliği askerlerinin, Sicilya Kralı III. Frederick ve II. Charles Anjou arasında yapılan savaşta III. Frederick'in yanında mücadele ettiğini ve Katalan Birliği'nin askerlerinin büyük yardım ve desteğiyle III. Frederick'in II. Charles Anjou'ya karşı yaptığı savaşı kazanıp Sicilya'ya tekrar hâkim olduğunu ifade ettiler. Ancak Caltabellotta barışından sonra yeni bir faaliyet alanı aradıklarını ve Türklere karşı yapılan mücadelede Bizans İmparatorluğu'na hizmet etmek istediklerini

⁹⁴ Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.264-265.

⁹⁵ Hughes, Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, s.36-37; Eade, *Catalonia A Cultural History*, s.26-27; Shepard, *The Cambridge History of the Byzantine Empire C.500-1492*, s.811; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304", s.76.

bildirdiler. II. Andronikos Palaiologos Anadolu'da Türklerin ilerleyişi karşısında oldukça zor durumda bulunmaktaydı. Katalan Birliği'nin Türklerin ilerleyişini durdurabileceği umuduyla elçilerin teklifini kabul etti.⁹⁶ Roger de Flor'un gönderdiği şövalyeler dokuz ay kadar bir süre için II. Andronikos ile anlaşmak istediklerini belirttiler.⁹⁷ Ancak bu anlaşmaya varmak için Roger de Flor'un bazı talepleri olduğunu bildirdiler. Bu taleplere göre Roger de Flor, II. Andronikos'un yeğeni Maria ile evlenmeyi ve kendisine Megas Duks (Grand Duke) ünvanının verilmesini istiyordu.⁹⁸ Megas Duks ünvanı Bizans İmparatorluğu'ndaki dördüncü en büyük mevki idi ve Bizans İmparatorluğu'nda bütün deniz kuvvetlerini emrinde tutan büyük amiral bu ünvanı taşımıştır.⁹⁹ Diğer yandan Roger de Flor, getirdiği her bir süvari için ayda dört onza (Sicilya'da kullanılan antik bir para birimi)¹⁰⁰ ve her yaya asker için ise bir onza verilmesini, Monemvasia'daki askerlerinin ücretinin dört aylık peşin olarak ödenmesini talep etmiştir.¹⁰¹ Roger de Flor'un askerleri için istediği ücret toplam 1.000.000 hyperpyra

⁹⁶ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.454; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.264- 265; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.153; Clifford J.Rogers, *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*, Oxford: Oxford University Press, 2010, s.52; Henry Chaytor, *A History of Aragon and Catalanoia*, London: Methuen,1933, s.143.

⁹⁷ Norwich, *A Short History of Byzantium*, s.334.

⁹⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.28.

⁹⁹ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.340.

¹⁰⁰ Salvatore Bone, *Yeniçağ İtalya'sında Müslüman Köleler*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, s.138.

¹⁰¹ Hughes, Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, s.38; Angeliki Laiou, *Constantinople and Latins, The Foreign Policy Andronicos II (1282-1328)*, Harvard: Harvard University Press, 1972, s.132; Alexander Kazhdan, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, New York: Oxford,1991, s.1330; Nicol, *End of Byzantium*, s.26-27; M. V. Levtchenko, *Bizans*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1979, s.339-341.

idi.¹⁰² Bu talepleri kabul eden Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos Katalan Birliği'nin askerlerinin ücretini ödeyebilmek için Pera'daki Cenovalı tüccarlar ile temasa geçmiş ve Katalan Birliği'ne ödeyeceği ücretin 20.000 hyperpyra kadarını Pera'daki Cenovalı tüccarlardan borç almıştır.¹⁰³

6. Katalan Birliği'ndeki Askerlerin Mahiyeti

Katalan Birliği'nin belkemiğini süvari bölümü olan Almogavarlar oluşturuyordu.¹⁰⁴ Almogavarlar Birleşik Aragon Katalonya Krallığı'nın Aragon topraklarından geliyordu.¹⁰⁵ Bunlar isimlerini algara denilen önce hedeflerine saldıran, kanlı mücadeleden kaçınmayarak elde ettikleri ganimetleri yağmaladıktan sonra hızla geri çekilen vur-kaç yöntemi benimseyen ve isimlerini Müslümanlarca onlara takılan el-mağribi kelimesinden türeyen Almogavares'den almışlardı.¹⁰⁶ Arazi veya gayrimenkule sahip olmayan Almogavarlar dağlık bölgelerde yaşamayı tercih ediyor, yağma ile geçiniyor¹⁰⁷ ve hareket özgürlüğü sağlayan ince giysiler giyip taşınması kolay kısa kılıçlar, mızraklar ve kalkanlar taşıyorlardı.¹⁰⁸ Katalan tarihçisi Bernard Desclot Almogavarları şu şekilde tasvir etmiştir: “*Almogavarlar olarak adlandırılan bu adamlar şehirlerde oturmazlardı, ancak dağlarda ve ormanlarda*

¹⁰² Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.146.

¹⁰³ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.154-155.

¹⁰⁴ Rogers, *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*, Oxford: Oxford University Press, 2010, s.52.

¹⁰⁵ John France, *The Mercenary Identity in the Middle Age*, Boston: Brill, 2008, s.52-53.

¹⁰⁶ Atakan, “Ramon Muntaner Kroniği'nde Türk İmgesi”, s.328.

¹⁰⁷ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.163.

¹⁰⁸ Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, s.59; France, *The Mercenary Identity in the Middle Ages*, s.52-53; Rogers, Devries, France, *Journal of Medieval Military History*, s.122-123.

yaşarlardı... Her biri güzel bir bıçak, güzel bir mızrak ve iki cirit ile silahlanmıştı. Onlar çok güçlü adamlardı...”¹⁰⁹ Diğer yandan Bizans İmparatorluğu'ndaki bütün paralı askerler Bizans imparatorunun veya onun generallerinden birinin emri altına girerken, Katalan Birliği'ndeki askerler sadece Roger de Flor'dan komut alıyorlardı ve ayrı bir birlik olarak savaşıyorlardı.¹¹⁰ Katalan Birliği askerleri yapacakları seferler konusunda kendi kararlarını alıp, kendi savaş planlarını takip ediyorlardı. Bir yer yağmalanacaksa kendileri karar veriyordu ve yaptıkları yağmalamalarda elde ettikleri ganimeti kimseyle paylaşmıyorlardı.¹¹¹

7. Katalan Birliği'nin İstanbul'a Gelmesi ve Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmesi

1500 Katalan, 4000 Almogavar ve 1000 kadar Cenevizli kiralık denizcinin yanısıra kadın ve çocukların da dâhil olduğu 8000 kişiden oluşan Katalan Birliği¹¹² bir kısmını Cenevizlilerden kiraladığı 18 kadirga ve 4 büyük gemi ile birlikte Bizans İmparatorluğu'na gitmek üzere Messina'dan yola çıktı.¹¹³ Katalan Birliği'yle birlikte daha önce Sicilya Kralı III. Frederick'in hizmetinde bulunan tüccarlar da İstanbul'a geldiler. Bu tüccarlar Katalan Birliği'nin elde edeceği ganimetlerin yanısıra 1296'da II. Andronikos'un İspanya'nın Aragon bölgesinde yaşayanlara verdiği ticarî imtiyazlardan da faydalanmak istiyorlardı.¹¹⁴ Katalan

¹⁰⁹ Bernard Desclot, *Chronicle of the Reign of King Pedro III Aragon*, Princeton: Princeton University Press, 1928, s.152-153.

¹¹⁰ Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.266-267.

¹¹¹ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.139.

¹¹² Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, s.59.

¹¹³ Edward Gibbon, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, Vol. VII. Boston: Little Brown, 1855, s.381.

¹¹⁴ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.164.

Birliği 1303 yılının Eylül ayında Haliç'teki Blachernae Sarayı'na ulaştı ve II. Andronikos Palaiologos, müşterek imparator IX. Mikhail Palaiologos ve İstanbul halkı tarafından büyük bir sevinçle karşılandı.¹¹⁵

¹¹⁵ Hughes, Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, s.44; Eade, *Catalonia A Cultural History*, s.26-27; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company,1305-1312",s.25; Schopen, *Ioannes Cantacuzenus*, s.260-261.

II. BÖLÜM

KATALAN BİRLİĞİ'NİN BİZANS İMPARATORLUĞU'NUN HİZMETİNE GİRMESİNDEN SONRAKİ FAALİYETLERİ

1. Roger de Flor'un II. Andronikos'un Yeğeni Maria ile Evlenmesi, İstanbul'da Katalanlar ile Cenevizlilerin Çatışması

Roger de Flor, İstanbul'a geldikten sonra II. Andronikos ile yaptığı antlaşma gereği imparatorun yeğeni olan on altı yaşındaki Maria Asen ile evlendi ve Megas Duks (Bizans donanması komutanının unvanı) unvanını aldı.¹¹⁶ Ayrıca II. Andronikos Katalan Birliği'ndeki askerlerin dört aylık ücretlerini peşin olarak ödedi. Ancak Katalan Birliği'nin İstanbul'a gelmesinden Cenevizliler hoşnut olmamıştı. Çünkü Cenevizliler Katalanların gelmesi ile Bizans İmparatorluğu'ndaki güçlerini yitireceklerini ve artık isteklerinin II. Andronikos Palaiologos tarafından yerine getirilmeyeceğini düşünüyorlardı. Roger de Flor Katalan Birliği'ni İstanbul'a getirmek için Cenevizlilerden gemiler kiraladığı halde bu gemilerin ücretlerinin ödenmesi konusunda oldukça duyarsızdı. Roger de Flor ile Maria Asen'in evlenmeleri dolayısıyla düzenlenen kutlamalar devam ederken, Cenevizliler ile Katalan askerleri arasında büyük bir kavga çıktı. Bu kavgada Katalan Birliği'nin askerleri Cenevizlileri öldürerek Galata'ya doğru ilerlediler ve orayı yağmalamak istediler. Bu gelişmeler karşısında II. Andronikos Palaiologos Katalan birliklerinin İstanbul'da daha fazla

¹¹⁶ Öden, "Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan Ve Katalanlar İle İttifakı", s.127; Refik, *Bizans Karşısında Türkler (1299-1453)*, s.260.

kalmasının tehlike oluşturacağını gördü ve Roger de Flor'a askerleri ile birlikte Türklerle savaşmak üzere Anadolu'ya geçmesini emretti.¹¹⁷

2. Katalan Birliği'nin Karesi Türklerini Yenilgiye Uğratması

Roger de Flor İstanbul'dan ayrılmadan önce, adamlarından En Ferran de Ahones'i on iki gemiden oluşan donanmasının başına getirdi ve II. Andronikos Palaiologos'tan onun imparatorluk ailesinden bir kadın ile evlendirilmesini ve amirallik makamına getirilmesini istedi ve bu isteği yerine getirildi. Roger de Flor askerleri ile iç bölgelere doğru ilerlerken civardaki adalardan ve sahil bölgelerinden temin ettikleri erzak, malzeme ve diğer ihtiyaçlarını taşıyan donanmanın onunla sürekli irtibat halinde olmasını, ihtiyaç halinde destek olmasını planlamıştır.¹¹⁸ Roger de Flor'un donanması İstanbul'dan 18 Ağustos 1303 tarihinde harekete geçti ve İstanköy (Kos) adasını yağmaladı.¹¹⁹ Katalan Birliği'ne bu yolculukta Bizanslı komutan Marulli ve Alanların lideri Girgon da eşlik ediyordu. Katalan Birliği, Kapıdağ Yarımadası'nın batısında ana karaya yakın bir konumda olan Erdek Burnu'na gitmek üzere denize açıldı.¹²⁰ 18 Ağustos 1303'de Katalan Birliği Erdek Burnu'ndan Kapıdağ Yarımadası'na çıktı ve burada konaklamaya karar verdi.¹²¹ Yarımadada Birlik, süvarileri için at temin etme imkânını buldu.¹²² Burası oldukça önemliydi. Çünkü anakaraya dar bir kara

¹¹⁷ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.32-34.

¹¹⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.35; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.167.

¹¹⁹ Kenneth M. Setton, *Athens in the Middle Ages*, London: Variorum Reprints,1975, s.168.

¹²⁰ Frances Hernandez, *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada*, El Paso: Texas Western Press, 1975, s.30.

¹²¹ Harry W. Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, Madison: U of Wisconsin,1975, s.168-169;Halfond, *The Medieval Way of War*, s.155.

¹²² Halfond, *The Medieval Way of War*, s.155.

parçası ile bağı olan Kapıdağ Yarımadası'nın verimli toprakları üzerinde yirmi binden fazla mezra, malikâne ve küçük çiftlik bulunmaktaydı. Zengin çiftlik ve köylerin bulunduğu Yarımada, ana karaya bağlandığı dar geçite inşa edilen yarım millik duvar sayesinde korunmaktaydı. Uzun zamandan beri tüm güçleri ile bu duvarı aşarak Yarımada'ya hâkim olmak isteyen Karesi Türkleri, amaçlarına henüz ulaşamamışlardı. Bir başka ifade ile coğrafi yapısı Yarımada'nın çok fazla çaba sarf etmeden savunulmasını mümkün hale getiriyordu. Denizden desteklenen Yarımada'yı Türklerin ele geçirmesi için anakara ile tek bağlantısı olan dar geçitten geçmeleri gerekliydi ki, burada inşa edilen duvar ile de buna engel olunmuştu. Emrindeki kuvvetlerle Erdek Burnu'ndan Kapıdağ Yarımadası'na çıkan Roger de Flor, aynı gün Türklerin Yarımada'yı anakaradan ayıran surları ele geçirmek için bir saldırı düzenlediklerini fakat başarısız olarak geri çekildiklerini öğrendi. Yarımada'yı ele geçirmeye çalışan Karesi Türklerinin buldukları yere altı mil uzaklıkta bugünkü Ağa Deresi ile Murat Deresi arasında kamp kurmuş olduklarını öğrenen Roger de Flor, vakit kaybetmeden düşmana ani bir saldırı yapmaya karar verdi. Gece yarısından sonra harekete geçen Roger de Flor komutasındaki Katalanlar, şafak vakti Karesi Türklerinin kadın ve çocukları ile birlikte kamp kurdukları bölgeye ulaştı. Biri Bizans İmparatoru'na diğeri Katalanlara ait iki sancak taşıyan süvari kuvvetlerine Roger de Flor ve Bizans komutanı Marulli komuta ediyordu. Yaya kuvvetleri ise tek kol halinde En Corbaran de Alet komutasında idi. Yarımada'yı savunan Bizans kuvvetlerinden herhangi bir saldırı beklemeyen Türklerin kampı gerçekten de Roger de Flor'un tahmin ettiği gibi birkaç nöbetçi dışında savunmasız durumdaydı. Karesi Türkleri tüm güçleri ile direnmeye çalıştıysa da çok geçmeden üç binden fazla atlı ve iki binden fazla piyade olmak üzere toplam beş binden fazla Türk öldürüldü. Kadın ve çocuklar ise esir edildi. Katalan Birliği ele geçirdikleri ganimetlerin bir kısmını kendileri için ayırırken büyük bir kısmını gemiler ile İstanbul'a gönderdi. Roger de Flor'un eşi ve kayınvalidesine de değerli mücevherlerle birlikte savaşta ele geçirilen kadın köleler gönderildi. Katalan Birliği'nin

İstanbul'dan ayrılmasından bir hafta sonra böylesine bir zafer kazanması başkentte sevinçle karşılandı.¹²³ Ancak bu zafer yalnızca Cenevizliler ve müşterek imparator IX. Mikhail Palaiologos tarafından pek hoşnut karşılanmadı. Daha önce aynı bölgede büyük kuvvetlere sahip olmasına rağmen iki defa Türkler karşısında mağlup olan IX. Mikhail Palaiologos Katalanların elde ettiği bu zaferden sonra Roger de Flor'a husumet beslemeye başlamıştır.¹²⁴ Katalan Birliği kazandığı bu zaferin ardından 1304'ün başlarında, Kyzikos(Erdek)'a döndü.¹²⁵ Roger de Flor, Anadolu'da Türklerin ele geçirdiği yerleri bir an evvel zapt etmek istese de, daha yeni geldikleri Anadolu'nun coğrafi koşullarına çok vâkıf olmaması sebebiyle ve günlerce süren şiddetli yağmur ve fırtınanın da etkisiyle kışı Erdek'te geçirmek zorunda kaldı.¹²⁶ Roger de Flor, Amiral En Ferran de Ahones komutasındaki donanmayı da kışı geçirmek üzere Sakız Adası'na gönderdi. Bu şekilde hem sürekli olarak Türk gemileri tarafından rahatsız edilen Sakız ve çevresindeki bölgelerin güvenliği sağlanmış olacak hem de donanma 1304 kışını rahat bir şekilde geçirmiş olacaktı.¹²⁷ Erdek'te buldukları süre boyunca Katalanlar ile yerli halk arasında muhtemel bir çatışmayı önlemek amacıyla Roger de Flor, karargâhta emirname yayınlamış, yiyecek maddelerinin fiyatlarının tespiti için askerler ve yerli halk arasından altışar kişi seçtirip on iki kişiden oluşan bir komisyon kurmuştur. Bununla birlikte fiyatların dengede tutulması sağlanamamış ve tarafların mağdur edilmesi önlenememiş, yerli halkın civardaki bölgelerle olan her zamanki ticarî münasebetleri

¹²³ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.35-37.

¹²⁴ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.37; Ersan, “Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304”, s.79.

¹²⁵ Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.334.

¹²⁶ Hernandez, *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada*, s.35-36.

¹²⁷ Ayönü, *Katalanların Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s. 38-39; Ersan, “Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304”, s.78.

Katalanlar yüzünden kesilmiştir, sonuçta yerli halk zararlı çıkan taraf olmuştur. Ayrıca Erdek'te kalan Katalan Birliği halka karşı çok kötü davranıp mallarını öyle talan etmiştir ki verilen bu zarar karşılığında Roger de Flor bile kent halkına tazminat ödeme gereğini duymuştur. Katalan ordusu Erdek'te bulunduğu sırada kendi aralarında da sorunlar yaşamıştır. Roger de Flor, En Ferran Ximeno de Arenos ile anlaşmazlığa düşmüş ve En Ferran Ximeno de Arenos, kendi adamlarıyla Roger'i terk ederek Sicilya'ya geri dönmek üzere yola çıkmıştır.¹²⁸

3. Katalan Birliği'nin Alanlar ile Anlaşmazlığa Düşmesi

Katalanlara her ay iki ya da üç onza(Sicilya'da kullanılan antik bir para birimi)¹²⁹ ödenirken Alanlar çok az maaş alıyorlardı. Katalan askerlerinin kendilerinden çok daha yüksek ücret aldıklarını gören Alan kuvvetleri bu durumdan rahatsız olmuşlardı. Bu yüzden de çekişme ve kavgalarda düşmanca duygularını ortaya koyuyorlardı.¹³⁰ Erdek'te yolculuk için gereken hazırlıkların devam ettiği sırada iki Alan askeri bir değirmende un almak için beklerken oraya gelen bir grup Almogavar'ın yemek dağıtan bir kadını rahatsız etmeleri üzerine Alanlar olaya müdahale etti. Bu müdahalenin sonucunda Alanlar ve Almogavarlar arasında kavga çıktı. Durum Roger de Flor'a bildirildikten sonra olay yatışmış ancak o gece Almogavarlar Roger de Flor'un da bilgisi dâhilinde Alan askerleri üzerine saldırmışlardı.¹³¹

¹²⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri(1302-1311)*,s.39-40; Hernandez, *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada*, s.37; Lowe, *The Catalan Vengeance*, s.25; Laiou, *Constantinople and the Latins The Foreign Policy of Andronicus II 1282-1328*,s.89-90; Ersan, “Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304”, s.78.

¹²⁹ Bone, *Yeniçağ İtalya'sında Müslüman Köleler*, s.138.

¹³⁰ Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.87-88; Rogers, Devries, France, *Journal of Medieval Military History*, s.121.

¹³¹ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.41.

Katalanların ani saldırısı karşısında hazırlıksız yakalanan Alanlar ellerindeki malzemelerini kendilerine kalkan yaptılar ancak mızraklar aracılığıyla vahşice öldürüldüler.¹³² Üç yüz Alan askerinin öldüğü bu çatışmada Alanların lideri Girgon'un oğlu da öldürüldü. Roger de Flor, bu olaylar sebebiyle Alanlardan özür dilemiş hatta Girgon'a oğlunun ölümünü tazmin etmek için para teklif etmiş ancak bu teklifi hakaret sayan Girgon daha da öfkelenmiştir. Bundan sonra Alanların büyük bir kısmı Erdek'ten ayrılırken yalnızca Roger de Flor'un ikna ettiği bin kişilik bir Alan kuvveti kalmıştır.¹³³

4. Katalan Birliği'nin Alaşehir(Philadelphia)'i Ele Geçirmesi

Katalan Birliği Erdek'ten ayrılarak Karabiga(Pegai)'ya doğru yola çıktı. Ancak Katalan Birliği'nin kötü şöhreti kendilerinden önce Karabiga'ya ulaşmıştı. Bu yüzden Karabiga'da ikamet etmekte olan IX. Mikhail Palaiologos onların Karabiga'ya girmesine engel oldu. Bunun üzerine Katalan Birliği, Bergama ile Balıkesir arasında yola devam ederek Kırkağaç (Khliara) tarafından Saruhan arazisine sarktılar. Saruhan Bey, Katalan kuvvetlerini Danya kalesinde muhasara ettiyse de başarılı olamadı.¹³⁴ İlerlemeye devam eden Katalanlar, Germiyanoğulları'ndan Alişaroglu I.Yakub Bey'in Bizans'tan ele geçirmiş olduğu Kiliseköy(Angir)'ü zaptederek, 1304 Nisanında Germiyanoğulları tarafından abluka altına alınmış ve düşmek üzere olan Alaşehi(Philadelphia)'e doğru yürüyüşe geçtiler.¹³⁵ Yakub Bey,

¹³² Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.87-88.

¹³³ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.41; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312",s.25;Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304",s.79.

¹³⁴ Öden,"Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan Ve Katalanlar İle İttifakı",s. 127; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.139.

¹³⁵ Öden,"Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan Ve Katalanlar İle İttifakı",s. 127; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304",s.80.

Alaşehir'i kuşatmış ve ilk iş olarak şehri çevreleyen kalelere egemen olarak şehre yiyecek girişini engellemiş ve onları kıtlıkla boyun eğdirmeye çalışmıştı.¹³⁶ Yanında Sasa Bey ve Aydınoğullarına ait kuvvetlerin de bulunduğu Yakub Bey, Katalanların Alaşehir'e yaklaştıkları haberini aldığı anda, kuşatmaya son vererek onları karşılamak için harekete geçti. Yakub Bey kuşatmayı kaldırmış olmakla birlikte Alaşehir'deki Bizans kuvvetleri tarafından arkadan saldırıya uğrayarak iki ateş arasında kalmamak için, şehirdekilerin dışarı çıkmasını engellemek amacıyla geride bir miktar kuvvet de bırakmıştı. Roger de Flor, atlı kuvvetlerini Alanlar, Bizanslılar ve Katalanlar olmak üzere üçe ayırırken, bölükler halinde düzene sokulan piyade kuvvetleri En Corbaran de Alet'in komutasına verilmişti.¹³⁷ Yakub Bey'in komutasında ise cesur ve korkusuz 8.000 süvari ve 12.000 kişilik bir ordu bulunmaktaydı.¹³⁸ Şafak sökerken çalınan hücum boruları ile Katalan Birliği'nin atlıları hemen Türk ordusuna karşı saldırıya geçti. Türklerin atacakları oklar ile kayıp vermek istemeyen Roger de Flor onların oklarını kullanmasına fırsat vermek istemiyordu. Her iki tarafta birbirine büyük bir cesaretle saldırdığından savaş çok kanlı oldu. Öğlene kadar devam eden çarpışmalar sırasında yaralanan Yakub Bey geri çekilmiş ve Katalanlar savaşı kazanmıştır. Yakub Bey tarafından şehri kontrol altında tutmak için bırakılan Türk birlikleri de liderlerinin mağlup olduğunu öğrenince geri çekilmişlerdir. Kazanılan zaferin ardından Katalan Birliği Alaşehir'e ulaştı. Alaşehir ahalisi kurtarıcı olarak gördükleri Katalan Birliği'ni coşkuyla karşıladı. Katalan Birliği'nin Türkleri mağlup ederek Alaşehir'i kurtarmaları Bizans'ın çevredeki diğer yerlerinde de heyecanla karşılandı. Katalan birlikleri Alaşehir'de on beş gün kaldı. Katalanlar, on beş gün kaldıkları Alaşehir'de şenlikler düzenleyerek eğlenmiş ve başarılarını kutlamışlardır.

¹³⁶ Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.87.

¹³⁷ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.43.

¹³⁸ Öden, "Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan Ve Katalanlar İle İttifakı",s.127.

Ancak bir müddet sonra Katalanların Alaşehir'de kaldıkları günler şehir halkı için ızdırap haline gelmiş ve adeta Türklerden kurtarılmaları için yardım istediklerine pişman olmuşlardır. Çünkü Roger de Flor halka oldukça ağır vergiler koymuş, askerleri de şehirdeki gıda maddelerini tüketmiştir. Nitekim imparatorun vekili olarak Roger de Flor'un ordusuna atanmış olan Nostongos, bir Rum olarak, Roger'in Alaşehirli'lere karşı davranışlarının aşırılığına ve zalimliğine dayanamadığı için İstanbul'a gitmek üzere ayrılmış ve Roger ile ilgili şikâyetlerini dolaylı yollardan da olsa imparator II. Andronikos'a iletmış, ancak bir sonuç alamamıştır. Katalanlar Alaşehir'den ayrılmadan önce Alaşehir'in yaklaşık yirmi beş kilometre kuzeydoğusunda yer alan Kula'yı da ele geçirmişlerdir.¹³⁹ Alaşehir'in kurtarılması, Katalan Birliği'nin Anadolu'da Bizans İmparatorluğuna ettiği nerdeyse tek hizmet olmuştur. Bu zaferden sonra Roger de Flor güneye, Menderes vadisine yürüyerek, yeni zaferler elde etmeye çalışmamıştır. Hâlbuki Sultan Hisar(Nysa) ve Güzel Hisar(Tralles) Türklerin elindeydi. Ama Katalanlar bu kentleri Türklerin elinden almaya çalışmayarak adeta yazgılarına bırakmışlardır.¹⁴⁰

5. Katalan Birliği'nin Tire'de Türkleri Yenilgiye Uğratması

Roger de Flor Alaşehir'den sonra batıya doğru harekete geçmiş önce Kemalpaşa (Nif/Nymphaeum)'ya ve oradan da Gediz ırmağı üzerindeki Manisa (Magnesia)'ya doğru harekete geçmiştir. Manisa'nın efendisi olan Attalioles ile uzlaşarak, burayı Katalan Birliği'nin yaptığı akınlarda elde ettiği ganimetleri depolamak için kullanmıştır. Ayrıca Roger de Flor

¹³⁹ Ayönü, *Katalanların Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri(1302-1311)*,s.43-45; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.455; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312",s.25; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304",s.80-81; Mustafa Çetin Varlık, *Germiyan-oğulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1974, s.39.

¹⁴⁰ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.139-140.

adamlarından bir kısmını Efes'e doğru göndermiş, böylece orada Khios, Lesbos ve Limni(Lemnos) adalarını işgal etmiş bulunan kendi donanmasıyla bağlantı kurmak istemiştir.¹⁴¹ Katalan Birliği'nin Manisa'ya gelmesinden kısa bir süre sonra Tire(Thyraion)'den gelen iki haberci Türklerin saldırıları karşısında daha fazla dayanacak güçlerinin kalmadığını söyleyerek Roger de Flor'dan yardım istemiştir. Bu çağrıyı da kendi hesabına değerlendiren Roger de Flor yeni ganimetler elde etme ve şöhretini artırma umuduyla iki yüz süvari ve bin kadar da piyade ile 17 saatte 57 kilometre yol kat ederek Türkler ile karşılaşmadan Tire'ye gelmiştir. Türkler, sabahleyin buldukları tepelik alandan düz araziye gelip şehre yönelince Roger de Flor, Corbaran de Alet komutasında 200 atlı ve 1.000 piyadeyi onlara karşı göndermiştir. Katalanların ani saldırısı karşısında çok şaşırarak ağır kayıplar vererek geri çekilmişlerdir. Bu arada Corbaran de Alet de kafasına isabet eden bir ok ile hayatını kaybetmiştir. Tire'de sekiz gün kalan Roger de Flor buradan Sakız adasında bulunan donanma komutanı Fernando de Ahones'e, gemileri ve yanındaki denizciler ile mümkün olduğunca hızlı bir şekilde Anadolu'ya geçmeleri ve ikinci bir emre kadar Kadı Kalesi(Anyra)'nde beklemeleri emrini vermiş ve kendisi de Selçuk(Ayasuluk)'a gitmek üzere yola çıkmıştır.¹⁴²

6. En Berenguer de Rocafort'un Katalan Birliği'ne Katılmak İçin İstanbul'a Gelmesi

Katalan Birliği bu şekilde ilerlerken, En Berenguer de Rocafort Katalan Birliği'ne katılmak üzere iki büyük kadirga, bir gemi, iki yüz atlı ve bin Almogavardan oluşan bir kuvvet ile İstanbul'a geldi. İstanbul'da II. Andronikos ile bir görüşme yapan En Berenguer de

¹⁴¹ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.139-140; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.334-335; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304", s.81.

¹⁴² Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.45-48; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304", s.81.

Rocafort, İmparatorun talimatı ile vakit kaybetmeden Roger de Flor'un kuvvetlerine katılmak üzere başkentten ayrıldı. Sakız Adası'na gelen En Berenguer de Rocafort, En Ferran de Ahones komutasındaki donanmaya katıldı. Bundan sonra Sakız Adası'ndan ayrılan Katalan donanması Anya'ya geldi. En Ferran de Ahones buradan Roger de Flor'a iki haberci göndererek kendilerine katılan En Berenguer de Rocafort ile birlikte Anya'da beklediklerini bildirdi. Yeni gelen kuvvetlerle donanmanın Anya'da onu beklediğini öğrenen Roger de Flor bu habere çok sevindi. Anya'da bulunan En Berenguer de Rocafort'a kendisi ile buluşmak üzere Selçuk'a gelmesini bildirmesi için Ramon Muntaner'i gönderdi.¹⁴³

7. Katalan Birliği'nin Selçuk(Ayasuluk) ve Kadıkalesi(Anya) Civarındaki Faaliyetleri

Selçuk'a gelen Roger de Flor burada En Berenguer de Rocafort ile buluştu. Roger de Flor En Berenguer de Rocafort'u ölen En Corbaran de Alet'in yerine başkomutanlık makamına getirdi. Katalan Birliği diğer Bizans şehir ve kasabalarında olduğu gibi Selçuk'ta da halktan para toplamak için insanlara vahşet derecesine varan işkenceler yapmış, pek çok kişiyi öldürmüştür. Selçuk'ta sekiz gün kadar kalan Roger de Flor, yerli ahalden zorla topladığı tüm para, silah, at ve savaşlarda ele geçirdiği ganimetleri Manisa'ya gönderdi ve bölgedeki en güvenli ve korunaklı yer olan Manisa'da kışı geçirmeyi planladı. Selçuk'tan ayrılan Roger de Flor donanmanın bulunduğu Kadı Kalesi'ne doğru yola çıktı. Bu sırada Sasa Bey komutasındaki Türk kuvvetleri civardaki bölgeleri yağmalamaya başlamıştı. Bunun üzerine derhal harekete geçen Katalan kuvvetleri Türklere saldırdı. Taraflar arasında yapılan savaşta Türkler bin süvari ve iki bin piyade olmak üzere ağır kayıplar verdi. Bu galibiyetin ardından Katalanlar ele geçirdikleri ganimetlerle birlikte Kadı Kalesi'ne geri dönmüşlerdir. Bu zaferin

¹⁴³ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.47; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.155; Ersan, “Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304”, s.82.

ardından Katalan Birliği 15 Ağustos 1304'de Kadı Kalesi'nden ayrılmıştır.¹⁴⁴ Katalan Birliği'nin elde ettiği zaferler, Anadolu'nun bereketli ve ikliminin yumuşak olması, yapılan akınlarda elde edilen ganimetlerin çokluğu Roger de Flor'un zihninde Anadolu'da bir prenslik kurma ve Manisa'yı kuracağı bu prensliğin merkezi yapma hayalleri oluşturmaya başladı.¹⁴⁵

8. Katalan Birliği'nin Manisa'yı Kuşatması

Roger de Flor, sonbaharın gelmesiyle ele geçirdiği ganimetlerle Manisa'ya doğru yola çıktı. Attaleiotes başlangıçta Roger de Flor ile uzlaşarak Katalan Birliği'nin ele geçirdiği tüm ganimet mallarını depolamak için bölgenin en korunaklı kalesine sahip olan Manisa'yı kullanmasına izin verdiği halde, Katalan Birliği Manisa'ya geldiğinde şehrin kapıları kendilerine ağılmadı. Manisa halkı ayaklanarak Manisa'daki Katalan garnizonunu ortadan kaldırıp sahip oldukları tüm hazinelere el koymuştu. Bu gelişmeler üzerine Katalan Birliği büyük bir hınçla şehri kuşattı.¹⁴⁶ Bu sırada Bulgar Çarı Theodor Svetoslav Bizans İmparatorluğu'nu tehdit etmeye başlamıştı. Karadeniz'de pek çok önemli liman ve kaleyi ele geçirmiş ve kuzey sınırını geçip Edirne kentine saldırmıştı. II. Andronikos bu gelişme üzerine Roger de Flor'un tüm kuvvetleri ile İstanbul'a gelmesi için emir verdi. Manisa'yı kuşatmakta olan Roger de Flor II. Andronikos'un çağrısı üzerine İstanbul'a doğru yola çıktı. Roger de

¹⁴⁴Ayönü, *Katalanların Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.47-48; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.155.

¹⁴⁵Levtchenko, *Bizans*, s.339-341; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.268; Auguste Bailly, *Bizans Tarihi*, çev. Haluk şaman,Cilt2,İstanbul: Kervan Kitapçılık,1977, s.406.

¹⁴⁶Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.50; Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.751; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.140; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.455.

Flor'un tüm kuvvetleri ile yola çıktığı haberini alan Bulgar Çarı, geri çekildi.¹⁴⁷ Katalan Birliği bu sırada Gelibolu Yarımadası'na ulaştı ve konaklamaya başladı. Katalan Birliği Gelibolu'da çok rahat etmiştir. Nitekim Ramon Muntaner, Gelibolu'da kaldıkları yıllar boyunca bağları budayıp bellemelerine, tarlaları sürüp ekmelerine gerek kalmadan her yıl ihtiyaçları kadar şarap, buğday ve yulaf elde ettiklerini, verimli topraklarını ekip biçmeye gerek kalmadan daha önce ekilen ürünlerin kendi kendine tekrar yetişmesi ile ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmektedir.¹⁴⁸ Roger de Flor, Anadolu'daki faaliyetleri ile ilgili olarak II. Andronikos'a bilgi vermek için dört gemi ile birlikte İstanbul'a gitti ve askerleri için ödeme yapılmasını talep etti. Ancak II. Andronikos Anadolu'da ele geçirdikleri hesapsız ganimetler ve Bizans halkından zorla para toplamalarına rağmen hala kendisinden para talebinde bulunan Roger de Flor'un bu isteğini hoşnutsuzlukla karşıladı.¹⁴⁹

9. Sicilya Kralı III. Frederick'in Temsilcisi Olarak En Berenguer de Entenza'yı Katalan Birliği'ne Yollaması

Katalan Birliği'nin yaptıkları başarılı seferlerin ve elde ettikleri büyük servetin haberi batıya ulaşmıştı. Sicilya Kralı III. Frederick, Katalan Birliği'nin doğuda girişilecek emperyalist bir girişimin mızrak ucu olabileceğini ve kendisinin bu birlik üzerinde bir ölçüde yönlendirici etkisi bulunabileceğini fark etmişti. Bu yüzden III. Frederick En Berenguer de Entenza'yı, 1304'de kendi temsilcisi olarak takviye kuvvetlerle İstanbul'a gönderdi.¹⁵⁰ En

¹⁴⁷ Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.268-269; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.140.

¹⁴⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.67-68; Setton, *Athens in the Middle Ages*, s.169.

¹⁴⁹ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.52.

¹⁵⁰ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.140;Halfond, *The Medieval Way of War*, s.156.

Berenguer de Entenza İstanbul'a vardığında, II. Andronikos Palaiologos onunla sözleşme imzaladı ve Roger de Flor, Megas Duks ünvanını Berenguer'a devretti.¹⁵¹ Megas Duks ünvanını En Berenguer de Entenza'ya bırakan Roger de Flor'a II. Andronikos Palaiologos tarafından imparatorun sonradan dördüncü önem sırasındaki onur unvanı olan daha çok imparator ailesi üyelerine ve imparatorluğa büyük hizmet yapmış yabancılara verilen Kaisar (Caesar) unvanı verildi.¹⁵²

10. Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos'un Katalan Birliği'nin Ücretini Vermekte Zorlanması ve Katalan Birliği'nin Ayaklanması

Katalanlar Manisa'da yitirdikleri talan malı için tazminat verilmedikçe Anadolu'ya dönmeyi reddettiler. Roger de Flor, II. Andronikos'dan Katalan Birliği'nin askerlerinin ücretlerinin geri kalan kısmı olan 300.000 hyperpyranın ödemesini istedi.¹⁵³ Ancak Bizans İmparatorluğu ekonomik açıdan çok zor durumdaydı. Hazineye Katalan Birliği'ne ödeme yapmak için altın ve gümüş külçeleri kalmamıştı. Doğu illerinde, vergilendirilecek pek bir şey yoktu. II. Andronikos Palaiologos Katalan Birliği'ne ödeme yapmak için Trakya ve Makedonya'da pronioia olarak elde tutulan bütün mülklerin üçte birinin devlet tarafından alınması emrini verdi. Ayrıca Athos Dağı'ndaki büyük manastırlar da *sitokrithon*, yani buğday ve arpa vergisi vermeye mecbur edildi. Konulan bu vergiye göre Athos Dağı'ndaki manastırlar sahip oldukları arazilerinin büyüklüğüne göre, elde ettiği üründen bir bölümünü aynî vergi olarak ödemek zorundaydı. II. Andronikos'un Katalan Birliği'nin ücretini ödemek

¹⁵¹ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.140; Chaytor, *A History of Aragon and Catalanoia*, s.147.

¹⁵² Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.141; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.26

¹⁵³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.140-141.

için koyduğu bu vergilere karşı yer yer isyanlar patlak verdi.¹⁵⁴ Ayrıca II. Andronikos Palaiologos on iki karatlık hyperpyronun değerini düşürüp onu sadece yarı altın yaptı.¹⁵⁵ Ancak Katalanlar yeni hyperpyron ile yapılan ödemeyi kabul etmedi. Hatta En Berenguer de Entenza II. Andronikos'la fırtınalı bir konuşma yaptıktan sonra durumu derhal kavrayarak yelken açıp İstanbul'u terk etti. Bizanslılar hakkında ne düşündüğünü göstermek için giderken Megas Duks başlığını savurup denize attı. İmparatora karşı girişilecek bir savaşta kendisine katılınsınlar diye Cenevizleri kandırmaya çabaladı, ama Cenevizliler bu teklifi kabul etmedi. Diğer yandan II. Andronikos Palaiologos Sicilya Kralı III. Frederick'in Katalan Birliği'ne yardım etmek için asker göndermesi ile Katalan Birliği'nin gücünün iyice artması karşısında iyice endişelenmeye başlamıştı. Çünkü Katalan Birliği Bizans İmparatorluğu için ciddi tehdit oluşturmaya başlamıştı. Bu yüzden II. Andronikos Palaiologos tüm Anadolu eyaletlerini Katalan ve Aragon soylularına malikâne olarak verdi. Onlar da buna karşılık belirlenen miktarda silahlı asker beslemekle yükümlü olacaklardı. Ayrıca II. Andronikos Palaiologos aralarındaki anlaşma gereği ilk altı aylık ödemeyi Katalan Birliği'ne yapmak zorundaydı ve bu ödemeyi değeri düşük paralarla yaptı. Ancak Gelibolu'da bulunan Katalan askerleri ücretlerinin değeri düşük paralarla yapıldığı haberini alınca ayaklandılar ve Gelibolu'yu talan ettiler.¹⁵⁶ Diğer yandan Nikephoros Gregoras da Katalan Birliği'nin II. Andronikos Palaiologos tarafından kendilerine vaad edilen ücretleri ödenmeyince Bizans şehirlerini

¹⁵⁴ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.146; Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.751.

¹⁵⁵ Nicol, *End of Byzantium*, s. 27;Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.751.

¹⁵⁶ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.55-56; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.335-336;Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.751.

yağmalayarak, kadın ve kızlara tecavüz ettiklerini, yaşlıları ve rahipleri zincire vurarak yerlerde sürüklediklerini ifade etmektedir.¹⁵⁷

11. Roger de Flor'un IX. Mikhail Palaiologos'un Edirne'deki Sarayı'nda Öldürülmesi

Müşterek imparator IX. Mikhail Palaiologos Katalan Birliği'nden hoşnut değildi. Ona göre Katalan Birliği Anadolu'da yaptığı akınlarda hesapsız ganimetler ele geçiriyor, Bizans halkından haksız yere zorla para topluyor ve eziyet ediyordu.¹⁵⁸ Bu yüzden IX. Mikhail Palaiologos babası II. Andronikos'un Katalan Birliği ile işbirliği yapmasını uygun görmüyordu. Bu ortam içinde Roger de Flor üç yüz kadar süvari ile Anadolu'da Türkler üzerine sefere çıkmadan önce harekât hakkında bilgi vermek ve vedalaşmak için IX. Mikhail'in yanına gitmeye karar verdi ve En Berenguer de Entenza'yı kendi yerine Gelibolu'da bıraktıktan sonra yola çıktı 23 Nisan 1305'de Edirne'ye ulaştı.¹⁵⁹ O sırada IX. Mikhail Palaiologos Edirne'deki sarayında Girgon komutasındaki Alanlar, Melik komutasındaki Türkopoller ile toplantı yapmaktaydı.¹⁶⁰ IX. Mikhail Palaiologos, Roger de Flor'u gördüğüne şaşırılmış ve sinirlenmiş olsa da resmî bir nezaketle karşılamış ve Roger de

¹⁵⁷ Gregoras, *Romaike Historia (1204-1341)*, s.229-230.

¹⁵⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.57.

¹⁵⁹ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.57- 58; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.270; Hernandez, *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada*, s.85-87.

¹⁶⁰ Ayönü, "Bizans Ordusunda Ücretli Türk Askerler (XI-XII. Yüzyıllar)", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı25,2009, s.64.(Türkopeller: XI. yüzyılın sonlarından itibaren Bizans ordusunda görev yapan Hıristiyanlaştırılmış Türk paralı askerlerine verilen isimdir)

Flor adına günlerce süren ziyafetler düzenlemiştir.¹⁶¹ Oğlu Katalanlar tarafından öldürülen Alanların lideri Girgon ise oğlunun intikamını almak için fırsat kollamaktaydı. Nitekim Roger de Flor adına düzenlenen şölen ona bu fırsatı vermiştir. Şölen devam ederken Girgon komutasındaki Alanlar bir fırsatını bulup Katalanların üzerine saldırdılar ve Roger de Flor'u sırtından hançerleyerek öldürdüler. Ayrıca ziyafete katılan 300 kadar Katalanı da acımasızca katlettiler.¹⁶²

III. BÖLÜM

KATALAN BİRLİĞİ'NİN BALKANLARDA'KI FAALİYETLERİ

1. Roger de Flor'un Öldürülmesinin Ardından Katalan Birliği'nin Ayaklanması

Roger de Flor'un öldürülmesiyle, imparatorun Katalan Birliği üzerinde zerre denetimi kalmamıştır. Katalanlar önderlerinin öldürülmesinden sonra çılgın gibi Gelibolu yarımadasındaki Bizans ahalisi üzerine acımasızca saldırdılar.¹⁶³ On günlük mesafede bir insan dahi bırakmadan hepsini yok ettiler ve yiyecek hiç bir şey bırakmadılar, yiyecek hiçbir

¹⁶¹ Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company,1305-1312",s.25-26; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.335-336; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.141.

¹⁶² Ignatius Burns, *The Catalan Company and the European Powers,1305-1311*,Speculum XXIX, Chicago: The University of Chicago,1954, s.752; Rogers, *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*, s.52; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.142.

¹⁶³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.142; Halfond, *The Medieval Way of War*, s. 156; Norwich, *A Short History of Byzantium*, s.335-336; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.26.

şey kalmadığından da bu bölgeyi terk etmek zorunda kaldılar.¹⁶⁴ Böylece Bizans İmparatorluğu ile Katalan Birliği arasında açıkça savaş başlamış oldu.¹⁶⁵ Bizans halkına karşı uygulanan bu vahşet İstanbul'da duyulduğunda başkent ahalisi ayaklandı ve o sırada şehirde bulunan Katalanlara saldırdı. Başta Amiral En Ferran de Ahones olmak üzere birçok Katalan bu ayaklanma sırasında Bizans halkı tarafından öldürüldü.¹⁶⁶ Katalan Birliğine İstanbul'da Bizans halkının saldırılar düzenlemesi üzerine o sırada Katalan Birliğiyle birlikte İstanbul'a gelen tüccarlar da İstanbul'dan ayrılıp Gelibolu'ya geçip Katalan Birliği'ne katılmışlardır.¹⁶⁷ Roger de Flor'un ölümünden sonra Katalan Birliği'nin liderliği için en önemli iki aday olan En Berenguer de Entenza ve Berenguer de Rocafort arasında güç mücadelesi ve fikir ayrılıkları baş gösterdi. En Berenguer de Entenza kampanyanın kaynak bulması amacıyla birliklerin ayrılması gerektiğini savunurken Berenguer de Rocafort ise yeterince güçlü olmadıkları gerekçesiyle bu ayrılık fikrine karşı çıkıyordu. En Berenguer de Entenza, Megas Duks ünvanına sahip olmasını ve Katalan Birliği'nin diğer üyelerine göre daha soylu olmasını kullanarak Katalan Birliği'nin lideri oldu ve Katalan Birliği'nin ihtiyaçlarını karşılamak için Gelibolu'dan ayrıldı.¹⁶⁸ Donanma ile Gelibolu'dan ayrılan En Berenguer de Entenza Ereğli'yi yağmaladı ve yağmaladığı ganimetlerle Ereğli'den ayrılırken seyir halindeki Cenevizlilere ait

¹⁶⁴ Muntaner, *Chronicle (The Chronicle of Muntaner)*, s.460; Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.61; Hernandez , "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.28-32.

¹⁶⁵ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.455.

¹⁶⁶ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.61; Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.751.

¹⁶⁷ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.164.

¹⁶⁸ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.156; Norwich, *A Short History of Byzantium*, s.335-336, Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.26.

on sekiz gemi ile karşılaştı ve aralarında çatışma yaşandı. Çatışmanın sonunda Katalan Birliği'nin donanması yok edildi ve En Berenguer de Entenza Cenevizli kaptan Eduardo d'Oria tarafından esir edildi. Ereğli'den elde edilen tüm ganimetler Cenevizlilerin eline geçti. En Berenguer de Entenza ve esir edilen tüm adamları İstanbul'a getirildi. Galata'da dört ay tutulan En Berenguer de Entenza, daha sonra esir olarak Cenova'ya götürüldü.¹⁶⁹

2. Katalan Birliği'nin Apros'da IX. Mikhail Palaiologos'u Yenilgiye Uğratması

En Berenguer de Entenza'nın Cenevizliler tarafından esir edilmesinden sonra Katalan Birliği Berenguer de Rocafort'u yeni liderleri olarak seçmiş ve ona danışmanlık yapması için oniki kişiden oluşan bir konsey kurmuştur.¹⁷⁰ Katalan Birliği'ndeki bu gelişmeler üzerine IX. Mikhail Palaiologos Katalan Birliği'ne son darbeyi vurmak için harekete geçti ve büyük bir ordu ile Edirne'den ayrılarak Apros'a ulaştı.¹⁷¹ Katalan Birliği, IX. Mikhail'in harekete geçtiği haberini alınca onunla karşılaşmak için Apros'a doğru yola çıktı. 10 Haziran 1305'de Apros'ta yapılan savaşta IX. Mikhail'in Bizans askerlerinin yanısıra Alan ve Türklerden oluşan ordusu

¹⁶⁹Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri(1302-1311)*,s.63-64;Fuad Carım, *Tarihin Türk'e Yüklediği Çetin Görev: Haçlı Seferler, Katalanların Saldırısı, Türkler ve Türkoğulları*, İstanbul: Bahar Basımevi, 1965, s.102-103; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.28.

¹⁷⁰Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s,142.

¹⁷¹Richard Bodley Scott, *Eternal Empire the Ottomans at War*, Oxford: Osprey, 2008, s.43; Apros(günümüzde Tekirdağ Malkara'da Kermeyan Köyü); Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.28.

yenilgiye uğradı.¹⁷² Ön saflarda şecaatle savaşan IX. Mikhail Palaiologos yaralandı ve Dimetoka (Didymoteikhos)'a kaçmak suretiyle canını kurtarabildi.¹⁷³

3. Katalan Birliği'nin Kermeyan (Apros) Zaferinden Sonra Trakya'yı Yağmalaması

Roger de Flor ile yaşadığı anlaşmazlıktan dolayı 1304'te Katalan Birliği'nden ayrılarak Atina Dükü II. Guy La Roche'nin hizmetine giren En Ferran Ximeno de Arenos, Apros'ta elde edilen zaferden sonra Katalan Birliği'ne katılmıştır.¹⁷⁴ Zaferin ardından Katalan Birliği Tekirdağ (Raideustos)'a akınlar düzenlenleyerek kadın ve çocukları kılıçtan geçirdi ve korkunç bir şekilde öç aldı. Birlik İstanbul'a daha yakın olduğu ve ülkenin iç bölümlerini talan etmek için daha elverişli konumda olduğu için ordugâhını Tekirdağ'a taşıdı.¹⁷⁵ Katalanlar Edirne'yi kuşatma altına aldı, kent surlarının çevresindeki bağları ve çiftlikleri yakıp yıktı ise de kent onların saldırısına boyun eğmedi. Bu gelişmeler üzerine II. Andronikos Palaiologos Katalan Birliği'nin faydalanmasına engel olmak için Silivri (Selymbria) ile İstanbul arasındaki bütün arazinin boşaltılmasını ve ürünün yakılmasını emretti. Ancak bu tedbirler de fayda etmedi; Katalan Birliği ilerlemeye devam etti ve taş taş üzerinde bırakmayarak Trakya'yı yakıp yıktı. Böylece Bizans İmparatorluğu'nun en zengin ve verimli topraklarından biri olan Trakya adeta bir çöl haline geldi. Katalan Birliği Trakya'yı işgal edince İstanbul ile imparatorluğun gerisi arasındaki bağ kesilmiş, Trakya'daki halk üzerinde imparatorun otoritesinin bir etkisi

¹⁷² Elizabeth Zachariadou, “Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sıplar (1313)”, *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997, s.174.

¹⁷³ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.455; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.142; Hernandez,“The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312”, s.30.

¹⁷⁴ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.166.

¹⁷⁵ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s.142-143; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.271;Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.751.

kalmamış yer yer ayaklanmalar baş göstermiştir. Katalanlar, kelimenin tam anlamıyla, Trakya'nın bütün olanaklarını sömürüp tüketmiş olduklarından, Bizans halkı Trakya'da başgösteren kıtlıktan dolayı kasaba ve şehirleri terk etmeye başladı. Yollara dökülen binlerce mülteci panik içinde İstanbul'a doğru aktı.¹⁷⁶ Katalan Birliği Trakya'yı bu şekilde yağmalaması talan etmesi karşısında barbar olarak adlandırıldı¹⁷⁷ Yaptıkları yağma da “*the Catalan Vengeance (Katalan Öcü)*” olarak tanımlandı.¹⁷⁸ Katalanlar, Moğollar kadar yıkıcıydılar; bir anlamda Bizans İmparatorluğu'nun yıkılma sürecine Moğollar kadar katkıda bulunmuşlardır. Durdurmaya geldikleri Türkleri durdurmak yerine onların ilerleyişini kolaylaştırmışlardır. Katalan akınları karşısında bazı Bizanslılar, Bizans İmparatorluğu'nun çökmeye mahkûm olduğuna inanmaya başlamıştır.¹⁷⁹ Trakya'da başgösteren kıtlık Katalan Birliği'ni de etkilemiş, ne kuzeye, ne de doğuya daha fazla ilerlemelerine olanak verecek bir gedik bulabildiklerinden üç çeteye ayrılmışlardır. Bu çetelerin birine En Berenguer de Rocafort, diğerine kısa bir süre önce Cenevizlilerin salıverdiği En Berenguer de Entenza, üçüncüsüne de takviye birlikleriyle gelen En Ferran Ximeno de Arenos komuta etmekteydi. Bu gelişmeler olurken 1308 yazında, Mayorya Kralı'nın oğlu Ferdinand, Sicilya Kralı III. Frederick'in buyruğuyla birliğin genel komutanlığını üstlenmek üzere, Gelibolu'ya geldi. Rocafort onun koruması altına girmeyi reddetti, ama Katalanların hepsini, yeni topraklar

¹⁷⁶ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s,143; Gill Page, *Greek Identity before the Ottomans*, Cambridge: Cambridge University Press,2008, s.134; Dionysios Stathakopoulos, *Short History of the Byzantine Empires*, s.158-159.

¹⁷⁷ Page, *Greek Identity before the Ottomans*, s.134.

¹⁷⁸ Lowe, *The Catalan Vengeance*, s.78.

¹⁷⁹ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.146;Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.752.

fethedip yeni talanlar yapmak için batıya doğru göç etmeleri gerektiğini kabul ettiren Ferdinand oldu.¹⁸⁰

4. Katalan Birliği'ne Türklerin Katılması

1305 Mayıs'ında donanmaları Cenevizliler tarafından imha edilince büyük güç kaybeden Katalanlar, işgal ettikleri Gelibolu yarımadasını kendilerine üs haline getirerek civardaki bölgeleri talan etmeye başladılar ve daha önce savaştıkları Türklerden yardım istediler. Bizans'a karşı ittifak kurmak için karşı kıyıdaki Karesi Türklerinden Halil Ece'ye haber gönderdiler. Halil Ece bu teklifi kabul etmiş ve yaklaşık iki bin kişiden oluşan kuvvetleriyle Katalan Birliği'ne katılmıştır. Katalanların daveti üzerine Anadolu'dan Rumeli'ye geçen Halil Ece idaresindeki Türkler dışında XIV. yüzyılın başında Balkanlarda faaliyette bulunan diğer bir Türk topluluğu olan ve Apros savaşının ardından Bizans saflarını terk eden Melik komutasındaki Türkopoller de Katalan Birliği'ne katılmışlardır.¹⁸¹ Türkopoller genel anlamda XI. yüzyılın sonlarından itibaren Bizans ordusunda görev yapan Hristiyanlaştırılmış Türk paralı askerlerine verilen isimdir. İlk Türk paralı askeri birliklerinin I.Aleksios Komnenos döneminde oluşturuldukları ve bu birliklerin 1097 yılında Bizans ve Haçlı kuvvetlerinin Selçuklu başkenti İznik'i kuşatmaları sırasında görev yaptıkları

¹⁸⁰ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s,143; Lowe, *The Catalan Vengeance*, s.82; Norwich, *Byzantium The Decline and Fall*, s.271;Treadgold, *History of Byzantine State and Society*,s.751; Browning, *The Byzantine Empire* ,s.234; William Miller, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece (1204-1566)*,New York:E. P. Dutton, 1908, s.217-219.

¹⁸¹ Ayönü, “Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler(1305-1313)”,*Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı 2,Aralık 2006, s.20-21; Halfond, *The Medieval Way of War*,s.156; Zachariadou, “Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sıplar (1313)”, *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, s.174-175.

bilinmektedir.¹⁸² Yunanlı tarihçi Alexios G. C. Savvides'e göre Tourkopouloi kelimesi XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ve Doğulu Frenk kuvvetlerinde paralı askerlik yapan Turan kökenli Müslümanlar için kullanılmıştır. Bu Turan kökenli Müslümanlar sonradan Hıristiyanlığı kabul etmiş, Grek kadınlarla evlenmişler ve bu evliliklerinden çocukları olmuştur. Savvides'e göre Türkopoller Selçuklu Türklerinin soyundan gelmektedir.¹⁸³ Gregoras'a göre ise bu Türkopoller II. İzzeddin Keykavus'un 1262'de Bizans İmparatorluğu'na sığınmasından sonra onu takip ederek Bizans İmparatorluğu'na gelen taraftarlarıdır. Bu taraftarlar daha sonra Hıristiyanlığı kabul etmişlerdir¹⁸⁴ Pachymeres'e göre ise Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümünden sonra oğulları İzzeddin Keykavus ve kardeşi Rükneddin Kılıç Arslan arasında iktidar mücadelesi başlamıştı. Rükneddin Kılıç Arslan Moğolların desteğini arkasına alınca İzzeddin Keykavus da İstanbul'a giderek Bizans İmparatorluğu'na sığınmıştır. Ancak Bizanslılar onu esir almıştır. İzzeddin Keykavus Bulgar hükümdarı Konstantin'e haber göndererek kendisini kurtarmasını istemiştir. Konstantin'in ona yardım etmesiyle kaçmayı başarmıştır. Ancak İzzeddin Keykavus kaçmayı başarsa da oğullarından biri Melik İstanbul'da kalmıştır. Melik bir müddet sonra vaftiz edilerek Hıristiyanlığı kabul etmiş ve Konstantin ismini almıştır. Türkopoller Melik Konstantin'in soyundan gelmektedir¹⁸⁵ Apros'ta yapılan savaşta Katalanların Bizans ordusunu mağlup etmesinden bir kaç gün sonra Bizans ordusunda görev yapan Türkopoller de Katalanların

¹⁸² Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.75.

¹⁸³ Alexis Savvides, *Late Byzantine and Western Historiographers on Turkish Mercenaries in Greek and Latin Armies: Tourkopouloi*, Variorum, 1993, s.121-122.

¹⁸⁴ Gregoras, *Romaike Historia (1204-1341)*,s.252.

¹⁸⁵ Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.104-106.

safına geçerek soydaşları Halil Ece'nin kuvvetlerine katılmışlardır.¹⁸⁶Türk birliklerinin Katalan kuvvetlerine katılmak için Gelibolu'ya nasıl geçtikleri konusuna gelince Muntaner şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Türklerin lideri Melik, bizimle görüşmek isteyince silahlı bir gemi gönderdim. Melik ve akrabası olan on adamı Gelibolu'ya geldi. Melik, emrindeki kuvvetlerin yanısıra, kadınları ve çocukları ile birlikte bize katılmak istediklerini ve kabul edersek bize bağlılık ve sadakat yemini edeceklerini söyledi. Ayrıca elde ettikleri ganimetin beşte birini bize vereceklerini vaad ediyordu. Melik'e bize katılmasını bildirdik. O da sekiz süvari ve iki bin piyade ile bize katıldı.*”¹⁸⁷ Böylece Katalan Birliği'ne katılan Türk birlikleri süvari birlikleri şeklinde ayrı karargâhlara, kışlalara ayrılmış ve kendi komutanlarının emri altında olmuşlardır.¹⁸⁸Katalan Birliği'ne katılan Türkler buradaki askerler ile yakın ilişkilere sahip olmuşlar, yapılan akınlarda elde edilen ganimetlerin beşte birini elde etmişler, ayrıca kendi dinlerini rahatça yaşamaları konusunda ayrıcalıklara sahip olmuşlardır.¹⁸⁹ Türkler yiğitlik, sadakat ve itaatkârlıklarıyla Katalanları etkilemiş, onların sevgisini kazanmışlardır.¹⁹⁰ Katalanlar müttefikleri Türklerle birlikte iki yıl boyunca Vize (Vizii), Gümülcine'nin güneyinde küçük bir kasaba olan Maroneia ve Rodop Dağlarına kadar tüm sahil bölgelerini ve iç kesimleri yağmalayarak çok miktarda ganimet elde etmişlerdir.¹⁹¹ Ayrıca Katalanlar,

¹⁸⁶ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.75-77; Hernandez, “The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312”, s.30.

¹⁸⁷ Muntaner, *Chronicle (The Chronicle of Muntaner)*, s.453-454; Hernandez, “The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312”, s.28-32; Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.77-78.

¹⁸⁸ Barry Taylor, *History of Yakub Çelebi*, Boston: Brill, 1956, s.2-5.

¹⁸⁹ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.156.

¹⁹⁰ Zachariadou, “Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sıplar (1313)”, s.175.

¹⁹¹ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.79.

Anadolu'yu terk edince, ülkede bir kaos ortamı doğmuş. Türkler bu durumdan yararlanarak kentleri kuşatmaya ya da bunlara saldırmaya başlamışlardır. Başta Efes olmak üzere, bazı kentler teslim oldu. Birliklerini Trakya ve Makedonya'daki Katalanlarla savaşmaya gönderen Bizanslılar, Türklere karşı direnemiyorlardı.¹⁹²

5. Katalan Birliğinin Balkanlarda İlerlemesi

Katalan Birliği komutanları kendi aralarında liderlik mücadelesine giriştiler. Bu mücadelede En Berenguer de Entenza, En Berenguer de Rocafort tarafından öldürüldü. Aynı şeyin kendi başına da geleceğinden korkan En Ferran Ximeno de Arenos kaçtı ve yolları üzerindeki hisarlardan birindeki Bizanslı muhafız birliğinin komutanına teslim oldu. İstanbul'a götürüldü, orada imparator kendisini memnuniyetle hizmetine aldı, evlenmesi için kendisine bir prenses buldu ve ayrıca ona Megas Duks ünvanı verdi. Bu gelişmeler üzerine Mayorkalı Ferdinand, Ramon Muntaner'i de yanında götürerek Katalan Birliği'ni terk etti ve Sicilya'daki efendisi III. Frederick'in yanına gitti. Tek komutan durumunda kalan Rocafort ise geri kalan Katalanların batıya, Makedonya içlerine doğru yürüyüşüne önderlik etti. Katalanlar Kavala (Khristupolis) yakınındaki geçitleri aşarak ilerlemeyi sürdürdüler.¹⁹³ Burada bir süre kaldıktan sonra kalıcı olarak yerleşebilecekleri bir yer buluncaya kadar önlerine çıkan her yeri yağmalayarak ilerleyişlerini sürdüren Türkler ve Katalanlar, Rodop Dağlarını aşarak sahil bölgelerine kadar uzandılar. 1307 yılı sonbaharında kış için gerekli erzakı temin etmek amacıyla Makedonya'ya girerek bölgedeki şehirleri yağmaladıktan sonra Selanik'e yirmi mil uzaklıktaki Kassandreia'da kamp kurdular. Katalanlar buradan Selanik (Thessalonica)'e kadar

¹⁹² Elizabeth Zachariadou, " Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet", *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları,1997, s.245.

¹⁹³ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s,143-144; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.156.

bölgeleri yağmaladılar. Rocafort, Selanik'i ele geçirmek istiyordu zira burada Latin Krallığı'nı diriltmenin hayellerini kuruyordu. Selanik önemliydi çünkü zengin bir şehir idi ve aynı zamanda kilit bir konumu vardı. Selanik'i ele geçirdikleri takdirde Makedonya içlerine doğru çok rahat ilerleyebileceklerdi. Ayrıca Selanik imparatoriçe Maria ve Irene'nin ikamet yeri idi. Katalanların Selanik'i ele geçirme girişimlerini duyan II. Andronikos Palaiologos, Kavala'ya gelerek, şehrin yanındaki dağlardan deniz kıyısına kadar uzanan büyük bir duvar inşa ettirdi. Böylece Makedonya ve Trakya arasındaki bağlantıyı kesmeyi düşünüyordu.¹⁹⁴ İlkbahar geldiğinde Kassandreia'dan ayrılan Türkler ve Katalanlar, Selanik önlerine geldiler. Selanik'te bulunan keşiş Teodulos Magistros, Katalanlarla birlikte olan Türklerin, Selanik'in derhal kendilerine teslim edilmesi ve ahalisinin kendi tebaası olması için defalarca elçiler gönderdiklerini, aksi halde, kenti fethetmek ve taş üstünde taş bırakmamacasına yıkmak, ahalisini, özellikle de direnenleri kılıçtan geçirmek, binlerce esir almak, herşeyi yağmalamak ve mahsulün tamamını yakmak, bütün kilise ve evleri, liman ve mezarları yıkmakla tehdit ettiklerini anlatır. Bu tehditlere rağmen Selanik teslim olmamıştır.¹⁹⁵ Katalanlar, Selanik'i ele geçiremeyince Selanik'in batısına doğru hareket edip Mont-Athos(Aynaroz Dağı)'da bulunan sayısız manastırı yağmaladılar¹⁹⁶ 1309 yılının ilkbaharında ise Tesalya'nın ovalarına girerek yağmalamaya devam ettiler.¹⁹⁷ O sırada Tesalya hükümdarı II. İoannes Dukas'tı. 1303'te, babası Konstantinos'un yerini almıştı. Yakın zamanda II. Andronikos ile uzlaşmış ve imparatorun kızlarından biriyle evlenmişti. Bu nedenle, 1309'da Tesalya, İstanbul'a bağlı

¹⁹⁴ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.90-91; Treadgold, *History of Byzantine State and Society*, s.752-753; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.456; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.144.

¹⁹⁵ Zachariadou, "Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sıplar (1313)", s.175.

¹⁹⁶ Levchenko, *Bizans*, s.339-340.

¹⁹⁷ Setton, *Athens in the Middle Ages*, s.168.

değilse de bağlaşığydı. Katalanlar ülkesinin kuzey sınırını geçip arazisini yakıp yıkmaya başlayınca, II. İoannes yardım göndersin diye imparatora başvurdu ve Bizanslı komutan Khandrenos, Selanik'den güneye doğru yürüyüşe geçti. Bu ikisinin arasında kalan Katalanlar, ilerleyişi sürdürmek zorunda kaldılar ve güneye, Boiotia'ya doğru gitmeyi kabul ettiler. Tesalya ükümdarı II. İoannes onlara yol göstericiler sağladı ve giderlerini ödedi. Katalanlar, 1310 baharında, Lamia üzerinden yola koyuldular.¹⁹⁸

6. Katalan Birliğı'nin Mora'ya Gitmesi ve Gautier de Brienne İle İşbirliğı Yapması

Atina'nın son Burgundi Dükü II. Guy de la Roche 5 Ekim 1308'de geride bir varis bırakmadan ölünce Dükalık en yakın akrabası olan kuzeni Gautier de Brienne'ye geçti. Gautier de Brienne gençliğinin büyük bir kısmını Sicilya'daki Agosta Kalesi'nde geçirmişti. Çünkü babası Hauges de Brienne orada tutsaktı ve oğlunu burada rehin bırakarak kendisi fidye parası toplamak için gitmişti. Bu sebeple o Katalanları iyi tanıyor ve Katalanca biliyordu. 1309 yılı yazında Mora'da karaya çıkınca etrafı düşmanlarla çevriliydi. Nitekim Epir Despotu I.Thomas Komnenos, Tesalya hâkimi II. İoannes Angelos ve Bizans İmparatoru II.Andronikos onun bölgedeki hâkimiyetini tanımıyordu. Gautier de Brienne bu şekilde her yandan sıkıştırılınca Katalan Birliğı'ne elçiler göndererek, düşmanlarına karşı yardımına geldikleri takdirde her bir ağır zırhlı süvari için aylık dört onza, hafif zırhlı süvari için iki onza ve yaya asker için aylık bir onza olmak üzere altı aylık para ödeyeceğini söyledi. Gautier de Brienne'nin teklifini kabul eden Katalan Birliğı Kassandreia'dan ayrılıp Tesalya gibi çok dağlık bir bölgeden binbir güçlkle geçerek Mora'ya ulaştı. Katalan Birliğı Atina Dükalığı'na geldiğinde Gautier de Brienne onları büyük bir sevinçle karşıladı ve iki aylık ücretlerini

¹⁹⁸ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*,s,145; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.457.

hemen ödedi.¹⁹⁹ Gautier de Brienne'nin hizmetine giren Katalanlar geriye dönüp Tesalya'yı ve Epir'i boydan boya çiğnediler, 30 kadar köy, kasaba ve kaleyi zapt ettiler.²⁰⁰

7. Katalan Birliği'nin Gautier de Brienne ile Çatışması (Cephissus Savaşı)

Gautier de Brienne, Katalan Birliği'nin elde ettiği başarılarla rağmen ileride tehlikeli olabileceği düşüncesiyle onlardan kurtulma kararı aldı. Normalde Katalan Birliği'nin dört aylık daha alacağı olduğu halde alacaklarını ödemedi. İçlerinden sadece 200 şövalye ve 300 Almogavar seçti. Seçtiği bu askerlere ücretlerini ödediği gibi toprak da verdi. Katalan Birliği'nin geri kalan üyelerinin ise Mora'dan çıkmasını istedi. Katalan Birliği'nin üyeleri bunu kabul etmedi, Gautier de Brienne'ye karşı harekete geçmeye karar verdi ve 3500 süvari ve 4000 piyadeden oluşan bir ordu ile Thebes Şehri yakınındaki Cephissus Ovasında kamp kurdular ve beklemeye başladılar. Katalan Birliği Cephissus Ovası yakınındaki bataklığı sığınak olarak kullanmayı planlıyordu.²⁰¹ Gautier de Brienne'nin yanında yer alan Katalan Birliği'nin askerleri Gautier de Brienne'nin yanına gidip “Onlar bizim kardeşlerimiz ve sen

¹⁹⁹ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.96; Kenneth M. Setton, *Catalan Domination of Athens 1311-1388*, s.7; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s. 457; Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, s.59-60; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.38.

²⁰⁰ Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s.145; Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.169-170; Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, s.59-60.

²⁰¹ Setton, *Catalan Domination of Athens 1311-1388*, s.9-10; Kenneth M. Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571): The thirteenth and fourteenth centuries*, Philadelphia: American Philosophical Society, 1976, s.441; Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, s.59-60; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.156; Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", s.39-40.

onları yok etmek istiyorsun ki bu büyük bir günah, biz de onların yanında savaşmaya ve ölmeye gidiyoruz” demişlerdir.”²⁰² Ayrıca bu savaşta Türkler ve Türkopoller Katalan Birliği'nin yanında yer almamışlardır.²⁰³ Gautier de Brienne bir kısmı Kral Robert'in topraklarından, bir kısmı Mora Prensiği'nden ve bir kısmı da kendi topraklarından olmak üzere yedi yüz Frank şövalye ve yirmi dört bin Grek asker toplayarak²⁰⁴ 15 Mart 1311'de Katalan Birliği'ne son darbeyi vurmak için Birliğin konakladığı Cephissus Ovası'na doğru harekete geçti. Cephissus Ovası'nda yapıldığı için Cephissus Savaşı adını alan bu savaşta Katalan Birliği Gautier de Brienne'nin askerlerini büyük bir yenilgiye uğrattı. Bu arada Cephissus Ovası'nın yakınlarında bekleyen Türkler ve Türkopoller Katalan Birliği'nin galip gelmeye başladığını görünce onların yanında yerlerini almışlardır.²⁰⁵ Gautier de Brienne ve şövalyelerinin çoğu bu kanlı savaşta hayatlarını kaybettiler. Tarihte Halmyros Meydan Savaşı ve Orchomenos Meydan Savaşı olarak da geçen Cephissus Savaşı'nın sonunda galip gelen Katalan Birliği oldukça yüklü miktarda ganimetin yanısıra Atina Dükalığı'nı ele geçirdi. Böylece Dördüncü Haçlı Seferi sonrasında Atina'da kurulmuş olan ve bir asır müddetle Fransız hâkimiyeti altında kalmış olan Atina'da Frank iktidarı kırıldı, bunun yerine bir Katalan devletçisi kuruldu. Katalan Birliği'nin Manisa'da, Gelibolu'da, son olarak da Kassandria'da beceremediği iş sonunda gerçekleşti ve beşeriyetin en eski ve en ünlü kültür

²⁰² Muntaner, *Chronicle (The Chronicle of Muntaner)*, s.481; Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.97.

²⁰³ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.97.

²⁰⁴ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.97.

²⁰⁵ Helen Nicholson, *Medieval Warfare Theory and Practise of War in Europe 300-1500*, s. 35; Vasiliev, *History of the Byzantine Empire*, s.606-607; Devries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, s.64; Hernandez, “The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312”, s.40.

merkezlerinden birisi olan Atina'da bir devlet kurmayı başardılar. Atina Katalan Dükalığı yetmiş yılı aşkın bir süre boyunca, 1388'e kadar varlığını sürdürdü.²⁰⁶

²⁰⁶ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.457-458; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, s, 145-146; Hernandez, “The Turks with the Grand Catalan Company 1305-1312”, s.41-42; Gregory, *A History of Byzantium*, s.354-355; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.153.

IV. BÖLÜM

KATALAN BİRLİĞİ'NİN ATINA'DA HÂKİMİYET KURMASI

1. Katalan Birliği'nin Atina Dükalığı'nı Ele Geçirmesi

Katalan Birliği Atina Dükalığı'na hâkim olduktan sonra savaş meydanından sağ kurtulan Mora Prensiği baronlarından Sir Roger des Laur'ı lider olarak seçtiler.²⁰⁷ Atina Dükalığı Yunanistan'ın merkezini kontrol ediyordu ve Thebes ana üsleri idi. Katalan Birliği Atina Dükalığı'na hâkim olduktan sonra Thebes şehri başta olmak üzere Atina Dükalığı'nın tüm kasaba ve kalelerini kendi aralarında paylaştılar.²⁰⁸ Roger des Laur'ın idaresi altında Katalan Birliği hâkimiyetini kuzey ve batıya doğru genişletti. Neopatras ve Soula(Salona)'yı hâkimiyeti altına aldı.²⁰⁹ Katalan Birliği üyeleri Atina Dükalığı'nda bulunan soylu kadınları da kendi aralarında paylaştılar. Muntaner bu konuda şunları söylemektedir: “*Bu kadınlar içerisinde öyle soylu kadınlar vardır ki bu adamlar asil kadınların ellerini yıkadıkları sudan bile değersizdi*”.²¹⁰ Katalan Birliği Atina Dükalığı'nda hüküm sürdükleri müddet içerisinde genel olarak sert, zalim yıkıcı bir yönetim şeklini benimsediler.²¹¹ Nitekim Atina Dükalığı'na hâkim oldukları süre içerisinde Yunanlıları köle haline getirip köle ticareti yapmaya başlamış

²⁰⁷ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.162.

²⁰⁸ Noah Tesch Cyprus, *Greece and Malta*, New York: Britannica Educational, 2014, s.91; Eade, *Catalonia A Cultural History*, s.2627; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.163.

²⁰⁹ Setton, *Catalan Domination of Athens 1311-1388*, s.12.

²¹⁰ Muntaner, *Chronicle (The Chronicle of Muntaner)*, s.482; Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.98-99.

²¹¹ Vasiliev, *History of the Byzantine Empire*, s.606-607.

Thebes'i de yaptıkları bu köle ticaretinin merkezi haline getirmişlerdir.²¹² Yunan popüler geleneğinde ve Yunan dilinde Katalanların adaletsizliği ve zulmünü andıran sözler hala vardır. Bugün bile Yunanistan'ın bazı bölgelerinde örneğin, Euboea adasında, Katalan kelimesi vahşi, hırsız, suçlu kelimesine eşittir. Hatta Atina'da Katalan kelimesi hakaret olarak kabul edilir.²¹³

2. Katalan Birliği'nden Türklerin Ayrılması

Türkler ve Türkopoller Katalanların bundan sonra ele geçirdikleri Atina Dükalığı'ndan ayrılmak niyetinde olmadıklarını görünce gitmek istediklerini söylediler. Katalanlar onlara Atina Dükalığı içerisinde 3-4 veya daha fazla yer vereceklerini söylediler. Ancak onlar bunu kabul etmeyerek gitmek istediklerini bildirdiler.²¹⁴ Atina Dükalığı'nda kalıp onların bir vassalı olmak yerine buradan ayrılıp kendi fetihlerini yapmak istemişlerdir.²¹⁵ Türkler Katalan Birliği'nden ayrıldıktan sonra iki gruba ayrıldılar. Melik idaresindeki birinci grup, Sırp Kralı II. Milutin'in hizmetine girdi. Halil'in komutasındaki ikinci grup ise Trakya'ya geçti ve orada faaliyetlerini devam ettirdi.²¹⁶

3. Katalan Birliği'nin Sicilya Kralı III. Frederick'in Oğlu Manfred'i Liderleri Olarak Kabul etmesi

²¹² John Fine, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey From the Late Twelfth Century*, Michigan: U of Michigan, 1987, s.401.

²¹³ Vasiliev, *History of the Byzantine Empire*, s.606-607.

²¹⁴ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.99; Halfond, *The Medieval Way of War*, s.161.

²¹⁵ Taylor Barry, *History of Yakub Çelebi*, Boston: Brill, 1956, s.5.

²¹⁶ Halfond, *The Medieval Way of War*, s.161; Zachariadou, *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, s.176.

Atina Dükalığı'nı ele geçirerek bölgenin hâkimi olan Katalan Birliği üyeleri, Sicilya Kralı III. Frederick'e haber göndererek oğullarından birisini gönderdiği takdirde onu hükümdarları olarak tanıyacıklarını ve ele geçirdikleri tüm kaleleri ve bölgeyi ona temsil edeceklerini bildirdiler. Başlarında soylu bir hükümdar olmadan bölgedeki hâkimiyetlerini sürdüremeyeceklerine inanıyorlardı. Katalan Birliği üyelerinin bu talebi üzerine III. Frederick ikinci oğlu Manfred'i Atina Dükalığı'na göndermeye karar verdi. Fakat Manfred henüz çok küçük yaşta olduğu için şimdilik onu göndermeyeceğini bildirdi. Ancak Katalanlar yine de ona hükümdarları olarak bağlılık yemini edecekler ve Manfred adına görevlendirilecek bir şövalye Katalan Birliği'ne liderlik edecekti. Nitekim III. Frederick'in huzurundaki Katalan elçileri bunu kabul ederek tüm Katalan Birliği adına Manfred'e bağlılık yemini ettiler. III. Frederick Apurdan'dan gelen En Berenguer Estanyol isimli bir şövalyeyi oğlu adına Katalan Birliği'ne liderlik etmesi için seçti. Bundan sonra En Berenguer Estanyol ve Katalan elçileri III. Frederick'in verdiği beş gemi ile Katalan Birliği'nin yanına döndüler. III. Frederick'e gönderdikleri elçilerinin Kral ile yaptıkları antlaşmadan memnun olan Katalan Birliği'nin diğer üyeleri de En Berenguer Estanyol'u Manfred adına liderleri olarak tanıyarak ona bağlılık yemini ettiler.²¹⁷

4. Atina Dükalığı'nın İdarî Yapısı

Katalan Birliği toprakların yasal sahibiydi, ancak kendi otoriteleri için yapısal, anayasal bir temel arıyordu. Bu yüzden Sicilya Kralından destek alıyordu. Atina

²¹⁷ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, s.103-105; Nicol, *End of Byzantium*, s.26-27; Shepard, *The Cambridge History of the Byzantine Empire C. 500-1492*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s.811-838.

Dükaliği'ndaki yazılı maddeler büyük oranda Katalonya Anayasasına dayanıyordu.²¹⁸ Katalan Birliği'nin hâkim olduğu Atina Dükaliği'nin başında Sicilya Kralı III. Frederick'in atadığı general vekili (*vicarius generalis*) bulunmaktaydı. Devletin başı olan bu general vekili oldukça geniş yetkilere sahipti. General vekili geniş yetkilere sahip olmasına rağmen Katalanlar üzerinde baskı oluşturamıyordu.²¹⁹ Başlıca ofislere tayinler, atamalar yapar, maaşlarına karar verirdi. Bu ofislerin çoğu Katalan Birliği'nin önde gelen üyeleri için ayrılırdı.²²⁰ Katalanların oluşturduğu askerî birlikler ise general vekilinin atadığı mareşal (*marescalcus exercitus ducatum*) tarafından yönetiliyordu. Başta mareşal olmak üzere Atina Dükaliği'nde askerî birliklerin başındaki komutanlar da Katalan Birliği'ndeki askerler arasından seçiliyordu. Hukuk alanında ise general vekilinin atadığı *veguer* (*vigerius*) suç davalarına bakardı.²²¹ Ayrıca Katalanlar kendi meselelerini görüşecekleri bir meclise sahipti. Bu meclis general vekilinin atadığı yöneticilerle işbirliği içinde hareket edecek olan sivil ve askerlerden oluşuyordu. Katalanlar bu mecliste politik kararlar alıp, aldıkları bu kararları Sicilya Kralına sunuyorlardı. Eğer Sicilya Kralı Katalanların aldığı kararları görmezlikten gelip önem vermezse Katalanlar askeri kuvvetleri harekete geçip isyan edip general vekilini tahtından indirebiliyorlardı.²²² Atina Dükaliği'ndeki Grekler ise yine general vekili tarafından atanıp Atina'da belediyeye ait mecliste hizmet ediyorlardı.²²³

²¹⁸ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*. Madison: U of Wisconsin, 1975, s.174-175.

²¹⁹ Miller, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece (1204-1566)*, New York: E. P. Dutton, 1908, s.217-237; Kenneth M. Setton, *A History of the Crusades, the Impact of the Crusades on Europe*, Vol. VI. Wisconsin: U of Wisconsin, 1989, s.193.

²²⁰ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571)*, s.444.

²²¹ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571)*, s.443-444.

²²² Fine, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey From the Late Twelfth Century*, s.399.

²²³ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.174-175.

5. En Berenguer Estanyol Dönemi (1312-1316)

1312 yılında Sicilya Kralı III. Frederick, En Berenguer Estanyol'u ikinci oğlu Manfred adına Atina Dükalığı'nı yönetmesi için general vekili olarak gönderdi. En Berenguer Estanyol yetenekli bir yöneticiydi, onun emri altında Katalanlar Attica ve Boeotia'daki pozisyonlarını sağlamlaştırdılar. En Berenguer Estanyol etrafını çeviren güçlü düşmanlarına karşı başarılı bir strateji takip etti. Bir tarafta Bizans İmparatoru, bir tarafta Tesalya Prensi Angelos, bir tarafta Epir Despotluğu ve bir tarafta da Mora Prenslığı vardı. En Berenguer Estanyol daima tek düşmanla savaşmayı seçti. Biriyle savaşırken diğerleri ile barış halinde oluyordu. Böylece bütün rakipleri ile aynı anda savaşmak zorunda kalmıyordu. En Berenguer Estanyol döneminde Fransa'nın Avignon şehrinde bulunan papalık ile ilişkileri sancılıydı.²²⁴ Normalde Papa V.Clement'e göre Katalan Birliği'nin Atina ve Thebes'e yerleşmesi Hıristiyanlık âlemi için bir avantaja dönüştürebilir, Hıristiyanlar Yunanistan'ı başından sonuna kadar geçerek, Ermenistan üzerinden Filistin'e girilebilir böylece Müslüman memleketler fethedilebilirdi. Ancak Katalan Birliği Papa V.Clement'in haçlı seferi düzenleme teklifine sıcak bakmamıştır.²²⁵ Katalan Birliği haçlı seferine destek olmamasının yanısıra bölgedeki Hıristiyanlara da zarar veriyorlardı. Nitekim yaptıkları akınlar yollarda ehemmiyetsizliğe neden oluyordu. Bunun sonucunda Corinth Başpiskoposluğu'nun gelirleri azalmıştı. Bu yüzden Papa V.Clement 14 Ocak 1314'da Latin patriği Nicholas'a öfkeli bir mektup yazdı. Bu mektup Katalan Birliği'nin kiliseler üzerine yaptığı saldırılar nedeniyle durdurulması

²²⁴ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.104; Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571)*, s.447; Elizabeth A. Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area",çev. Serdar Çavuşdere, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2009.28.45, s.239.

²²⁵ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.181; Peter Lock, *The Routledge Companion to the Crusades*, London: Routledge, 2006, s.57.

gerektiğini ifade ediyordu.²²⁶ Katalan Birliği'nin gelişi ile Yunanistan'daki Hıristiyanlık âleminin şiddetli bir şekilde zarar gördüğünü düşünen Papa V.Clement, Hospitalier Şövalye Tarikatının patronu Clement Foulques de Villaret ile irtibata geçmiş ve Katalanların saldırılarına karşı bazı kale ve şehirlerin savunulmasında yardım etmesini istemiştir.²²⁷

6. Don Alfonso Fadrique Dönemi (1317-1338)

1316 yılında En Berenguer Estanyol'un bir hastalık sonucu ölümünden sonra Katalanlar Sicilya Kralı'na haber göndererek kendilerine yeni bir yönetici daha göndermesini istediler. Bunun üzerine III. Frederick, Aragon Kralı'nın sarayında eğitim görmekte olan oğlu Don Alfonso Fadrique'yi Katalonya'dan geri çağırdı ve Alfonso'yu Manfred adına Katalan Birliği'ni yönetmesi için on gemi ile birlikte gönderdi. Ancak 9 Kasım 1317'de Manfred'in Trapani'de atından düşerek ölmesinin ardından Sicilya Kralı haber göndererek bundan sonra Don Alfonso Fadrique'yi liderleri olarak tanımalarını bildirmiştir.²²⁸ Don Alfonso Fadrique dönemi Atina Dükalığı'nın en güçlü olduğu dönemdi. Don Alfonso Fadrique Euboea Lordu Sir Boniface de Verona'nın kızı Marulla ile evlenmiş²²⁹ ve Sir Boniface de Verona öldüğü zaman karısının mirası olduğu iddiasıyla Carystus ve Larmena kalelerini ve Negroponte adasını ele geçirmiştir.²³⁰ Ayrıca Tesalya'nın lideri II. Ioannes Ducas Comnenos 1318'de

²²⁶ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.104; Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571)*,s.447.

²²⁷ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571)*,s.447.

²²⁸ Ayönü, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*,s.104; Shepard, *The Cambridge History of the Byzantine Empire C.500-1492*,s.834-838; Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area", s.240.

²²⁹ Nicol, *End of Byzantium*, s.26.

²³⁰ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.189; Halfond, *The Medieval Way of War*,s.163.

öldüğü zaman, onun topraklarına saldırdı Neopatras, Siderokastron, Loidoriki, Domokos, Gardiki, Zeitounion, Pharsala kalelerini ele geçirdi. Diğer yandan Don Alfonso Fadrique korsan ve köle taciri olan adamlarını kullanarak Atina Dükalığı'nı köle ticaretinin merkezi haline getirmiştir.²³¹

7. Don Alfonso Fadrique'nin Türk Beylikleri İle İşbirliği Yapması

Don Alfonso Fadrique'in iktidarı döneminde 1318'den 1329'e kadar Türkler ile Katalanlar oldukça yakın ilişkilere sahip olmuş devamlı ittifak halinde bulunmuşlardır.²³² Venedikli devlet adamı Marino Sanudoyazdığı mektuplarda Atina Dükalığı ile XVI. yüzyılın ilk yarısının iki güçlü Türk beylikleri olan Menteşe ve Aydın Türkleri arasında özellikle Aydın Türkleri arasındaki yakın işbirliğinden bahsetmektedir.²³³ Normalde Türkler, Atina Dükalığı ile ittifaklarını yapmadan önce Latin devletleri için bir tehlike unsuru teşkil etmiyorlardı. Bu tarihe kadar Türkler, Küçük Asya'da yayılmak için çaba sarfetmişler ve bundan dolayı esasında Bizanslılar ile savaşmışlardı. Arada sırada adalara düzenledikleri akınlar ise nadir ve küçük çaplı askeri hareketler olmaktan öteye geçmiyordu. Venedikliler ve diğer Latin hâkimleri Türklerin bu küçük çaplı deniz akınlarından pek kaygılanmıyorlardı dolayısıyla Türkleri önemli düşmanları olarak göz önünde bulundurmuyorlardı.²³⁴ 1318'de Türkler kullandıkları gemilerin beşini Katalanlardan tedarik edip, Don Alfonso Fadrique'nin desteği ile Santorini ve Karpathos adalarını yağmalamış, yine aynı yıl Girit'e bir saldırıda

²³¹Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.450-451.

²³² Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area", s.236.

²³³ Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area", s.238.

²³⁴ Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area", s.237.

bulunmuşlardır.²³⁵ Bu gelişmeler üzerine 8 Mayıs 1318'da Papa XXII. John, Doge Giovanni Soranzo ve Signoria Venice'e bir mektup yazdı. Papa XXII. John, yazdığı bu mektup da Katalan Birliği üyelerini Türklerle işbirliği yaptığından dolayı “*bölücü, cehennem azabına layık olanların oğulları, bütün akıldan yoksun*” olarak tanımlıyor ve Katalan Birliği'nin Atina Dükalığı'ndan çıkarılması gerektiğini bildiriyordu.²³⁶ Atina Dükalığı bu durum üzerine Sicilya Kralı III.Frederick'in de araya girmesiyle Venedik ile anlaşma yollarını aramaya başladı. Detaylı görüşmelerden sonra, 9 Haziran 1319 'da Negroponte'de bir konferans düzenlendi, bu konferansa Katalan Birliği adına Don Alfonso Fadrique, Venedik adına da Doge Giovanni Soranzo katıldı. Konferansın sonunda ikisi arasında bir anlaşmaya varıldı. Yapılan anlaşmaya göre Katalanlar Saron(Saronic) Körfezi veya Eğriboz çevresindeki sularda gemi bulunduramayacaktı. Katalanlar ancak Korint Körfezi'ni silahsız gemiler ile kullanabilirdi. Bu silahsız gemiler Atina Dükalığı'na korsan taşımayacaktı. Eğer taşırsa 5.000 hyperpyra para cezası ödeyeceklerdi. 11 Mayıs 1321'de ise Atina Dükalığı ile Venedik arasındaki bu anlaşma yenilendi. Bu antlaşmaya göre Atina Dükalığı sadece Korint Körfezi'nde gemiler bulundurma hakkını muhafaza edebilecekti. Don Alfonso Fadrique bundan böyle ne Türkler ile yeni antlaşmalar yapabilir, ne onlara yardımda bulunabilirdi. Diğer yandan Don Alfonso Fadrique, Türklerin akın hazırlığı içinde olduklarını öğrendiğinde bunu Venedik'e bildirmeye ve Türkler, Venedik topraklarına saldırdıklarında onlara karşı savaşmaya mecburdu.²³⁷ Venedik

²³⁵ Zachariadou, “The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area”, s.241.

²³⁶ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s. 448; Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, Madison: U of Wisconsin, 1975, s.181-182.

²³⁷ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571): The thirteenth and fourteenth centuries*, s.449.

ile yapılan bu anlaşmalara rağmen Don Alfonso Fadrique Venedik'e ait olan Eğriboz üzerinde hakkı olduğunu iddia ediyordu. O bu iddiasını Eğriboz Lordu Sir Boniface de Verona'nın kızı Marulla ile evliliğine dayandırıyor. Sir Boniface de Verona'nın ölümünden sonra Alfonso, eşinin Eğriboz'daki ırsî haklarını talep etmeye başlamıştır.²³⁸ Olayların çağdaş bir gözlemcisi olan Venedikli diplomat Sanudo Torsello, 1327'de Don Alfonso Fadrique'nin desteklediği Eğriboz adasını tehdit eden 6 kadirge ve 30 küçük gemiden oluşmuş güçlü bir Türk filosundan söz etmektedir.²³⁹ Alfonso bu Türk kuvvetlerini Eğriboz'a göndermiştir. Venedik buna karşılık Türkleri adadan çıkartmak için oraya kuvvetler göndermiş ve yenilgiye uğrayan Türkler Karystos'a kaçmışlardır. Venedikliler Alfonso'dan bu Türkleri teslim etmesini istediklerinde Alfonso bunu reddetmiş ve onları Atina'ya göndermişti ki Türkler daha sonra buradan Küçük Asya'ya geri dönmüşlerdir.²⁴⁰ Enveri Düsturnamesi'nde Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in Eğriboz ve Bozca Ada'ya yaptıkları akınlar konusunda şunları söylemektedir. *“Türkler Rum İmparatorluğuna tabi olan Bozca Adayı yağma etmişler ve beş gemiden mürekkep bir Rum donanmasını mağlup ve İstanbul'a firara mecbur etmişlerdir. Umur Beyin kardaşı İbrahim Bey de bu sefere iştirak etmiştir. Garp menbaları mütemadiyen Akdenizde korsanlık yapan, müteaddit defalar Adalar denizindeki adaları yağma eden, bir kaç defa Ağriboz adasına taarruz eyleyen Türklerin tecavüzatına set çekmek için Rum imparatoru, Venedik*

²³⁸ Zachariadou, “The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area”, s.240.

²³⁹ İnalçık, *Osmanlılar Fütühat, İmparatorluk, Avrupa İle İlişkiler*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010, s.12-16.

²⁴⁰ Zachariadou, “*The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean*”, s.245.

Cumhuriyeti ve Cezayiri Bahrisefit senyörleri arasında ittifak vukua geldiğinden, fakat hiçbir netice çıkmadığından bahsederler.”²⁴¹

Bu dönemde adaya akın yapan Türkler burada ele geçirdikleri halkı esir edip Anadolu'ya götürmüşlerdir. Bu durum, zamanla adadaki topraklarda tarım faaliyetini ciddi şekilde etkilemiş ve Latin feodal beylerin gelirleri azalmıştır.²⁴² Katalan Birliği'nin Türk beylikleri ile yaptığı bu ittifak bölgede epey kolonisi bulunan Venedik'in ticaretini sekteye uğratmış ve Venedik iktisadî açıdan bir duraklama dönemine girmiştir. Venedik'in Doğu Akdeniz'deki hâkimiyeti sarsılmaya başlamıştır. Katalan Birliği ile Türkler arasındaki bu ittifak sonradan Türklerin Ege'de yayılmalarını kolaylaştırmıştır.²⁴³ Diğer yandan Don Alfonso Fadrique 1327 yılı başlarında Teselya'nın Yunan kodamanlarına karşı savaşmakla meşgulken Aydın Türkleri, Don Alfonso Fadrique'nin düşmanı olan Mora'ya saldırmış Damala ve Sicchimi(Succhyna) kalesini zaptetmişlerdir. Böylece geçmişte Katalanların çeşitli saldırılarına maruz kalan Korint bölgesi bu kez de Aydın Türkleri tarafından yağmalanmıştır. Damala o tarihlerde Aydın Türklerinin kuvvetli düşmanı Martino Zaccaria'ya aitti. Martino Zaccaria, Aydın Türklerini İzmir limanından çıkartmak için mücadele ediyordu. Türkler Damala'ya saldırmak suretiyle de askerî harekâtlarını bir parça Anadolu'dan Zaccaria'nın Mora'daki topraklarına taşımış oluyorlardı. Zaccaria ayrıca uzun zamandır Katalan Birliği'nin de düşmanı idi. Üstelik Zaccaria'nın kardeşlerinden biri birkaç yıldır Katalan Birliği'nin elinde

²⁴¹ Enveri, *Düstûr-name-i Enverî*, Nşr. M. H. Yinanç, İstanbul: Evkaf Matbaası, 1928, s.25-26.

²⁴² İnalçık, *Osmanlılar Fütühat, İmparatorluk, Avrupa İle İlişkiler*, s.12-16; Şerafettin Turan, *Türkiye-İtalya İlişkileri I, Selçuklulardan Bizans'ın Sona Erişine Kadar*, s.203-204.

²⁴³ Zachariadou, “The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area”,s.252-253; Turan, *Türkiye-İtalya İlişkileri I, Selçuklulardan Bizans'ın Sona Erişine Kadar*, s.203-204.

esir tutuluyordu.²⁴⁴ Katalan Birliği ile Türklerin yaptığı bu işbirliğine karşı 1328 yılının sonunda Thebes başpiskoposu Isnard, hizipçi Katalanlara ve Türklere karşı bir ittifak oluşturulması için Venedik'e gelmişti. Oluşturulacak ittifaka Venedik, Sicilya(Napoli) Kralı Anjoulu Robert ile Taranto ve Achaia prenslerinin katılacağı öngörülüyordu. Isnard, Şubat 1329'a kadar Venedik'te girişimlerde bulunmuş ancak başarılı olamamıştır.²⁴⁵ 5 Nisan 1331'de Atina Dükaliği ile Venedik arasında Thebes'de tekrar toplantı yapıldı ve antlaşmaya varıldı. Bu antlaşmada alınan kararlara göre Katalanlar Türkler ile yeni ittifak yapmayacaklardı.²⁴⁶ Türklerin Eğriboz adası üzerine yaptıkları saldırılarda onlara yardım etmeyeceklerdi. Ayrıca Venedikliler bu toplantıda Katalanların Piraeus'da silahlı gemilere sahip olmamaları konusunda diretiler ve bu anlaşmadan kazanç sağladılar. Diğer yandan Papa XXII. John Atina Dükaliği'nin Türklerle yaptığı sıkı işbirliğinden dolayı 12 Ağustos 1334'de Katalan Birliği'ne karşı kampanya başlatmış ve onları afaroz etmiştir.²⁴⁷

8. II. Gautier Brienne'nin Katalan Birliği'ne Karşı Mücadele Etmesi

²⁴⁴ Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area",s.246;William Miller, *Greece History 323-1453*,Cambridge: Cambridge University Press, 1921, s.250-252.

²⁴⁵ Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area",s.247-248; Serdar Çavuşdere,"Türklere Karşı Haçlı Donanma İttifakı Teşebbüsü ve İzmir Haçlı Seferi:1341- 1351", Sayı XXI, *Tarih Okulu Dergisi*, Mart 2015, s.9-10.

²⁴⁶ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.180; Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571): The thirteenth and fourteenth centuries*, s.449.

²⁴⁷ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571): The thirteenth and fourteenth centuries*, s.453.

II. Gautier Brienne büyükbabası Gautier de Brienne'nin Cephissus Savaşı'nda ölmesinden yirmi yıl sonra Atina Dükalığı'nı geri almayı denedi.²⁴⁸ Brienne ailesi Fransa'nın seçkin, güzide bir ailesiydi. II. Gautier Brienne annesi Jeanne de Chatillon, Papa XXII. John ile yakın ilişkiye sahipti. Papa XXII. John, Atina Dükalığı'nı tekrar ele geçirmesi için II. Gautier Brienne'ye yardım etmeye hazırdı ve nitekim bu amaçla 14 Haziran 1330'da Katalanlara karşı Haçlı seferini ilan etti. Otranto, Korint ve Patras'ın başpikoposlarına Katalanları bölücü, günahın çocukları, cehennem azabını hak eden insanlar olduğunu bildiren vaazlar vermesini emretti. 21 Temmuz 1330'da II. Gautier Brienne'nin Katalanlara karşı seferi başladı.²⁴⁹ II. Gautier Brienne, başlattığı bu seferde Santa Maura adasını işgal etti ve Epir Despotluğu'nun başkenti Arta'yı ele geçirdi. Ancak Thebes'in duvarlarını geçmekte başarısız oldu ve en sonunda sermayesi tükendi.²⁵⁰ Nihayet II. Gautier Brienne 1332 yılının yazında Brindisi'ye geri döndü.²⁵¹

9. Roger de Lluria Dönemi (1354-1369)

Don Alfonso Fadrique'nin ölümünden sonra Atina Dükalığı'nın başına en büyük oğlu Don Fedro Fadrique geçti. Onun döneminde Atina Dükalığı ile Venedikliler arasındaki ilişkiler gelişme yoluna girmiştir.²⁵² Papa VI. Clement 15 Haziran 1346'da yeni bir Haçlı seferi için planlar yaptı ancak Katalanlar bu seferde de yer almayı istemediler. Bu yüzden

²⁴⁸ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.181.

²⁴⁹ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.452.

²⁵⁰ Peter Lock, *The Routledge Companion to the Crusades*, s. 57.

²⁵¹ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.452.

²⁵² Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.454.

Katalan Birliği'ne karşı Papa VI. Clement aforoz cezasını yeniledi.²⁵³ Don Pedro Fadrique'nın ölümünden sonra ise Atina Dükaliği'nin başına 1354'de Katalan mareşali Roger de Lluria geçti. Ancak Roger de Lluria'nın başa geçmesi normal yolla değil darbe yoluyla oldu. Roger de Lluria askeri darbe düzenleyerek general vekili Peter de Pou'yu öldürmüş ve Thebes'de yönetimi ele geçirmiş böylece yeni general vekili olmuştur.²⁵⁴ Roger de Lluria döneminde Atina Dükaliği ile Venedikliler arasındaki ilişkiler gerginleşti. 1362'de Katalanlar ile Venedikliler silahlı çatışmaya girmiş ve Venedik vatandaşlarının para ve değerli eşyalarına el koymuştur. 1364 yılına kadar devam eden bu çatışmada Roger de Lluria Venediklilere karşı Türklerden yardım almıştır.²⁵⁵ Ancak Roger de Lluria'nın Türklerle işbirliğine girmesi Papa V. Urban'ı kızdırmıştır. Normalde Papa V. Urban, Türklerle karşı bir Haçlı seferinin yapılmasını istiyordu ve bu konuda oldukça ısrarcıydı. Papa V.Urban, Patras'ın başpiskoposuna 27 Haziran 1364'de Türklerle karşı Haçlı seferi başlatılması konusunda bir mektup gönderdi. Bu mektupta V.Urban şöyle diyordu: “ *Tanrının sevgisi, aşkını teşvik etmeli ve onun inancıyla Türklerle karşı isyan etmelisiniz. . . Tanrının eli sizi ve onun diğer hizmetçilerini donatacak, cesaret verecek ve bu cesaret ile Türkler defedilebilir. . .* ”²⁵⁶ Aynı gün V.Urban, Roger de Lluria'ya da bir mektup gönderdi. Bu mektup da Roger de Lluria'dan Türkler ile işbirliğini biran evvel bitirmesini ve onları işten çıkarmasını emrediyordu. Roger

²⁵³ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.455.

²⁵⁴ John Fine, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey From the Late Twelfth Century*, s. 399.

²⁵⁵ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.457-458.

²⁵⁶ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries* *The Papacy and The Levant (1204-1571)*,s.458.

de Lluria yapılan bu baskılar karşısında daha fazla dayanamadı ve Türkler Atina Dükalığı'ndan ayrılmak zorunda kaldı.²⁵⁷ 1365'de Roger de Lluria Eğriboz'da Venedikliler ile barış görüşmeleri yaptı ve barış sağlandı. 1369'da Roger de Lluria'nin ölümü ile dönemi sona verdi.²⁵⁸

10. Navarra (Navarrese) İstilas ve Atina Dükalığı'nda Katalan Birliğinin Hâkimiyetinin Sona Ermesi

Roger de Lluria öldükten sonra Sicilya Kalı III. Frederick 28 Ocak 1370'de Peraltalı Matthew(Matthew of Peralta)'yı Atina Dükalığına general vekili olarak tayin etti.²⁵⁹ 1370 ile 1371 yılları arasında ise II. Gautier de Brienne'nin kızkardeşi Isabelle'nin oğulları Kont John d'Enghien Lecce ve Kont Louis Conversano Atina Dükalığı'na karşı bir kampanya başlattı.²⁶⁰ Ancak Venedik'in desteğini alamayan Kont John d'Enghien Lecce ve Kont Louis Conversano bu seferde başarılı olamadı ve 1371 yılının Ağustos ayında Katalanlar ile mütareke yapmayı kabul ettiler.²⁶¹ 1374 yılının sonuna doğru general vekili Peraltalı Matthew'ın ölümünden sonra Louis Fadrique general vekili oldu ve başa geçti.²⁶² 27 Temmuz 1377'de Sicilya Kralı III. Frederick'in Messina'da ölümünden sonra IV. Pedro Atina Dükalığı'nın dükü oldu.²⁶³

²⁵⁷ Setton, *The Papacy and The Levant(1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.459-460.

²⁵⁸ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.204.

²⁵⁹ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.208.

²⁶⁰ Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.206-207.

²⁶¹ Setton, *The Papacy and The Levant(1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.460.

²⁶² Hazard, *A History of the Crusades: The Fourteenth and Fifteenth Centuries*, s.210-211.

²⁶³ Setton, *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, s.466.

Katalan Birliği gibi paralı İspanyol askerlerden oluşan Navarrese Birliği John de Urtubia'nın liderliği altında aynı Katalan Birliği gibi iş aramaya başladı.²⁶⁴ Navarrese Birliği, 1376'da II. Charles Navarre'nin erkek kardeşi Luis Evreux tarafından kiralandı. Luis Evreux'un amacı Arnavutluğu ele geçirerek orada bir krallık kurmaktı.²⁶⁵ Louis Evreux'in ölümünden sonra 1378'da Hospitallerin lideri Gaucher La Bastide tarafından kiralanen Navarrese Birliği Mora'ya gitti.²⁶⁶ Sekiz ay kadar Hospitallerin hizmetinde bulunan Navarrese Birliği Achaea prensi II. Philip Taranto'nun mirasçısı James Baux'ın hizmetine girdi.²⁶⁷ James Baux Achaea prensi II. Philip Taranto'nun ölümünden sonra Achaea üzerinde tek yasal mirasçı olduğu için Atina Dkallığı'nı ele geçirmek istemiş ve 1379'da Navarrese Birliği'ni kiralamıştır. Navarrese Birliği 1379'da Katalan Birliği'nin karşı koymasına rağmen Livadia Kalesi, Salona ve Atina Kalesi'ni zaptederek Atina Dkallığı'nın başkenti Thebes'i ve Atina Dkallığı'nın kuzey bölümünü ele geçirmiştir.²⁶⁸ Bu fetihlerin Yunanistan'da Katalan Birliği'nin hâkimiyetinin sonunun başlangıcı olup, Atina Dkallığı'nın yıkılışını kolaylaştırdığı söylenebilir.²⁶⁹ Gücü büyük lcde zayıflayan Katalanlara son darbeyi vurmak için Corinth Lordu Florentinalı Nerio Acciajuoli harekete geçti. 1388'de yapılan Amphipolis yakınlarında bulunan Kaledes 'de yapılan Kaledes Savaşı'nda Katalan Birliği büyük bir yenilgiye uğradı.

²⁶⁴Mark C. Bartusis, *The Late Byzantine Army, Arms and Society, 1204-1453*, s.114.

²⁶⁵ Cyprus, *Greece and Malta, New York: Britannica Educational*, 2014, s.91.

²⁶⁶John H. Rosser, *Historical Dictionary Byzantium, Lanham: Scarecrow*, 2012, s.342-343.

²⁶⁷ Fine, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey From the Late Twelfth Century*, s.401.

²⁶⁸John H. Rosser, *Historical Dictionary Byzantium*, s.342-343; John Bagnell, Bury, *The Cambridge Medieval History*, Vol.5, Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s.121-122.

²⁶⁹John H. Rosser, *Historical Dictionary Byzantium*, s.288.

Böylece Atina Dükalığındaki Katalan Birliği'nin hâkimiyeti sona erdi.²⁷⁰ 1395'den 1402'ye kadar Atina Dükalığı Venediklilerin hâkimiyetinde kalmıştır. 1444'de ise Mora despotu Constantine Palaeologos hüküm sürmüştü, 1453'de İstanbul'un fethinden sonra 1456'da Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiştir.²⁷¹

270 Fine, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey From the Late Twelfth Century*, s.399-400; Florin Curta, *Edinburg History of the Greeks*, Edinburg: Edinburg University Press, 2011, s.145.

271 Cyprus, *Greece and Malta*, s.91.

SONUÇ

Katalan Birliği'nin tarihte önemli bir yere sahip olduğunu düşünebiliriz. Roger de Flor'un Katalanya, Aragon, Navarre ve Mayorka gibi birçok bölgeden gelen askerlerden kendine son derece bağlı bir birlik meydana getirebilmesi oldukça ilginçtir. Bizans İmparatoru II. Andronikos Palaiologos tarafından Türklerin ilerleyişini durmak için Bizans İmparatorluğu'na davet edilen Roger de Flor önderliğindeki Katalan Birliği, Karesioğulları'nı ve Germiyan Beyi Alişaroğlu I.Yakub'u yenilgiye uğratmıştır. Ancak bir müddet sonra Roger de Flor Türkleri durdurmak yerine kendine yeni bir hedef belirlemiş ve Anadolu'da bir prenslik kurma hayaline kapılmıştır. Çünkü Anadolu'nun bereketli toprakları, iklimi ve ele geçirilen ganimetler ona cazip gelmiştir. Ancak IX. Mikhail'in sarayında Alanlar tarafından öldürölünce bu amacına ulaşamamıştır. Roger de Flor'un 1305'de ölümünün ardından iyice denetimden uzak kalan Katalan Birliği'nin üyeleri Gelibolu'dan başlayarak Trakya'ya kadar uzanan yağma ve katliamlarda bulunmuş adeta taş üzerinde taş bırakmamışlardır. Katalanların yaptıkları bu yağma ve katliamlar tarihe “Katalan Öcü” olarak geçmiştir. Katalanlar Bizans İmparatorluğu'na Moğollar kadar zarar vermiştir denilebilir. Bir anlamda iyice sarsılmaya başlayan Bizans İmparatorluğunun Katalanlardan aldığı darbelerle yıkılış süreci hızlanmıştır. Ayrıca Katalanların yaptıkları yağma ve katliamlar Bizans halkını da derinden etkilemiştir. Öyle ki II. Andronikos'un emriyle Trakya'da tarlalar ekilmemiş büyük bir kıtlık oluşmuştur. Bu durum karşısında Bizans halkı nasıl bir zamanlar Türklerin ilerleyişi karşısında korkudan, kıtlıktan İstanbul'a doğru konvoylar halinde akın etdiyse bu defa da Katalanların neden oldukları korku, yağma ve kıtlıktan dolayı İstanbul'a doğru akın etmeye başlamıştır. Oluşan bu boşlukta Türk beylikleri rahatlıkla ilerleyebilme imkânını elde etmiştir.

Katalan Birliği normalde Bizans İmparatorluğu'na Türkleri durdurmak için gelmişse de ilginç bir şekilde en yakın müttetikleri Türkler olmuştur. Halil Ece komutasındaki Karesi

Türkleri ve Melik komutasındaki Türkopoller ile işbirliği yapmışlardır. Yaptıkları bu işbirliği sayesinde Türklerin faaliyet alanı Trakya, Rodop Dağları ve Makedonya'ya kadar uzanmıştır. Belki de Türkler yalnız olarak gidemeyecekleri bölgelere Katalanların yardımıyla ulaşmışlardır. Tesalya ovalarını yağmalayarak ilerleyen Katalanlar, Atina Dükü Gautier de Brienne'nin daveti üzerine Mora'ya gidip onun hizmetine girmişlerdir. Ancak bir müddet sonra Gautier de Brienne Katalan Birliği'ni tehlikeli görerek, ondan kurtulmak istemişse de Katalan Birliği ona karşı koymuş, 15 Mart 1311'da Gautier de Brienne ile karşı karşıya geldikleri Cephissus Savaşı'nı kazanıp Atina Dükalığı'nı ele geçirmiş ve 1388 yılına kadar hâkim olmuştur. Böylece Katalanlar, bir zamanlar Manisa'da kurmak istedikleri devlete Atina'da sahip olmuşlardır. Çok kısa bir süre için Bizans İmparatorluğu'na gelen bu paralı askerlerin macerasının Atina Dükalığı'nı ele geçirmeye kadar uzanması ve bu maceranın yetmiş yılı aşkın sürebilmesi oldukça ilginçtir. Diğer yandan Sicilya Kralı III. Frederick ile 1303 yılında bittiği sanılan işbirliği Atina'da devam etmiştir. Katalanlar, Atina Dükalığı'na hâkim olduktan sonra başta soylu bir hükümdar olmadan bölgedeki hâkimiyetlerini sürdüremeyeceklerine inandıklarından Sicilya Kralı III. Frederick ile irtibat kurup oğullarından birini kendilerine yönetici olarak göndermesini istemişlerdir. Sicilya Kralı III. Frederick'in Katalanların bu talebine müsbet cevap vermesiyle yıllarca sürecektir bir işbirliği sağlanmıştır. Ayrıca buradaki diğer ilginç nokta Sicilya ile Fransa'nın Anjou hanedanı arasındaki rekabetin Katalan Birliği sayesinde Atina'ya kadar taşınmış olmasıdır. Katalan Birliği'nin Atina Dükalığı'na hâkim olmasıyla birlikte buradaki üstünlüğünü kaybeden Anjou hanedanı hâkimiyeti tekrar ele geçirmek için, bir zamanlar Atina Dükalığı'na hâkim olan Gautier de Brienne'nin torunu, Fransa'nın Brienne kontu II. Gautier Brienne'nin Atina Dükalığı'nı tekrar ele geçirme girişimlerine destek olmuştur.

Katalan Birliği'nin Atina Dükaliği hâkimiyeti konusunda dikkat çeken bir husus da, birliğin burada kendi idarî yapısını oluşturması ve bu idarî yapıyı yetmiş yılı aşkın bir süre devam ettirebilmesidir. Ayrıca Katalan Birliğinin Atina Dükaliği süresinde hiçbir vakit Haçlı seferlerine destek vermediğinin de altı çizilmelidir. Papalık, Katalanların Atina'yı ele geçirmesini Hıristiyanlar adına bir avantaja çevirmeye çalıştıysa da başarı sağlayamamıştır. Katalanlar Papalığın Müslümanlara karşı düzenleyecekleri Haçlı seferine destek olmak bir yana Atina Dükaliği'na hâkim oldukları süre boyunca yaptıkları akınlarda Hıristiyanların can güvenliğini tehlikeye düşürmüşlerdir. Ayrıca Katalanların Atina'da şasırtıcı bir şekilde yine en yakın müttefikleri Türkler olmuştur. Özellikle Don Alfonso Fadrique, Aydın ve Mentefe Beylikleri ile yakın işbirliği içinde olmuştur. Onların bu işbirliği öyle bir noktaya varmıştır ki Papa XXII. John Katalan Birliği üyelerini Türklerle işbirliği yaptıkları için cehennem azabına layık olduklarını ilan etmiş ve afaroz etmiştir.

Diğer yandan Katalan Birliği'nin Atina Dükaliğine hâkim olmasıyla ortaya çıkan en can alıcı noktalardan birisi de, onların hâkimiyetleriyle birlikte Venedik'in Doğu Akdeniz'deki üstünlüğünün darbe almaya başlamasıdır. Bu noktada Türk beyliklerinin yine sahneye çıktığını görüyoruz. Atina Dükaliği, Türk beyliklerinin Doğu Akdeniz'de söz sahibi olmalarında adeta sıçrama tahtası görevini görmüştür. Bir zamanlar Doğu Akdeniz'de doğru dürüst akın dahi yapamayan, varlığı belirsiz olan Türk beylikleri varlığını iyice hissettirmeye başlamıştır. Katalan Birliği'nin tarih sahnesinden çekilmesinde yine ilginç bir ayrıntı ortaya çıkmaktadır. Katalan Birliği'nin Atina Dükaliği'nda hâkimiyetlerinin sona ermesine neden olan en büyük vurucu darbe yine onlar gibi paralı askerlerden oluşan Navarrese Birliği'nden gelmiştir. Achaea prensi II. Philip Taranto'nun mirasçısı James Baux tarafından kiralanan Navarrese Birliği, 1379'da Atina Dükaliği'nin başkenti Thebes'i ve Atina Dükaliği'nin kuzey bölümünü ele geçirmiştir. Böylece Atina Dükaliği'nda Katalan Birliği'nin hâkimiyetinin

sonuna gelinmiş, büyük ölçüde güç kaybetmiştir. Corinth Lordu Florentinalı Nerio Acciajuoli Atina Dükalığı'na son darbeyi vurmak için harekete geçmiş, 1388'de Kaledes Savaşı'nda aldıkları büyük yenilgiyle Atina Dükalığı'ndaki Katalan hâkimiyeti sona ermiştir.

ÖZET

Dördüncü Haçlı Seferi'nin ardından Haçlılar ve Venedikliler İstanbul'u yağmalamış ve Bizans İmparatorluğu'nu kendi aralarında paylaşmıştır. Bizans İmparatorluğu Dördüncü Haçlı Seferi'nin ardından askeri ve mali gücünü kaybetmişti. VIII. Mikhail Palaiologos iktidara gelince Bizans ordusunu ve donanmasını mali problemler nedeniyle dağıtmıştı. Bizans İmparatorluğu'nu iyice bunaltan etkenlerden biri de Türk boylarının Bizans İmparatorluğu'na yaptığı akınlardı. Moğol baskısıyla Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türk boyları Selçuklu sultanları tarafından Bizans sınır boylarına yerleştirilmişlerdi, ancak bu Türk boyları 1243'da Köseadağ Savaşında Anadolu Selçuklu Devleti'nin yenilip dağılma sürecine girmesiyle oluşan otorite boşluğundan faydalanarak Bizans İmparatorluğu'na yaptıkları akınları iyice sıklaştırmışlardı. Türk boyları özellikle Bizans İmparatorluğu'nun Sangarios (Sakarya) ırmağının doğusundaki Paflagonya bölgesine akınlar yapıyorlardı ve Menderes vadisini talan etmişlerdi. II. Andronikos Palaiologos iktidara gelince en büyük korkusu Türklerin Sakarya ırmağını geçerek Bitinya'yi zapt etmesiydi. Özellikle Osman Gazi yönetimindeki Osmanlılar Bizans İmparatorluğu'na karşı büyük bir tehdit oluşturuyordu çünkü Osman Gazi İznik ve Bursa'yı ele geçirmek için harekete geçmişti. 27 Temmuz 1302'de yapılan Bafeus (Koyunhisar) Savaşı Osmanlılar için bir dönüm noktasıydı. Çünkü Osmanlılar Bizans ordusunu yenmiş İzmit ve İznik'e doğru ilerlemeye başlamıştı. Bu ortamda Caltabellota barışından sonra işsiz kalan Roger de Flor önderliğindeki Katalan Birliği işsiz kalınca kalınca II. Andronikos Palaiologos'un hizmetine girmeyi istemiş, II. Anronikos Palaiologos'da Türkleri durdurmak amacıyla bu teklifi sevinçle kabul etmiştir. Böylece 1303'da 8000 oluşan Katalan Birliği İstanbul'a gelmiştir. Roger de Flor İstanbul'a geldikten sonra II. Andronikos Palaiologos ile yaptığı antlaşma gereği Maria Asen ile evlenerek Megas Doux unvanını almış ve Anadolu'ya geçmek için harekete geçmiştir. Kyzikos'tan yola çıkan

Katalan Birliği Germiyan Beyi Alişiroğlu I.Yakup Bey'in hâkimiyetinde olan Angir (Kiliseköy)'i ve Philadelphia (Alaşehir)'i ele geçirmiştir. Roger de Flor ilerlemesine devam etmiş Tire ve Anya'yı ele geçirmiştir. Roger de Flor 23 Mart 1305'da IX. Mikhail'in Edirne'de ki sarayına ziyarete gitmiş ancak IX. Mikhail'in sarayında Alanların da yardımıyla  ld r lm ştir. Roger de Flor'un  ld r lmesinin ardından Katalan Birliği intikam almak için Gelibolu ve çevresindeki Bizans halkını vahşice katletmiştir. IX. Mikhail Palaiologos Katalan Birliği'ne son darbeyi vurmak için harekete geçmiş ve 10 Haziran 1305'da Katalan Birliği ile Tekirdağ yakınlarındaki Apros (İncecik)'da karşılaşmış ve IX. Mikhail Palaiologos bu savaşta yenilmiştir. Katalan Birliği Apros'ta elde ettiği zaferin ardından Rhaidestos (Tekirdağ) ve Sthenia (İstinye) 'ye doğru saldırıya geçmiş ve Bizans halkını vahşice katletmiştir. Bu arada Katalan Birliği Türklerden yardım istemiş, Karesi Türklerinden Halil Ece Melik komutasında ki Türkopoller ile Katalan Birliği'ne katılmıştır. Katalanlar m ttetikleri Türklerle birlikte Vize, Maroneia'yı yağmalamışlardır. Katalan Birliği Rodop Dağlarını geçerek Makedonya'ya girmiş ve Selanik'yi kuşatmış ve Aynaroz Dağı'nda bulunan sayısız manastırı yağmalamışlardır. 1309'da ise Tesalya'nın ovalarına girerek yağmalamaya devam etmişlerdir. Mora'ya geçen Katalanlar Tesalya ve Epirus'ta Gautier de Briennenin düşmanlarını yenilgiye uğratmıştır. Ancak Gautier de Brienne Katalan Birliği'nin Mora'da uzun süre kalmasının kendisi için tehlike oluşturacağını düşünmüş ve onların büyük kısmını göndermek istemiş, ücretlerini ödememiş, Katalanlar da bunu kabul etmemiştir. 15 Mart 1311'da Cephissus Savaşı'nda karşı karşıya gelmişlerdir. Katalan Birliği bu savaşı kazanmış ve Atina Dükalığı'nı ele geçirmiştir. Böylece Katalan Birliği Atina ve Thebes'e hâkim olmuştur. Don Alfonso Faderique zamanında Atina Dükalığı en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Don Alfonso Faderique Aydın ve Menteşe Beylikleriyle 1318 ile 1329 yılları arasında yakın işbirliği içinde olmuş ve Ege Denizi'nde yayılmışlardır. Diğer yandan 8 Mayıs 1318'da Papa XXII. John Katalan Birliği'nin Türklerle işbirliği yaptığı için bölücü olarak suçlamıştır. 1327'de Don Alfonso

Fadrique'nin desteklediği Türkler Eğriboz'a saldırmıştır. Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in askerleri Eğriboz'un karşı kıyısındaki Bodonitza ve Aulis (Tuzla) bölgelerine saldırmıştır. Ayrıca Aydınoğlu Umur Bey Mora'ya saldırmış ve Succhyna'yı ele geçirmiştir. Venedik Katalan Birliği Türkler arasındaki işbirliği yüzünden ekonomik olarak etkilenmiştir çünkü ticareti kesintiye uğramıştır. 14 Haziran 1330'de Papa XXII. John Katalan Birliği'ne karşı haçlı seferi ilan etmiştir. 12 Ağustos 1334'de Papa XXII. John Katalan Birliği'ni afaroz etmiştir. 1364'de Roger de Lluria döneminde Katalan Birliği Venedik ile silahlı çatışmaya girmiş Türkler'de onları desteklemiştir. Katalan Birliği gibi paralı asker olan Navarrese Birliği Achaea Prensi II. Philip Tarato'nun mirasçısı James Baux tarafından kiralanmış, 1379 'de Navarrese Birliği Thebes'i ve Atina Dükalığı'nın kuzeyini ele geçirmiş böylece Atina Dükalığı'nın gücü azalmıştır. 1388'de Korinth Lordu Nerio Acciajuoli Kaledes Savaşı'nda Katalan Birliği'ni yenmiş böylece Atina Dükalığı'nın hâkimiyeti sona ermiştir.

SUMMARY

The Crusaders and Venetians sacked Constantinople in the Fourth Crusade and shared the Byzantine Empire. After the Fourth Crusade Byzantine Empire lost its financial and military power. When Mikhail VIII. Palaiologos came to power dispersed Byzantine army and naval forces due to the financial problems. Turkish tribes immigrated to Anatolia from Central Asia with Mongols pressure and they were placed the Byzantine frontier by Seljuk sultans but after Kösedağ war Seljuk Sultane of Rum Turkish tribes began to make raids to the Paflagonya area (in the east Sangarios River). They plundered the Meander Valley. When Andronikos II. Palaiologos came to power feared Turkish tribes. Because they could captured Bithynia. Especially Ottomans was a major threat for the Byzantine Empire. Because Osman Ghazi invaded Bithynia. Battle of Bapheus was a turning point for the Ottomans because they defeat Byzantines and they advanced to Nicaea and Nicomedia. In this case after the Peace of Caltabellotta Catalan Company offered to enter into Andronicus II.'s service. Andronikos II. Palaiologos was desperate against the Ottoman advance so he accepted this offering. Catalan Company which consisted of 6500 soldiers. Roger de Flor who was leader of the Catalan Company married Andronikos II. Palaiologos's niece Maria Asen and he took the title of the Grand Duke. Then Catalan Company landed Cyzicus and plundered. They started to move against Karesi Principality because they wanted to conquer Kapıdağ Peninsula. They defeated Karesi Principality then returned to Kyzikos. Catalan Company defeated Germiyan-Oghlu Yakup I. Beg, captured Angir and Philadelphia. By the way Frederick III. of Sicily sent En Berenguer de Entenza'yı as his representative. Andronicus II. gave the title of the Caesar to Roger de Flor in Constantinople. Roger de Flor demanded Catalan Company's wages. Andronicus II. gave Anatolian province to Roger de Flor because of the financial provinces. Roger de Flor visited Michael IX. Palaiologos but he was assassinated by Alans in Michael

IX. Palaiologos's palace. After Roger de Flor's assassination Catalan Company avenged and they plundered Gallipolu Peninsula, slaughtered Byzantines. In 10 June 1305 Catalan Company battled Michael IX. Palaiologos in Apros. Catalan Company triumphed and plundered Rhaideustos and Sthenia. Andronicus II. commanded the burning of product in the territory between Selymbria and Constantinople. In the meanwhile Halil Ece's soldiers and Turcoples joined Catalan Company and they plundered Vizii and Maroneaia together. Moreover Catalan Company passed Rhodopsin Mountains and entered Macedonia, sieged Thessalonica. Also they plundered Mont- Athos's monasteries. Then They entered Thessaly's plains and continued plunder. Gautier de Brienne invited Catalan Company so they went to Peloponnese and they entered Gautier de Brienne's service. They defeated gautier de Brienne's enemies in Thessaly and Epirus, but after a while Gautier de Brienne didn't pay for Catalan Company's wages and he didn't want to their service, in 15 March 1311 they met at the Battle of the Cephissus, Catalan Company triumphed and they captured Duchy of Athens. They dominated Thebes and Athens. After capturing Duchy of Athens Catalan Company sent representatives to Frederick III. of Sicily and demanded his representantive. They swore allegiance his representantive. They accepted Catalonia Constitution. Don Alfonso Fadrique time Catalan Company expanded its boundaries. He captured Carystus, Larmena, Neopatras, Siderokastron, Loidoriki, Domokos, Gardiki, Zeitounion and Pharsala. Don Alfonso Fadrique cooperated with Aydın-Oghlu principality and Menteshhe principality between 1318 and 1329 so Turks spreaded in the Aegean Sea. In 1318 Menteshhe principality plundered Santorini and Karpatros islans with Don Alfonso Fadrique assistance. On the other hand in 8 May 1318 Pope John XXII. accused Catalan Company as schismatic. Also in 1327 Turks with Don Alfonso Fafrique's support invaded Euboea Island. Aydın-Oghlu Umur Beg invaded Bodonitza and Aulis on the opposite coast of Euboea Island and Tenedos. On the other hand Aydın-Oghlu Umur Beg assaulted Peloponnese and captured Succhyna. Venice had a lot of

colonies in the Aegean Sea so Venice's trade was interrupted and it was affected economically because of the Catalan Company and Turks cooperation. Gautier Brienne II. started move to capture Duchy of Athens with Pope John XXII's support In 14 June 1330 Pope XXII. John XXII. announced the crusade against Catalan Company. In 12 August 1334 Pope John XXII. excommunicated Catalan Company. Gautier de Brienne couldn't pass Thebes. In 1364 Roger de Lluria period Catalan Company engaged in armed conflict and Turks supported. Navarrese Company which was mercenary like Catalan Company. Navarrese Company was hired by James of Baux who was Achaea Prince Philip II. Taranto's heir. In 1379 Navarrese Company captured Thebes and the north of the Duchy of Athens thus the power of the Duchy of Athens reduced. In 1388 Corinth lord Nerio Acciajuoli defeated Catalan Company at the Caledes War so Duchy of Athens domination ended.

BİBLİYOGRAFYA

AKIN, Himmet, *Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1947.

ANGOLD, Michael, *A Byzantine Government in Exile: Government and Society Under the Laskarids of Nicaea 1204-1261*, London: Oxford University Press, 1975.

ARBEL, Benjamin, Bernard Hamilton, David Jacoby, *Latins and Greeks in the Mediterranean After 1204*, London: Frank Cass & Co. Ltd, 1989.

ATAKAN, Şebnem, “Ramon Muntaner Kroniği'nde Türk İmgesi”, *Tarih ve Medeniyet Tarihi*, 2015, s.327-331.

AYÖNÜ, Yusuf, “Dördüncü Haçlı Seferi'nin Batı Anadolu'nun Türkleşme Sürecine Etkisi”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIV/1, (Temmuz 2009), s.5-20.

AYÖNÜ, Yusuf, “Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler (1305- 1313)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı 2, Aralık 2006, s.17-33.

AYÖNÜ, Yusuf, *Katalanların Anadolu Ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2009.

AYÖNÜ, Yusuf, “ Bizans Ordusunda Ücretli Türk Askerler (XI-XII. Yüzyıllar)”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 25, 2009, s.53-68.

BAILLY, Auguste, *Bizans Tarihi*, çev. Haluk Şaman, Cilt2, İstanbul: Kervan Kitapçılık, 1977.

BARRY, Taylor, *History of Yakub Çelebi*, Boston: Brill, 1956.

BARTIUS, Mark C. , *The Late Byzantine Army, Arms and Society, 1204-1453*, Philadelphia: University of Pennsylvania, 1992.

- BAŞTAV, Şerif, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461) Osmanlı Türk-Bizans Münasebetleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,1989.
- BLEIBERG, German, Maureen Ihrie, Janet Perez, *Dictionary of the Literature of the Iberian Peninsula*, London: Greenwood,1993.
- BOSTAN, İdris,“İzmit”, *DİA*, c.23, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2014, s.536-541.
- BRADBURY, Jim, *The Medieval Siege*, Woodbridge: Boydell,1992.
- BROWING, Robert, *The Byzantine Empire*, Washington: Catholic University of America Press,1992.
- BURNS, Ignatius, *The Catalan Company and the European Powers,1305-1311*,Speculum XXIX, Chicago: The University of Chicago,1954.
- BURY, John Bagnell, *The Cambridge Medieval History*, Vol.5,Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- CARIM, Fuad, *Tarihin Türk'e Yüklediği Çetin Görev: Haçlı Seferler, Katalanların Saldırısı, Türkler ve Türkopoller*, İstanbul: Bahar Basımevi,1965.
- CHAYTOR, Henry, *History of Aragon and Catalanoia*, London: Methuen,1933.
- CURTA, Florin, *Edinburg History of the Greeks*, Edinburg: Edinburg University Press, 2011.
- CYPRUS, Noah Tesch, *Greece and Malta*, New York: Britannica Educational, 2014.
- ÇAVUŞDERE, Serdar, “ Türklerle Karşı Haçlı Donanma İttifakı Teşebbüsü ve İzmir Haçlı Seferi: 1341- 1351”,*Tarih Okulu Dergisi*, Sayı XXI, Mart 2015, s.1-58.

- DELİLBAŞI, Melek, “Osmanlı- Bizans İlişkileri”, *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu Ve Balkanlar'daki İzleri*, İstanbul: İthaki Yayınları, 2013, s.23-45.
- DEMİRKENT, Işın, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206) İstanbul'un Haçlılar Tarafından Zaptı Ve Yağmalanması*, İstanbul: Dünya Kitapları, 2004.
- DESCLOT, Bernard, *Chronicle of the Reign of King Pedro III Aragon*, Princeton: Princeton University Press, 1928.
- DEVRIES, Kelly, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, Woodbridge: Boydell, 1996.
- DIONYSIOS, Stathakopoulos, *Short History of the Byzantine Empire*, London: I. B. Tauris, 2014.
- EAUDE, Michael, *Catalonia A Cultural History*, Oxford: Signal Limited, 2007.
- ENVERİ, *Düstur-name-i Enveri*, Nşr. M. H. Yınanç, İstanbul: Evkaf Matbaası, 1928.
- ERSAN, Mehmet, “Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri:1304”, *Uluslar Arası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu Bildiriler 18-20 Ekim 2004*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Basımevi, 2005, s.76-84.
- FINE, John, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey From the Late Twelfth Century*, Michigan: U of Michigan, 1987.
- FOSS, Clive, *Ephesus after Antiquity: A Late Antique, Byzantine and Turkish City*, Cambridge: Cambridge University Press, 1979.
- FRANCE, John, *The Mercenary Identity in the Middle Ages*, Boston: Brill, 2008.
- FRYDE, Edmund, *The Early Palaeologan Renaissance(1261- 1360)*, Boston: Leiden, 2000.

- GIBBON, Edward, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, Vol. VII, Boston: Little Brown,1855.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib , “Osman I.”, *İslam Ansiklopedisi*, c.9 İstanbul: Milli Eğitim Basımevi,1964, s.431-443.
- GREGORAS, Nikephoros, *Romaike Historia (1204-1341)*,Vol. I,çev. H.White, London,1954.
- GREGORY, Timothy E, *A History of Byzantium*, West Sussex: Wiley Blackwell, 2010.
- HALFOND, Gregory I.,*The Medieval Way of War*,Burlington:Ashgate, 2015.
- HAZARD, Harry W., *A History of the Crusades:The Fourteenth and Fifteenth Centuries*,Madison:U of Wisconsin,1975.
- HERNANDEZ, Frances, “The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312”, *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi 2* (1974), s.25-45.
- HERNANDEZ, Frances, *The Catalan Chronicle of Fransisco De Moncada*, El Paso: Texas Western Press,1975.
- HERRIN, Judith, *Byzantium the Surprising Life of a Medieval Empire*, Princeton: Princeton University Press, 2007.
- HOCK, Ronald F.,Edward N. O'neil, *The Chreia and Ancient Rhetoric Classroom Exercises*,Leiden:Brill, 2002.
- HOPWOOD, Keith,"Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası",çev. Serdar Çavuşdere, *Tarih Okulu*, SayıII, 2009, s.127-136.
- HUGHES, Robert D. , J. N. Hillgarth, *The Catalan Expedition to the East: From the Chronicle of Ramon Muntaner*, Barcelona: Barcino& Tamesis, 2006.
- IMBER, Colin, *The Ottoman Empire 1300-1481*,İstanbul: Isis,1990.

İNALCIK, Halil, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-I Klasik Dönem(1302-1606):Siyasal, Kurumsal Ve Ekonomik Gelişim*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.

İNALCIK, Halil, *Osmanlılar Fütühat, İmparatorluk, Avrupa İle İlişkiler*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.

İNALCIK, Halil,“İznik İçin Osman Gazi Ve Bizans Mücadelesi”,*Tarih Boyunca İznik*, İstanbul,2004,s.59-85.

İNALCIK, Halil, *Kuruluş Osmanlı Tarihini Yeniden Yazmak*, İstanbul: Hayy kitap, 2010.

İNALCIK, Halil, “Osman I”, *DİA*, c. 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2014, s.443-453.

KAZHDAN, Alexander, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, New York: Oxford,1991.

KYRIAKIDIS, Savvas, *Warfare in Late Byzantium 1204- 1453*, Leiden: Brill, 2011.

LAGERLUND, Henrik, *Encyclopedia of Philosophy Between 500 and 1500*, London: Springer, 2011.

LAIYOU, Angeliki E, *Constantinople and Latins, The Foreign Policy Andronicos II (1282-1328)*,Harvard University Press: Harvard,1972.

LANGER, William L., Peter Stearns, *An Encyclopedia of World History*,Boston:Houghton Mifflin,1940.

LEVTCHENKO, M. V. , *Bizans*, İstanbul: Milliyet Yayınları,1979.

LOCK, Peter, *The Routledge Companion to the Crusades*, London: Routledge, 2006.

LOWE, Alfonso, *The Catalan Vengeance*, London: Routledge and Kegan Paul,1972.

MILLER, William, *Greece History 323- 1453*,Cambridge: Cambridge University Press,1921.

- MILLER, William, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece (1204-1566)*, New York: E. P. Dutton, 1908.
- MORRISSON, Cecile, *Haçlılar*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1969.
- MUNTANER, Ramon, *Chronicle (The Catalan of Chronicle)*, çev. Lady Goodenough, Cambridge: In Parenteses Publications Catalan Series, 2000.
- MURAY, Alan V., *The Crusades to the Holy Land: The Essential Reference Guide*, Santa Barbara: ABC&CLIO, 2015.
- NICHOLSON, Helen, *Medieval Warfare Theory and Practise of War in Europe 300-1500*, New York: Palgra& Macmillan, 2004.
- NICOL, Donald M, *End of Byzantium*, London: Holmes & Meier, 1979.
- NICOL, Donald M, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- NORWICH, John Julius, *A Short History of Byzantium*, New York: Vintage, 1998.
- NORWICH, John Julius, *Byzantium The Decline and Fall*, New York: Alfred A. Knopf, 1996.
- OSTROGORSKY, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011.
- ÖDEN, Zerrin Günal, “Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan Ve Katalanlar İle İttifakı”, *İ. Ü. EFTD*, Sayı 35, İstanbul 1994, s.123-129.
- PAGE, Gill, *Greek Identity before the Ottoman*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- RALLS, Karen, *Knights Templar Encyclopedia*, Tice Road: Career, 2007.
- REFİK, Ahmet, *Bizans Karşısında Türkler (1299-1453)*, İstanbul: Kitabevi, 2005.

- REINERT, Stephen W, *Late Byzantine and Early Ottoman Studies*, New Jersey: Ashgate, 2014.
- ROBINSON, John J. , *Dungeon, Fire and Sword the Knights Templar in the Crusade*, New York: M. Evans,1991.
- ROGERS,Clifford J.,Kelly Devries,John France, *Journal of Medieval Military History*,Vol. XI, Woodbridge: Boydell Press, 2014.
- ROGERS, Clifford J.,*The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*,Oxford:Oxford University Press, 2010.
- ROSENTAL, David H. , *Tirant Lo Blanc*, New York: Schocken,1984.
- ROSSER, John H. , *Historical Dictionary Byzantium*, Lanham: Scarecrow, 2012.
- RUNCIMAN, Steven, *A History of the Crusades*, Vol. I. Cambridge: Cambridge University Press,1951.
- SAVVIDES, Alexis, *Late Byzantine and Western Historiographies on Turkish Mercenaries in Greek and Latin Armies: Tourkopouloi*, Variorum,1993.
- SCOTT, Richard Bodley, *Eternal Empire the Ottomans at War*, Oxford: Osprey, 2008.
- SCHOPEN, Ludwig, *Ioannes Cantacuzenus*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- SETTON, Kenneth M.,*Catalan Domination of Athens 1311-1388*, London:Variorum,1975.
- SETTON, Kenneth M., *The Papacy and The Levant (1204-1571):The thirteenth and fourteenth centuries*, Philadelphia:American Philosophical Society,1976.
- SETTON, Kenneth M., *Athens in the Middle Ages*,London:Variorum Reprints,1975.
- SETTON, Kenneth M, *A History of the Crusades, the Impact of the Crusades on Europe*, Vol. VI. Wisconsin: U of Wisconsin,1989.

- SHEPARD, Jonathan, *The Cambridge History of the Byzantine Empire C. 500-1492*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- STATHAKOPOULOS, Dionysios, *Short History of the Byzantine Empire*, London: I.B. Tauris, 2014.
- TAYLOR, Barry, *History of Yakub Çelebi*, Boston: Brill,1956.
- TESCH, Noah, *Cyprus, Greece and Malta*, New York: Britannica Educational, 2014.
- TREADGOLD, Warren, *History of Byzantine State and Society*, Stanford: Stanford University Press,1997.
- TURAN, Şerafettin, *Türkiye-İtalya İlişkileri I, Selçuklulardan Bizans'ın Sona Erişine Kadar*, Ankara:T. C. , Kültür Bakanlığı Yay.,2000.
- TYDEMAN, William, *Theatre in Europe: A Documentary History The Medieval European Stage 500-1500*,Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- VASILIEV, A. A. , *History of the Byzantine Empire*, Wisconsin: U of Wisconsin,1952.
- VARLIK, Mustafa Çetin, *Germiyan-oğulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1974.
- VRYONIS, Speros, *Byzantium and Europe*, New York: Harcourt &World,1970.
- WITTEK, Paul, *Menteşe Beyliği 13-15. Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, çev. O. Ş. Gökyay. Ankara: Türk Tarih Kurumu,1944.
- ZACHARIADOU, Elizabeth,"Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet", *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları,1997, s.243-256.

ZACHARIADOU, Elizabeth, " Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sırlar (1313)",*Osmanlı Beyliği(1300-1389)*,çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997, s.173-183.

ZACHARIADOU, Elizabeth A. , "The Catalans of Athens and the Beginning of the Turkish Expansion in the Aegean Area",çev. Serdar Çavuşdere, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*,2009,28/ 45, s.235-254.

